

MODEL MIESZKALNICTWA WSPOMAGANEGO SKIEROWANEGO DO OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ, W TYM Z ZESPOŁEM DOWNA

Model został opracowany podczas projektu „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020, Oś. Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Białystok, sierpień 2019

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1. Informacje o projekcie	4
1.2. Sytuacja społeczno-demograficzna osób z niepełnosprawnością	7
1.3. Obowiązujące regulacje prawne.....	21
2. Założenia dotyczące organizacji mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa	33
2.1. Adresaci mieszkań wspomaganych.....	33
2.2. Etap konsultacji	38
2.3. Etap diagnozowania	41
2.4. Etap wspomagania.....	45
2.5. Etap ewaluacji	49
3. Modelowe zasady funkcjonowania mieszkań dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa	52
3.1. Wytyczne w zakresie podstawowego standardu lokalu mieszkalnego	52
3.2. Rekomendacje dotyczące lokali mieszkalnych	56
3.3. Rozwiązania w obszarze usług wspierających pobyt osoby w mieszkaniu	62
3.4. Rozwiązania w zakresie wspierania aktywności osoby w mieszkaniu	65
3.5. Uprawnienia i obowiązki	70
4. Struktura organizacyjna.....	74
4.1. Kwalifikacje i kompetencje kadry.....	74
4.2. Zadania kadry	75
5. Podmioty prowadzące mieszkania	78
6. Źródła finansowania mieszkalnictwa wspomaganego	79
Słownik używanych terminów	87
Bibliografia.....	91
Aneks.....	95

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

W opracowaniu Modelu Mieszkalnictwa Wspomaganego Skierowanego do Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, w tym z zespołem Downa uczestniczyli:

- 1) Joanna Szymanowska
- 2) Renata Anna Pszkowska
- 3) Marcin Kruhlej
- 4) Rafał Średziński
- 5) Barbara Wierzbicka
- 6) Małgorzata Lawda
- 7) Hanna Borys – Maluchnik
- 8) Elżbieta Rajewska-Nikonowicz
- 9) Krystyna Bobrowska-Dąbrowska
- 10) Aneta Filipowicz
- 11) Katarzyna Józefowicz
- 12) Krzysztof Anuszkiewicz
- 13) Krystyna Zawadzka
- 14) Katarzyna Tomecka
- 15) Krzysztof Jurewicz
- 16) Lech Łepicki
- 17) Tomasz Rogowski
- 18) Artur Gajlewicz
- 19) Michał Kotarski
- 20) Beata Skrocka

oraz

Bożena Tomaszewska, Barbara Cituk, Ewelina Eichstaedt, Monika Karolak, Monika Kobeldzis, Iwona Michałowska, Irena Świacka, Katarzyna Lipińska, Marian Lichanów

1. Wprowadzenie

1.1. Informacje o projekcie

Opracowanie „Modelu Mieszkalnictwa Wspomaganego Skierowanego do Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, w tym z zespołem Downa”, zwanego dalej Modelem, powstało w związku z realizacją projektu partnerskiego pn. „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Celem projektu, poza opracowaniem modelowych rozwiązań z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego, jest ich pilotażowe wdrożenie w pięciu jednostkach samorządu terytorialnego województwa podlaskiego, a także upowszechnienie wśród przedstawicieli instytucji samorządowych i podmiotów NGO usytuowanych na terenie całego kraju. Projekt realizowany jest przez trzech Partnerów tj: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku pełniący rolę Lidera, Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Augustowie oraz Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Suwałkach.

Wiodącą intencją zespołu opracowującego modelowe zasady funkcjonowania mieszkalnictwa wspomaganego było wypracowanie rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom o specyficznych potrzebach (z różnymi schorzeniami, rodzajami niepełnosprawności, w tym niepełnosprawnością sprzężoną). Sformułowane i przedstawione autorskie rozwiązania są spójne z postulowaną obecnie w Polsce ideą deinstytucjonalizacji i opierają się na założeniach teoretyczno-metodycznych zawartych w dokumencie „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki

świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”.¹ Główne tezy zawarte w przytoczonym źródle stanowią kompendium praktycznych zasad ukierunkowujących działania społeczne na poszukiwanie rozwiązań służących trwałemu przejściu osób wymagających wsparcia od opieki instytucjonalnej do form alternatywnych, inicjowanych w środowiskach rodzinnych oraz organizowanych na poziomie społeczności lokalnych.

Opracowany „Model Mieszkalnictwa Wspomaganego Skierowanego Do Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, w tym z zespołem Downa” zawiera informacje odnoszące się w szczególności do:

- adresatów mieszkań wspomaganych;
- opisu standardu lokalu uwzględniającego zasady uniwersalnego projektowania;
- rodzaju i zakresu usług wspierających pobyt osoby z niepełnosprawnością intelektualną w mieszkaniu;
- rodzaju i zakresu usług wspierających aktywność osób w mieszkaniu;
- opisu kadry z uwzględnieniem kwalifikacji i kompetencji;
- zasad użytkowania mieszkania;
- sposobów wdrażania, finansowania i zapewnienia trwałości wypracowanych rozwiązań;
- maksymalnej liczby osób korzystających z jednego mieszkania wspomaganego.

W opracowywaniu niniejszego Modelu korzystano z rozwiązań prawnych znamienych w przypadku mieszkań chronionych, dotychczasowych projektów krajowych w obszarze mieszkalnictwa społecznego, a także doświadczeń międzynarodowych. Zrealizowano także wycinkowe badania o charakterze jakościowym. Głównym celem eksploracyjnym uczyniono rozpoznanie potrzeb mieszkaniowych osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, w szczególności zaś określenie ich oczekiwań odnośnie usytuowania

¹ <http://www.power.gov.pl/strony/o-programie/dokumenty/ogolnoeuropejskie-wytyczne-dotyczace-przejscia-od-opieki-instytucjonalnej-do-opieki-swiadczonej-na-poziomie-lokalnych-spolecznosci/> (dostęp 15.05.2019 r.).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

mieszkania i jego fizycznego zagospodarowania, relacji z potencjalnymi współmieszkańcami, form oferowanego wsparcia społecznego i specjalistycznej pomocy.

Celem praktycznym badań było opracowanie, na podstawie uzyskanej wiedzy, modelu mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, zawierające użyteczne rozwiązania sprzyjające rozwijaniu ich samodzielności życiowej w środowisku otwartym.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi znamionnymi w obszarze nauk społecznych, uszczegółowienie celów następuje na etapie formułowania problemów badawczych. Przystępując do eksploracji poszukiwano odpowiedzi na pytanie główne: W jaki sposób badane osoby postrzegają mieszkalnictwo wspomagane oraz jakie rozwiązania proponują w potencjalnych mieszkaniach? Wygenerowano także następujące problemy szczegółowe:

- Jakie trudności i pozytywne elementy badani dostrzegają w samodzielnym przebywaniu w mieszkaniach wspomaganych oraz w jaki sposób można je eliminować bądź wzmacniać?
- Jakie są spostrzeżenia i preferencje badanych osób odnośnie mieszkań oraz przestrzeni fizycznej je otaczającej?
- Jakie są oczekiwania badanych wobec rodzaju i zakresu usług wspierających ich pobyt i aktywność w mieszkaniu?
- Jakie źródła wsparcia nieformalnego i formalnego możliwego do wykorzystania w sytuacjach trudnych dostrzegają badane osoby?

Ze względu na jakościowy charakter badań, odstąpiono od formułowania hipotez badawczych. Uznano, iż dokonując opisu konkretnego zagadnienia, „pewnych zdarzeń czy sytuacji, badacz nie potrzebuje przyjmować jakichkolwiek wstępnych założeń (...) Nie sprzyja to procesowi badawczemu, wręcz przeciwnie, zaciemnia tok postępowania badawczego”.²

² A. W. Maszke, *Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2004, s. 53-54.

W gromadzeniu materiału badawczego wykorzystano elementy procedury studium przypadku.³ Wybór techniki wyznaczony był rodzajem zastosowanej metody, ale też intencją zespołu badawczego, tj. dążeniem do poznania postaw i przeżyć rozmówców.⁴ Materiał gromadzono wykorzystując technikę wywiadu swobodnego, prowadzonego według przygotowanych dyspozycji (załącznik nr 1). W odróżnieniu od zestawu pytań, nie narzucały one przebiegu rozmowy. Analizie poddano treść szesnastu wywiadów swobodnych przeprowadzonych z czterema osobami z niepełnosprawnością intelektualną, czterema z zespołem Downa oraz ich opiekunami. Kryterium doboru celowego stanowił rejon zamieszkania badanych - gmina wiejska (poniżej 10.000 mieszkańców), miejsko-wiejska (poniżej 10.000 mieszkańców), miejska od 10.000 do 100.000 mieszkańców, duże miasto (powyżej 100.000 mieszkańców) – planowana lokalizacja wdrażania wypracowanych w ramach projektu modelowych rozwiązań. Wstępną interpretację oparto na analizie wertykalnej przeprowadzonej w obrębie poszczególnych przypadków, która polegała na całościowym czytaniu tekstów oraz wyróżnieniu tematycznych segmentów. Kolejnym etapem była analiza horyzontalna (przekrojowa, porównawcza) polegająca na scalaniu danych w obrębie wszystkich przypadków⁵ oraz ich porównaniu pod względem różnic i podobieństw.

1.2. Sytuacja społeczno-demograficzna osób z niepełnosprawnością

Problem właściwej realizacji zapisów *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*,⁶ gwarantującej osobom z niepełnosprawnością prowadzenie samodzielnego życia, stanowi duże wyzwanie dla polityki społecznej. Tworzone rozwiązania systemowe powinny uwzględniać

³ T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1995, s. 48.

⁴ Ibidem, s. 76 i 82.

⁵ M. Modrzejewska-Świgulska, *Twórczość codzienna w narracjach pedagogów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 61-62.

⁶ Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 roku, ratyfikowana 6 września 2012 roku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

fundamentalne zasady stanowiące następstwo przemian dokonujących się w okresie ostatniego sześćdziesięciolecia.⁷ Dotyczą one przede wszystkim zmiany paradygmatu postrzegania i traktowania osoby z niepełnosprawnością - z podopiecznego na pełnoprawnego i niezależnego uczestnika życia społecznego, z osoby charakteryzowanej w kontekście trudności rozwojowych i posiadanych umiejętności na określenie jej symptomatycznych sposobów funkcjonowania w otoczeniu.⁸

Wymienić można trzy istotne fazy w procesie zmiany paradygmatu: poczynając od **modelu medycznego, instytucjonalnego**, ukierunkowanego na opiekę w zamkniętych instytucjach o charakterze totalnym, poprzez **model rozwojowy**, zwany **konsumenckim** propagujący działania służb środowiskowych, do **modelu obywatelskiego**, opartego na idei praw człowieka i pełnym uczestnictwie osoby z niepełnosprawnością w życiu społecznym. Aktualny sposób postrzegania osób z niepełnosprawnością intelektualną, zgodny z rekomendacjami społecznymi państw i narodów, w tym z ratyfikowanymi przez Polskę dokumentami prawa międzynarodowego, przyjęto w niniejszym Modelu jako podstawę odniesienia do analizy ich sytuacji życiowej i możliwości zaspokajania potrzeb indywidualnych. Ewolucję podejścia wobec tej grupy odbiorców działań społecznych można zobrazować w następujący sposób:

- era instytucjonalizmu (model instytucjonalny): w centrum uwagi - osoba z niepełnosprawnością postrzegana jako pacjent; miejsce pobytu – zakład z rygorami zależności, segregacji; pomoc – sprawowanie opieki; kontrola realizacji programu – zadanie profesjonalistów, zwykle lekarzy; priorytet – podstawowe potrzeby bytowe; cel – opieka i/lub leczenie (głównie jako podawanie leków). Model dominował do końca lat 60., ale w dalszym ciągu funkcjonuje w niektórych środowiskach lokalnych.

⁷ A. Firkowska-Mankiewicz, *Zmiana paradygmatu w postrzeganiu osoby z niepełnosprawnością intelektualną – podopiecznego na pełnoprawnego i niezależnego uczestnika życia społecznego*, (w:) B.E. Abramowska (red.), *Z Warsztatów Terapii Zajęciowej do pracy – rozwiązania systemowe. Materiały konferencyjne*, Warszawa 2006, s. 11-23, źródło: <https://images.app.goo.gl/DNjrQjp41bDwn1kG6> (dostęp 15.08.2019 r.).

⁸ Ibidem.

- era deinstytucjonalizmu (model rozwojowy, rehabilitacyjny, konsumencki): w centrum uwagi – klient, konsument; miejsce pobytu – hostel, szkoła specjalna, WTZ; pomoc – realizacja programu; kontrola realizacji programu – interdyscyplinarny zespół; priorytet – rozwijanie sprawności, kontrola zachowania; cel – zmiana zachowania jednostki. Model dominował w latach 70. i 80., aczkolwiek w wielu środowiskach lokalnych funkcjonuje nadal.
- era uczestnictwa (model obywatelski – indywidualnego wspierania, włączania): w centrum uwagi – obywatel, członek społeczności; miejsce pobytu – dom rodzinny, publiczna szkoła, zakład pracy; pomoc – indywidualne wspieranie; kontrola realizacji programu – w gestii osoby niepełnosprawnej; priorytet – samostanowienie i relacje z innymi osobami; cel – zmiana postaw społecznych. Model realizowany z powodzeniem w coraz większej liczbie środowisk lokalnych.⁹

W niniejszym Modelu jako standard przyjęto postrzeganie osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa w nowym paradygmacie, ze szczególnym uwzględnieniem takich elementów, jak:

- pełne uczestnictwo w życiu rodzinnym i społeczności lokalnej;
- istnienie więzi międzyludzkich (trwałych przyjaźni, wolontariatu);
- funkcjonalne programowanie i indywidualizacja;
- elastyczne i zindywidualizowane formy wsparcia (wspomagane mieszkalnictwo, asystentura).

Rozbudowanie usług środowiskowych, w tym w formie mieszkalnictwa wspomagane, zdaje się być właściwym narzędziem konstytuowania procesu normalizacji życia osób z niepełnosprawnością intelektualną. Realność zastosowania systemu opartego

⁹ A. Firkowska-Mankiewicz, *Zmiana paradygmatu w postrzeganiu osoby z niepełnosprawnością intelektualną – podopiecznego na pełnoprawnego i niezależnego uczestnika życia społecznego*, (w:) B.E. Abramowska (red.), *Z Warsztatów Terapii Zajęciowej do pracy – rozwiązania systemowe. Materiały konferencyjne*, Warszawa 2006, s. 17-21, źródło: <https://images.app.goo.gl/DNjrQjp41bDwn1kG6> (dostęp 15.08.2019 r.).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

na wzajemnym wsparciu oraz usługach asystentów osobistych, ujawniły doświadczenia krajów zachodnich, ale też rozwiązania podjęte na gruncie rodzimym. Okazało się przy tym, że z formy mieszkalnictwa wspomaganego korzystać mogą także osoby z głębszą niepełnosprawnością intelektualną i z niepełnosprawnościami sprzężonymi, którym oferowano dotąd niemal wyłącznie pomoc i opiekę zakładową.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. zbiorowość osób niepełnosprawnych wynosiła blisko 4,7 mln osób (12,2%) wobec 5,5 mln grupy (14,3%) potwierdzonej w analogicznych badaniach przeprowadzonych w roku 2002. Aby dokonać właściwej interpretacji danych, należy uwzględnić fakt wystąpienia zróżnicowanego podejścia metodologicznego, w ramach którego dokonano powyższych eksploracji. W diagnozie NSP 2011 źródło wiedzy na temat niepełnosprawności stanowiły wykorzystane administracyjne bazy danych oraz uogólnione na całą populację wyniki badań reprezentacyjnych. Prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało w 2011 roku 3 133,5 tys. osób. Niepełnosprawność w wymiarze prawnym i biologicznym dotyczyła jednocześnie 2 652,0 tys. osób, zaś tylko prawnym oraz wyłącznie biologicznym odpowiednio 479,5 tys. i 1 565,6 tys. osób. Liczebność zbiorowości ludzi niepełnosprawnych biologicznie wyniosła 4 217,6 tys. W przypadku ostatniej z wymienionych grup, niepełnosprawność definiowana była jako trwające przez okres co najmniej 6 miesięcy odczuwanie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności życiowych odpowiednich dla wieku. Analizując oba okresy sprawozdawcze z zastrzeżeniem wspomnianego zróżnicowania metodologicznego, można zauważyć obniżenie ogólnej liczby osób z niepełnosprawnością o 759,7 tys., a legitymujących się prawnym potwierdzeniem o 1 316,6 tys. Możliwość subiektywnego opisu własnych możliwości i ograniczeń spowodowała znaczny wzrost liczebności osób niepełnosprawnych tylko biologicznie, bowiem o 559,0 tys.¹⁰ Jak wynika

¹⁰ GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, źródło <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/ludnosc-i-gospodarstwa-domowe-stan-i-struktura-spoeczno-ekonomiczna-czesc-i-ludnosc-nsp-2011,11,1.html> (dostęp 01.06.2019 r.).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

z analiz GUS, najczęściej występującym rodzajem niepełnosprawności są uszkodzenia i choroby narządu ruchu, które dotyczą 59% osób niepełnosprawnych łącznie według definicji prawnej i niepełnosprawnych biologicznie. Niemal połowa osób deklaruje posiadanie schorzeń układu krążenia (47%), neurologicznych (38%) oraz uszkodzeń i chorób narządu wzroku (35%). Co piąta osoba niepełnosprawna potwierdziła dysfunkcję narządu słuchu (19%), zaś co dziesiąta – schorzenia psychiczne (11%). Niepełnosprawność intelektualna stanowi zaledwie 5% wszystkich dysfunkcji ujawnionych przez respondentów. W związku z dłuższym trwaniem życia kobiet, częstotliwość występowania poszczególnych schorzeń jest wyższa w ich zbiorowości niż w grupie mężczyzn, z wyjątkiem występowania niepełnosprawności intelektualnej.

Przystępując do opracowania Modelu, uwagę szczególną należało skupić na wyjaśnieniu terminu *niepełnosprawność intelektualna*, który stosunkowo od niedawna jest upowszechniany i nadal nie w pełni uporządkowany. Jego zakres podlega pewnej zmienności zależnie od kryteriów medycznych, społecznych czy pedagogicznych. Ze względu na społeczne uzasadnione odchodzenia od pojęć stygmatyzujących i dyskryminujących osoby z niepełnosprawnością, w wielu środowiskach i krajach zaczęto unikać używania terminów znamiennych dawniej w diagnostyce psychiatrycznej, takich jak: upośledzenie umysłowe, niedorozwój umysłowy, obniżenie sprawności umysłowej, oligofrenia.¹¹

Obecnie rezygnuje się również ze stosowania pojęć jak: osłabienie rozwoju umysłowego, upośledzenie rozwoju psychicznego, zahamowanie rozwoju psychicznego, obniżona sprawność psychiczna oraz stopni - debilizm, imbecylizm, idiotyzm.¹² Wykorzystywanie przy opisie deficytów intelektu terminu „obniżona sprawność psychiczna”

¹¹ Zob. L. Korzeniowski, S. Pużyński (red.), *Encyklopedyczny słownik psychiatrii*, PWN, Warszawa 1986, s. 585. Ta definicja w pierwszej wersji została zaproponowana przez R. Hebera w 1959 r. i stanowiła podstawę do prac WHO nad definiowaniem *niedorozwoju umysłowego*.

¹² W obowiązujących klasyfikacjach Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób, Urazów i Przyczyn Zgonów ICD-10 oraz i DSM-IV ujęta została i wciąż jest używana definicja „*upośledzenie umysłowe*”. W tej formie stosowana jest w medycynie i rehabilitacji.

powodowało w społecznym odbiorze utożsamianie niepełnosprawności intelektualnej z chorobą psychiczną. Zaleca się obecnie zastępowanie powyżej wymienionych określeń terminem *niepełnosprawność intelektualna*.¹³ Jest to „zaburzenie rozwoju intelektualnego charakteryzujące się deficytami ogólnych sprawności umysłowych, takimi jak wnioskowanie, rozwiązywanie problemów, planowanie, myślenie abstrakcyjne, myślenie krytyczne, uczenie się w szkole oraz uczenie się na podstawie doświadczenia. Takie deficyty powodują upośledzenie funkcji przystosowawczych, przez co osoba nie osiąga odpowiedniego poziomu samodzielności w życiu osobistym oraz zdolności do ponoszenia odpowiedzialności w życiu społecznym. Upośledzenia dotyczą co najmniej jednego z aspektów życia codziennego, takich jak sprawność komunikacji, udział w życiu społecznym, uczenie się, wykonywanie pracy, a także samodzielność osobista w domu lub w środowisku społecznym”.¹⁴ W dyskusji publicznej należałoby więc używać jedynie pojęcia *osoba z niepełnosprawnością intelektualną*,¹⁵ traktując tę cechę jej funkcjonowania jak każdą inną. Oznacza to poszanowanie godności jednostki, respektowanie jej podmiotowości oraz roli pełnionej w życiu społecznym, rodzinnym i publicznym, na poziomie równym z innymi członkami społeczeństwa.

Zespół Downa jest najczęstszą wadą o podłożu genetycznym, wynikającą z nadmiaru materiału genetycznego, tj. dodatkowego chromosomu 21.¹⁶ Zespół ten pojawia się u ludzi wszystkich ras, we wszystkich krajach na świecie, ze średnią częstotliwością 1/700 urodzeń. Najczęściej wiąże się z niepełnosprawnością intelektualną. Lekarz pediatra jest w stanie sprawnie zdiagnozować zespół Downa niezwłocznie po urodzeniu dziecka. O jego występowaniu świadczą takie charakterystyczne cechy, jak: skośnie ustawione szpary powiek,

¹³ Definicje niepełnosprawności intelektualnej zamieszczono w grupie zaburzeń neurorozwojowych. Zob. P. Gałecki, M. Pilecki, J. Rymaszewska, A. Szulc, S. Sidorowicz, J. Wciórka (red. wyd. polskiego), *Kryteria Diagnostyczne Zaburzeń Psychiczych DSM-5*, Edra Urban & Partner, Wrocław 2018, s. 38.

¹⁴ Ibidem, s.35.

¹⁵ W ICD-11 *niepełnosprawność intelektualną* opisuje się jako *zaburzenia rozwoju intelektualnego*.

¹⁶ Wstępne rozpoznanie zespołu Downa powinno być potwierdzone w badaniach genetycznych w poradni genetycznej, w której rodzice bądź opiekunowie otrzymują poradę genetyczną oraz informację o możliwej diagnostyce prenatalnej.

krótki grzbiet nosa, małe i nisko położone małżowiny uszne, krótkie dłonie i stopy, poprzeczny przebieg linii głównej na dłoniach, obecność tzw. bruzdy sandałowej na podeszwie, duży odstęp pomiędzy paluchami oraz drugimi palcami obu stóp. Typową cechą zespołu Downa jest wiotkość mięśni całego ciała (powodująca m.in. specyficzny chód) oraz słabość mięśni języka (stwarzająca utrudnienie w karmieniu piersią). Dzieci z taką wadą szybciej też marzną, wskutek trudności w utrzymaniu właściwej temperatury ciała.

Osoby z zespołem Downa posiadają często inne współistniejące choroby (m. in. wzroku, słuchu, serca, przewodu pokarmowego, zaburzenia endokrynologiczne, hematologiczne, immunologiczne, układu kostnego, wzrostu i wagi, a także zwiększone ryzyko wystąpienia chorób nowotworowych). W obecnych czasach komfort ich życia znacząco wzrósł ze względu na rozwój nowych metod leczenia wielu wad i jednostek chorobowych, wypracowanie skutecznych sposobów wspomagania osób z niepełnosprawnością w sferze społeczno-zawodowej, a także zmianę postrzegania ich wizerunku przez społeczeństwo. Obecnie osoby te żyją znacznie dłużej, do około 56 roku życia.¹⁷

U prawie wszystkich osób z zespołem Downa występują zaburzenia poznawcze. Zazwyczaj we wczesnym rozwoju obserwuje się opóźnienie w zakresie psychoruchowym. Dzieci osiągają niektóre umiejętności później niż ich zdrowi rówieśnicy, takie jak: siadanie, chodzenie, mówienie. W ich rozwoju, częściej niż w ogólnej dziecięcej populacji, występują różnego rodzaju zaburzenia funkcjonowania i problemy psychologiczne. W przypadku 7% rozpoznawany jest autyzm.

Większość osób z niepełnosprawnością intelektualną jest diagnozowana w celu podjęcia rehabilitacji. Diagnoza oparta jest na pozytywnych aspektach ich funkcjonowania. Określane są w jej ramach korzystne właściwości środowiska konkretnej jednostki oraz potrzeby i sposoby jej funkcjonowania we wszystkich wymiarach życia. Elementem docelowym w procesie wspomagania jest osiągnięcie przez osoby z niepełnosprawnością

¹⁷ <https://www.mp.pl/pacjent/pediatra/choroby/genetyka/152284,zespol-downa>, (dostęp 27.04.2019 r.).

intelektualną stabilizacji życiowej oraz samodzielności i niezależności w płaszczyźnie rodzinnej, społecznej i zawodowej. Ważne jest zatem wczesne stymulowanie ich rozwoju w formie terapii logopedycznej, bądź psychologicznej. Może być ona realizowana m.in. w ośrodkach wczesnej interwencji zakładanych w ramach poradnictwa rodzinnego przy poradniach psychologiczno-pedagogicznych lub placówkach powstałych z inicjatywy Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną (PSONI).

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym zespołem Downa diagnozowane są zazwyczaj na poziomie niepełnosprawności intelektualnej w stopniu umiarkowanym lub znacznym (ze względu na widoczną potrzebę stałej opieki). Mocniejszą stroną w ich rozwoju jest inteligencja praktyczna (rozwiązywanie konkretnych problemów, myślenie konkretno-obrazowe), słabszą natomiast myślenie abstrakcyjne, matematyczne.

Dzieci oraz dorośli z zespołem Downa rozwijają się i uczą wolniej, we własnym specyficznym tempie. Posiadają również, analogicznie jak inni ludzie, indywidualne osiągnięcia rozwojowe, życiowe sukcesy i wybiórcze zdolności artystyczne (np. aktorskie, muzyczne, plastyczne, sportowe). Rodzaj i wielkość dokonań życiowych tych osób zależy od rodzaju i intensywności wsparcia otrzymywanego w środowisku lokalnym w zakresie edukacji włączającej, stanu zdrowia oraz efektów leczenia i rehabilitacji.

Osoby z zespołem Downa i z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim z powodzeniem radzą sobie w życiu rodzinnym i społecznym. Legitymują się zazwyczaj wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zawodowym, prowadzą aktywne życie rodzinne, zawodowe i społeczne. Zakładają trwałe związki uczuciowe, koleżeńskie, małżeńskie, rodzinne, z pomocą i wsparciem w środowisku lokalnym wychowują potomstwo. Dzieci dwojga rodziców z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim mogą urodzić się zarówno w pełni sprawne, jak i z różnymi zaburzeniami rozwojowymi. Przebieg ciąży zależy nie od stopnia niepełnosprawności intelektualnej, a od dodatkowych sprężeń

chorobowych.¹⁸ Osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa mają więc, przy odpowiednim do ich potrzeb wsparciu w środowisku lokalnym, szansę na satysfakcjonujące, samodzielne i niezależne życie.

Dotychczasowe analizy dotyczące funkcjonowania osób z niepełnosprawnością intelektualną obejmowały głównie zagadnienia związane z oceną systemu formalnej edukacji, kształcenia zawodowego, zatrudnienia na rynku chronionym oraz pomocy zinstytucjonalizowanej. Rzadko analizowana była natomiast problematyka jakości ich życia, w tym możliwości dokonywania wyboru uczestnictwa w społecznej przestrzeni. Takie podejście było zgodne z funkcjonującym medycznym modelem niepełnosprawności, w którym była ona interpretowana przez pryzmat deficytów i ograniczeń. Stwarzało to niebezpieczeństwo traktowania osób z niepełnosprawnością jako jednostek „dobrze przystosowanych” do oczekiwań otoczenia oraz skazanych na ograniczenie w rozwoju osobniczym i społecznym. Dynamizacja społecznego modelu niepełnosprawności, stanowiącego krytykę jej wcześniejszej medykalizacji, przyczyniła się do stopniowej zmiany myślenia i postrzegania osób z niepełnosprawnością przez społeczeństwo. Stał się on też podstawą do rozwoju holistycznego analizowania zjawiska niepełnosprawności, w myśl którego akcentuje się możliwość zwiększenia udziału osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, ale też adaptacyjne otwarcie się na tę grupę przez ludzi sprawnych.¹⁹

Zgodnie z dokumentem „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”,²⁰ termin niezależne życie jest często używany w kontekście aktywności osób z niepełnosprawnością w społeczności. Łączy się on ze zdolnością dokonywania wyborów i podejmowania decyzji,

¹⁸ <https://www.mp.pl/pacjent/ciaza/lista/70940,czy-kobieta-z-zespołem-downa-może-zajsc-w-ciaze?autoseealso=1> (dostęp 27.04.2019r.)

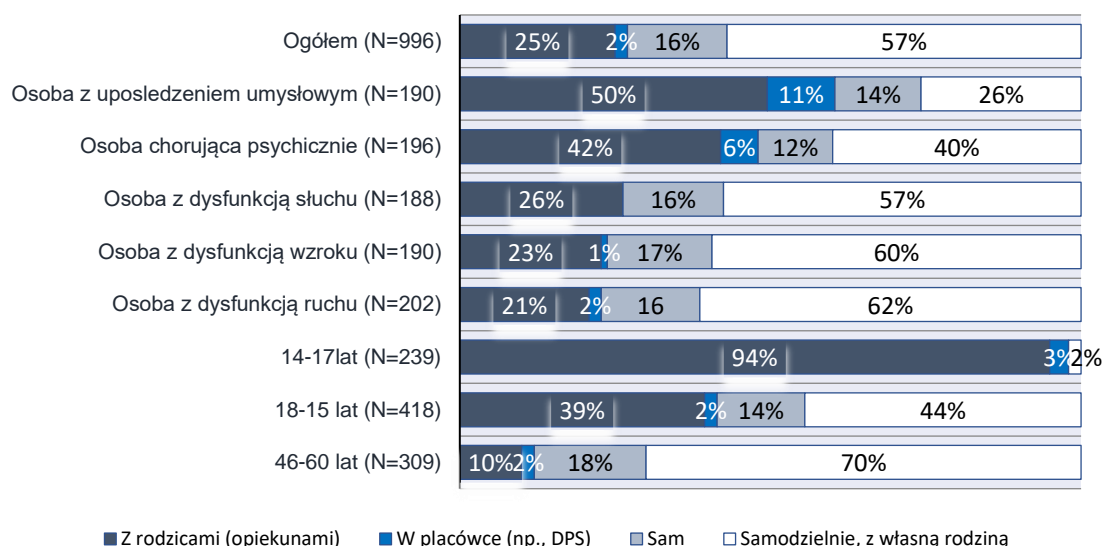
¹⁹ P. Tomaszewski, K. Bargiel-Matusiewicz, E. Pisula, *Między patologią a kulturą: społeczne uwarunkowania niepełnosprawności – wprowadzenie*, (w:) *Kulturowe i społeczne aspekty niepełnosprawności*, P. Tomaszewski, K. Bargiel-Matusiewicz, E. Pisula (red.), Wydawnictwo UW, Warszawa 2015, s. 9-11.

²⁰ <http://www.power.gov.pl>, ...op. cit.

m.in. w zakresie miejsca zamieszkania, możliwości doboru współmieszkańców oraz sposobów organizacji życia codziennego. Urzeczywistnienie postulatów zawartych w dokumencie wymaga dostępności architektonicznej, komunikacyjnej, zapewnienia transportu, sprzętu wspomagającego i pielęgnacyjnego, a także dostępu do usług świadczonych w społeczności lokalnej. Do czynników wzmacniających niezależność można niewątpliwie zaliczyć także dostępność do właściwie rozwiniętej infrastruktury mieszkalnictwa wspomagane, które należałoby traktować jako docelową formę zamieszkiwania w środowisku, alternatywę dla domu pomocy społecznej, miejsce czasowego wsparcia oraz formę treningu samodzielności.

Meritum zmian dokonujących się w obszarze polityki społecznej wynika ze zrozumienia konieczności zaprzestania kontynuacji dominujących dotychczas działań osłonowych i interwencyjnych na rzecz inicjatyw ukierunkowanych na wspieranie osób z niepełnosprawnością w ich dążeniach do samodzielnego organizowania własnego życia. Idea ta, wyrastająca z prawa osób z niepełnosprawnością do niezależnego życia, łączy się nieodzownie z przeciwdziałaniem ich wykluczaniu z przestrzeni społecznej, przełamywaniem krzywdzących stereotypów na ich temat, budowaniem pozytywnych postaw społecznych oraz kształtowaniem świadomości władz lokalnych. Stanowi przy tym wyraz społecznej odpowiedzialności i potwierdzenie faktycznie (aczkolwiek nadal wolno) dokonującej się deinstytucjonalizacji oferowanych dotąd tradycyjnych form pomocy.

Wykres 2. Sytuacja mieszkaniowa według rodzaju niepełnosprawności i wieku

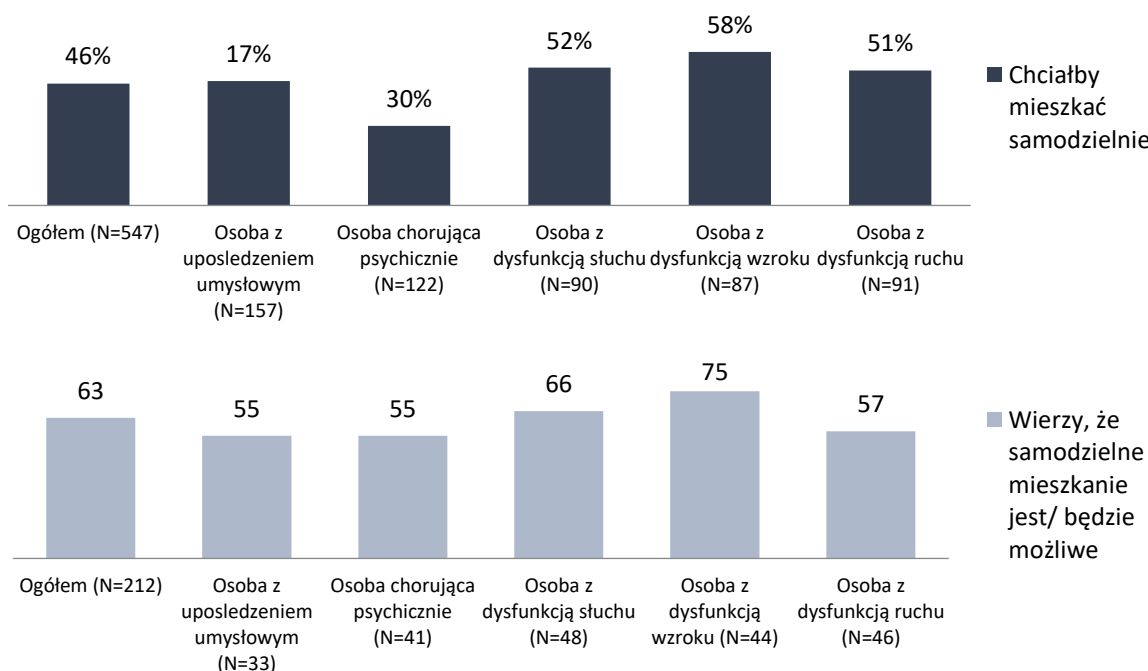
Źródło: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, *Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych*, Warszawa 2015, s. 104.

Z dotychczasowych analiz PFRON wynika, że zdecydowana większość osób z niepełnosprawnością dzieli gospodarstwo domowe z innymi członkami, zaś jedynie 16% prowadzi je indywidualnie. Ponad połowa mieszka z własną rodziną (57%), zaś co czwarty niepełnosprawny z opiekunami. Wśród osób, które obecnie prowadzą dom wspólnie z rodzicami lub opiekunami prawie połowa deklaruje (46%), iż chciałaby mieszkać samodzielnie. Szczególnie wyraźną gotowość w tym zakresie ujawniły osoby z dysfunkcjami słuchu, wzroku i ruchu (ponad 50%).

Zdecydowana większość opiekunów osób z niepełnosprawnością intelektualną nie chciałaby, aby ich podopieczni zamieszkali oddzielnie. Spośród osób, które dopuszczają taką ewentualność, jedna trzecia nie wierzy, że będzie to rzeczywiście możliwe (29%).

Podstawowym argumentem przeciwko rozwijaniu samodzielności są względy finansowe (50%) oraz charakter niepełnosprawności wymagający stałej opieki (30%).²¹

Wykres 3. Potrzeby mieszkaniowe osób z niepełnosprawnością

N₁=osoby, które mieszkają z rodzicami/opiekunami lub w placówce; N₂=osoby, które mieszkają z rodzicami/opiekunami lub w placówce, a chciałyby mieszkać samodzielnie

Źródło: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, *Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych*, Warszawa 2015, s. 106.

Jak wynika z badań zrealizowanych przez zespół opracowujący niniejszy Model, osoby z niepełnosprawnością intelektualną zazwyczaj wyrażały aprobatę samodzielnego

²¹ Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, *Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych*, Warszawa 2015, s. 104-105.

zamieszkania poza środowiskiem rodzinnym. Podkreślały własną zaradność i poczucie sprawstwa, aczkolwiek także występowanie określonych utrudnień i antycypowanych niepowodzeń:

Chciałabym mieszkać w takim mieszkaniu, bo fajnie by było trochę побыć samej. Mama cały czas nie będzie mnie za rękę prowadzić. Ja mogłabym już się odłączyć od niej. Ja kocham mamę, ale miałabym kogo odwiedzać. I mama by mnie odwiedzała. Bym miała wszystko, co mi do szczęścia potrzeba. Chciałabym jeszcze trochę miłości. Przytulić się do kogoś, na przykład do X. (K, lat 33, gmina miejska);

Tak. Byłbym ważniejszy, bo teraz tego nie mam i mieszkam raz tu, raz tam. (...) Tak, czemu nie, jeśli mogę. Ja sam decyduję o sobie. (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska);

Tak, chciałabym zamieszkać w przyszłości w tym mieszkaniu. Obawiam się, że nie dam rady sobie sama zrobić kawy. Ogólnie, poradzić w codziennych czynnościach. Cieszyłabym się, że mieszkam z innymi ludźmi. (K, lat 39, gmina wiejska);

Raczej wolalabym mieszkać z rodziną. Trudnością byłoby oddzielenie od rodziny. Mogłoby mi być smutno. (...) Myślę, że poradziłbym sobie w takim mieszkaniu. (...) Myślę, że tak, bo miałbym swoje własne mieszkanie. (M, lat 28, gmina miejska);

Nie wiem. Teraz mieszkam z moją bratową. (...) Mogłabym. Myję się, pomagam, pranie wstawiam, prasuję, w piecu palę, kurz wycieram (...). (K, lat 24, gmina miejska).

Największy problem, jak wynika z wypowiedzi badanych, stanowiłoby oddalenie od rodziny, utrata poczucia bezpieczeństwa, ograniczenie kontaktów z bliskimi.

Ważnym zagadnieniem w poszukiwaniu rozwiązań w zakresie mieszkalnictwa wspomagane było wstępne rozpoznanie preferencji i oczekiwań osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa. Uzyskane odpowiedzi pozwoliły na wyodrębnienie takich segmentów problemowych, jak: kształtowanie relacji społecznych i nauka wyrażania wzajemnego szacunku, dążenie do założenia własnej rodziny, a także kontynuacja treningu w zakresie samodzielnego funkcjonowania. Świadczą o tym przykładowe narracje:

Myślę, że przybędzie mi dobrych kumpli, z którymi pogadam i czasem gdzieś wyskoczę. A może znajdę dziewczynę. Na razie nie mam swojego kąta, ale kto wie, może kiedyś będę miał żonę i parę dzieci. (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska);

Chciałabym mieć możliwość realizowania swoich przyzwyczajeń i ich szanowania również w mieszkaniu. (K, lat 39, gmina wiejska);

(...) Lubię układać puzzle na stole i podlewać w ogrodzie. (K, lat 24, gmina miejska);

Żeby była miłość, bo to znaczy, że jest wszystko: pomoc, kompromis, zrozumienie innych, bezpieczeństwo. I żeby się nie kłócić. (K, lat 33, gmina miejska).

Dążenie do tworzenia warunków sprzyjających zachowaniu przez osoby z niepełnosprawnością samodzielności funkcjonalnej, wyrastają z koncepcji normalizacji zaproponowanej w latach 50. ubiegłego wieku przez B. Mikkelsena. Jej początkowy socjalno-polityczny wydźwięk stał się z czasem istotnym teoretycznym odniesieniem do wyjaśniania jednostkowych relacji w środowisku lokalnym. Zrozumienie powszechne zyskał pogląd, że normalizacja stanowi ramy inkluzji społecznej, a działania państwa w tym zakresie powinny zmierzać do zapewnienia osobom z niepełnosprawnością warunków do możliwie autentycznego wypełniania wielorakich ról społecznych. Działania normalizacyjne traktowane są w tym ujęciu jako podstawowy obowiązek ludzi sprawnych wobec grup społecznych dotychczas izolowanych (np.: zbiorowości osób z niepełnosprawnością intelektualną). Uznano, że działania normalizujące towarzyszą przygotowywaniu społeczeństwa do akceptacji inności oraz stanowią proces wyjściowy, warunek integracji.²² Do najważniejszych znamion normalizacji w zakresie kształtowania środowiska mieszkalnego należy:

- możliwość zamieszkiwania w warunkach typowych dla osób pełnosprawnych, pozbawionych charakteru naznaczającego;
- minimalizowanie instytucjonalnych form zamieszkania do porównywalnych z życiem rodzinnym;

²² A. Krause, A. Żyta, S. Nosarzewska, *Normalizacja środowiska społecznego osób z niepełnosprawnością intelektualną*, Wyd. Edukacyjne Akapit, Toruń 2010, s. 21.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

- uwzględnianie w ofercie mieszkaniowej występowania specyficznych potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnością.²³

Należy podkreślić, że oferta mieszkalnictwa wspomaganego nie stanowi w myśl idei deinstytucjonalizacji formy opieki, ale wsparcie osób z niepełnosprawnością w prowadzeniu życia samodzielnego, autonomicznego, z wykorzystaniem zasobów indywidualnych oraz lokalnej społeczności. W nurcie tym rozumieją ideę mieszkalnictwa wspomaganego także potencjalni jego adresaci:

Zawsze marzyłem o swoim własnym domu i rodzinie. Może kiedyś tak będzie. (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska); *Tak, myślę, że to miejsce mogłoby być moim domem.* (K, lat 39, gmina wiejska); *To dobry pomysł.* (M, lat 28, gmina miejska); *To mój dom. I mój pokój.* (K, lat 24, gmina miejska).

1.3. Obowiązujące regulacje prawne

Polski system prawny zawiera szereg aktów prawnych dotyczących funkcjonowania osób z niepełnosprawnością oraz obowiązku świadczenia im określonej pomocy. Wśród najważniejszych wymienia się m. in. takie, jak:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.);
- 2) Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 roku, ratyfikowana 6 września 2012 roku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169);
- 3) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018r., poz. 1878 z późn. zm.);

²³ Ibidem, s. 26.

- 4) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 511 z późn. zm.);
- 5) uchwała Sejmu RP z 1 sierpnia 1997 roku *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych* (M.P. z 1997 r., nr 50, poz.475);
- 6) ustawa z dnia 12 kwietnia 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507);
- 7) rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U z 2018 r., poz. 822);
- 8) rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r., nr 189, poz.1598);
- 9) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 450 z późn. zm);
- 10) ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t. j. Dz. U. z 2017 r., poz. 180);
- 11) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie dodatków mieszkaniowych (Dz. U. z 2001 r., nr 156, poz. 1817 z późn. zm.);
- 12) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. 2018 r., poz. 1202);
- 13) rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1422);
- 14) ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 2192);
- 15) 14) ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz.473);
- 16) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2220);

- 17) Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014- 2020.

Celem Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o Prawach Osób Niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 roku, ratyfikowanej przez Polskę 6 września 2012 roku, jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami. Polska zobowiązana jest do wprowadzenia w życie zawartych w Konwencji standardów postępowania w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnością realizacji ich praw. Zasady określone w art. 3 Konwencji obejmują:

- 1) poszanowanie przyrodzonej godności, autonomii osoby, w tym swobody dokonywania wyborów, a także poszanowanie niezależności osoby;
- 2) niedyskryminację;
- 3) pełny i skuteczny udział w społeczeństwie i integrację społeczną;
- 4) poszanowanie odmienności i akceptację osób z niepełnosprawnością, będących częścią ludzkiej różnorodności oraz ludzkości;
- 5) równość szans;
- 6) dostępność;
- 7) równość mężczyzn i kobiet;
- 8) poszanowanie rozwijających się zdolności dzieci z niepełnosprawnością oraz prawa dzieci do zachowania tożsamości.

Szczególną uwagę należy zwrócić na **art. 19 Konwencji**, dotyczący prowadzenia życia samodzielnego i przy włączeniu w społeczeństwo. Ma on istotne znaczenie w odniesieniu do polityki mieszkaniowej państwa oraz zapewnienia mieszkań wspomaganych. Istotą jest uznanie prawa osób z niepełnosprawnością do „życia w społeczeństwie, wraz z prawem

dokonywania wyborów, na równi z innymi osobami”. Władze publiczne są zobligowane do podejmowania środków ułatwiających osobom z niepełnosprawnością korzystanie z powyższego prawa. Art. 19 Konwencji stanowi, że:

- 1) „osoby niepełnosprawne będą miały możliwość wyboru miejsca zamieszkania i podjęcia decyzji co do tego, gdzie i z kim będą mieszkać, na zasadzie równości z innymi osobami, a także, że nie będą zobowiązane do mieszkania w szczególnych warunkach;
- 2) osoby niepełnosprawne będą miały dostęp do szerokiego zakresu usług wspierających świadczonych w domu lub w placówkach zapewniających zakwaterowanie oraz do innych usług wspierających świadczonych w społeczności lokalnej, w tym do pomocy osobistej niezbędnej do życia i włączenia w społeczność oraz zapobiegającej izolacji i segregacji społecznej;
- 3) świadczone w społeczności lokalnej usługi i urządzenia dla ogółu ludności będą dostępne dla osób niepełnosprawnych, na zasadzie równości z innymi osobami oraz będą odpowiadać ich potrzebom”.

Należy zaznaczyć, że wszelka pomoc skierowana do osób z niepełnosprawnością wynika z art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z jego brzmieniem, działania władz lokalnych zostały określone jako fundament do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej. Natomiast art. 69 Konstytucji wskazuje na obowiązek udzielenia pomocy osobom z niepełnosprawnością w postaci zabezpieczenia egzystencji, przysposobienia do pracy lub pomocy w komunikacji społecznej.

W bardzo ważnym dokumencie, jakim jest Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, osoby z niepełnosprawnością są definiowane jako „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia w sposób trwały lub okresowy ich życie codzienne, pracę i naukę oraz pełnienie ról społecznych” (§ 1). Osobom z niepełnosprawnością przysługuje prawo do samodzielnego, niezależnego oraz aktywnego życia. Nie mogą być one

w żadnym z powyższych aspektów dyskryminowane. To właśnie Karta Praw Osób Niepełnosprawnych w sposób wnikliwy i wszechstronny określa prawo każdej osoby z niepełnosprawnością do:

- 1) dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- 2) dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny;
- 3) dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną;
- 4) nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej;
- 5) pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych;
- 6) pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami, oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych;
- 7) zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym;
- 8) życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej;
- 9) posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych;

25

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

- 10) pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego w art. 1 nakłada między innymi na administrację samorządową i inne instytucje do tego powołane obowiązek ochrony zdrowia psychicznego. Dodatkowo art. 2 niniejszej ustawy zaznacza możliwość wprowadzania innych form opieki i wsparcia niż opieka zdrowotna, dzięki którym osoba chora będzie mogła funkcjonować w środowisku rodzinnym i społecznym.

Należy nadmienić, iż w art. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wyróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności – lekki, umiarkowany i znaczny. Podmiotem upoważnionym do orzekania o niepełnosprawności są powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania (art. 6). W art. 7 cytowanej ustawy zdefiniowano rehabilitację osób niepełnosprawnych jako „zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej”. Ponadto, zdefiniowane zostało pojęcie rehabilitacji zawodowej jako „ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy” (art. 8). Dodatkowo ustawa określa obowiązki i uprawnienia leżące po stronie pracodawcy zatrudniającego osoby z niepełnosprawnością oraz rodzaj i zakres pomocy udzielanej niepełnosprawnym pracownikom.

Ustawa o pomocy społecznej wskazuje grupy osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej. Zgodnie z art. 7 ust. 5 zalicza się do nich także osoby z niepełnosprawnością. W art. 15 ustawodawca wymienił konkretne zadania, które są realizowane w obszarze pomocy społecznej. Należą do nich:

- 1) przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) praca socjalna;
- 3) prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminy obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych w celu realizacji potrzeb społecznych i świadczenia pomocy mieszkańcom/kom. Ponadto gmina jest obowiązana do prowadzenia i zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych. Są to zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym wynikające z art. 16 b i art. 17. Natomiast zgodnie z art. 18 ust. 3 niniejszej ustawy, zadaniem zleconym gminie z zakresu administracji rządowej jest organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Pomoc społeczna dla mieszkańców/ek może mieć charakter pieniężny i niepieniężny. Według art. 36 ust. 2 świadczenia o charakterze niepieniężnym są związane z zaspokajaniem potrzeb mieszkaniowych i obejmują m.in.:

- 1) pracę socjalną;
- 2) pomoc rzeczową;
- 3) poradnictwo specjalistyczne;
- 4) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia;
- 5) organizację mieszkań chronionych.

Praca socjalna została zdefiniowana w art. 45 ustawy o pomocy społecznej jako rodzaj pomocy społecznej skierowanej do osób wymagających wsparcia w zakresie rozwinięcia i wzmocnienia ich aktywności życiowej. Dla osób, które potrzebują wsparcia w codziennych

problemach oferowana jest ponadto pomoc w postaci poradnictwa psychologicznego i prawnego (art. 46).

Innym rodzajem pomocy są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Są one skierowane do osób chorych, które wymagają określonej pomocy, a ich rodziny nie są w stanie jej udzielić. Usługi opiekuńcze dotyczą codziennych czynności - opieki higienicznej, zabiegów medycznych, a także zapewnienia kontaktów z otoczeniem. Usługi opiekuńcze specjalistyczne są skierowane do osób chorych lub z niepełnosprawnością i świadczone przez osoby posiadające specjalistyczne przygotowanie zawodowe (art. 50).

W przypadku, gdy niemożliwe jest realizowanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej pomoc jej, w myśl art. 52 cytowanej wyżej ustawy, może być świadczona całodobowo. Takim osobom oferowana jest pomoc w rodzinnych domach pomocy, najczęściej w grupach od 3 do 8 osób. Wśród osób z niepełnosprawnością mogą znajdować się beneficjenci, którzy nie wymagają całodobowej opieki, a jedynie wsparcia w codziennych czynnościach. W takiej sytuacji oferowane jest miejsce w mieszkaniu chronionym (art. 53).

Zgodnie z art. 53 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej mieszkanie chronione to „forma pomocy społecznej przygotowująca pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu”. Takie mieszkania mogą być prowadzone przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej czy organizacje pozarządowe. Wyróżnia się dwa typy mieszkań chronionych; tj.:

- 1) chronione treningowe – zapewniają usługi bytowe, ich celem jest uczenie mieszkańców/ek samodzielności, samoobsługi oraz pełnienia ról społecznych. Forma takiej pomocy ma prowadzić do usamodzielnienia się mieszkańców/ek;
- 2) chronione wspierane – zapewniają wsparcie osobom z niepełnosprawnością fizyczną lub zaburzeniami psychicznymi oraz osobom starszym lub przewlekle chorym. Pomoc w takich mieszkaniach jest dostosowana do stopnia

28

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

niepełnosprawności osób i ich możliwości psychofizycznych. Mają one na celu świadczenie usług bytowych mieszkańcom/kom i wsparcie ich w codziennych czynnościach. Pobyt w takim mieszkaniu może być ograniczony lub nieograniczony czasowo.

Miejsce w mieszkaniu chronionym przyznaje się decyzją przy udziale trzech stron – pracownika socjalnego z podmiotu kierującego osobę do mieszkania chronionego, pracownika socjalnego w mieszkaniu chronionym lub organizacji pożytku publicznego prowadzącej mieszkanie chronione oraz osoby, która stara się o miejsce w mieszkaniu bądź jej przedstawiciela ustawowego. W formie pisemnej ustala się każdorazowo cel i okres pobytu, a także zakres wsparcia oraz koszty, które poniesie mieszkaniowiec. Należy mieć na uwadze, że miejsce w mieszkaniu chronionym nie zalicza się do form zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.

Ustawodawca wskazał również, że miejsce w mieszkaniu chronionym może być przyznane osobie pełnoletniej opuszczającej dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną (art. 88). W takim przypadku pomoc świadczona jest jedynie wówczas, gdy osoba ubiegająca się o miejsce będzie realizować indywidualny program usamodzielniania. Ponadto jest ona zobowiązana do ponoszenia częściowych kosztów związanych z pobytem w mieszkaniu. W uzasadnionych przypadkach starosta powiatu może zwolnić osobę z tych opłat (art. 90). Należność za pobyt w mieszkaniu chronionym powinna być ustalana indywidualnie w oparciu o wysokość dochodu osoby korzystającej z lokalu oraz zakres świadczonych usług. Z opłat zwolnione są osoby, których dochód na jedną osobę jest niższy od kryterium dochodowego.

Osoby pełnoletnie mogą być skierowane do mieszkania chronionego na czas określony, a w wyjątkowych sytuacjach na czas nieokreślony. Podczas skierowania osoby do mieszkania chronionego strony (osoba z niepełnosprawnością i pracownik socjalny w mieszkaniu chronionym) muszą uzgodnić m.in.:

- 1) cel i zasady pobytu;
- 2) zakres potrzebnego wsparcia;
- 3) wysokość opłat;
- 4) sposób realizacji programu usamodzielniania się.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w rozporządzeniu w sprawie mieszkań chronionych określił minimalne standardy usług świadczonych w mieszkaniach chronionych. Według zapisów rozporządzenia, omawiane mieszkanie jest rodzajem usługi bytowej, w którym zapewnia się pracę socjalną (§2). W dokumencie rozróżnia się mieszkania chronione treningowe i mieszkania chronione wspierane. Minimalne standardy usług świadczonych w tych mieszkaniach przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zakres usług w mieszkaniu chronionym treningowym i wspieranym

Mieszkanie chronione treningowe	Mieszkanie chronione wspierane
• samoobsługa; • zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych; • efektywne zarządzanie czasem; • prowadzenie gospodarstwa domowego; • załatwianie spraw urzędowych; • poszukiwanie pracy; • utrzymywanie więzi rodzinnych; • uczestniczenie w życiu społeczności lokalnej.	• przemieszczanie się; • utrzymywanie higieny osobistej; • ubieranie się; • sprzątanie; • wykonywanie zakupów i przygotowywanie posiłków; • załatwianie spraw osobistych; • utrzymywanie więzi rodzinnych; • uczestniczenie w życiu społeczności lokalnej.

Źródło: opracowanie na podstawie Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 roku w sprawie mieszkań chronionych

W myśl w/w rozporządzenia usługi w mieszkaniu chronionym wspieranym, w zakresie przemieszczania się, utrzymywania higieny osobistej oraz ubierania się, mają być świadczone siedem dni w tygodniu przez minimum 3 godziny dziennie. Na jedną osobę przebywającą w mieszkaniu chronionym (treningowym lub wspieranym) musi przypadać minimum 12 m² powierzchni użytkowej. Dopuszczalną maksymalną liczbę osób w mieszkaniu chronionym prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Maksymalna liczba osób w mieszkaniu chronionym

Okres	Maksymalna liczba osób
do dnia 31.12.2019 r.	12
od 1.01.2020 r. do 31.12.2021 r.	10
Od 1.01.2022 r.	7

Źródło: opracowanie na podstawie Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 roku w sprawie mieszkań chronionych

Poza pomieszczeniami mieszkalnymi (pokojami) w lokalu mają znajdować się także kuchnia lub aneks kuchenny, łazienka z WC lub łazienka i wydzielone WC oraz przestrzeń służąca komunikacji. Mieszkania, do których kierowane są na pobyt osoby niepełnosprawne ruchowo muszą być pozbawione barier architektonicznych. Wyposażenie pokoi, kuchni oraz łazienek przedstawia tabela 3. Dodatkowe wyposażenie stanowi telewizor lub komputer oraz pralka automatyczna.

Tabela 3. Wyposażenie pomieszczeń w mieszkaniu chronionym

Pomieszczenie mieszkalne	Kuchnia	Łazienka
• łóżko lub tapczan; • szafa ubraniowa; • szafka nocna;	• kuchenka; • zlewozmywak; • chłodziarka;	• wanna lub natrysk; • umywalka;

• krzesło lub fotel;	• meble kuchenne; • sprzęt i naczynia do przygotowywania i spożywania posiłków.	• miska ustępowa, jeżeli nie ma wydzielono ustępu (wydzielony ustęp powinien być wyposażony w umywalkę).

Źródło: opracowanie na podstawie Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 roku w sprawie mieszkań chronionych

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. 2019 r., poz. 1182) narzuca na władze samorządowe obowiązek doprecyzowania:

- zasad wynajmowania lokali z zasobu gminnego, które powinny określać warunki, jakie musi spełniać lokal wskazywany dla osób niepełnosprawnych, z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności (art. 21 ust. 3 pkt. 6a);
- zasad przeznaczenia lokali na realizację zadań o których mowa w art. 4 ust. 2b ustawy (art. 21 ust. 3 pkt 6b).

Drugi przypadek dotyczy wykonywania innych zadań jednostek samorządu terytorialnego realizowanych na zasadach przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej.

2. Założenia dotyczące organizacji mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa

2.1. Adresaci mieszkań wspomaganych

Mieszkania wspomagane proponowane w niniejszym Modelu adresowane są do osób pełnoletnich z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, w szczególności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, niesamodzielnych (składających deklarację usamodzielnienia), z ograniczeniami przystosowawczymi przynajmniej w dwóch z wymienionych zakresów zdolności, takich jak: komunikowanie się, troska o siebie, samoobsługa, tryb życia domowego, sprawności społeczno-interpersonalne, korzystanie ze środków zabezpieczenia społecznego, kierowanie sobą, troska o zdrowie i bezpieczeństwo, zdolności szkolne, sposoby organizowania czasu wolnego i pracy.²⁴

Potencjalnych adresatów usług realizowanych w mieszkaniach wspomaganych można rozpatrywać w dwóch aspektach, tj.:

- 1) „zdrowotnym” – biorąc pod uwagę stopień niepełnosprawności (lekki, umiarkowany, znaczny)²⁵ oraz rodzaj schorzeń danej osoby;
- 2) „środowiskowym” – skupiając uwagę na miejscu, z którego dana osoba trafia do mieszkania wspomagane oraz jej problemach socjalno-bytowych²⁶.

Przy wyborze adresatów mieszkań zostanie zachowana zasada równości płci (kobiet i mężczyzn) oraz równości szans i niedyskryminacji.

²⁴ Osoby upośledzone umysłowo, o których mowa w art. 3 pkt. 1 lit. b ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1878, z późn. zm.).

²⁵ A. Jaworowska, *Psychometryczna ocena upośledzenia umysłowego*, Pracownia Testów Psychologicznych Polskie Towarzystwo Psychologiczne 2009, źródło: www.practest.com.pl (dostęp 8.04.2019 r.).

²⁶ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, *Model mieszkań wspomaganych adresowanych do osób niepełnosprawnych intelektualnie*, źródło: [model_mieszka_wspomaganych_dla_niepełnosprawnych_intelektualnie_31_08_2015.pdf](#), (dostęp 11.08.2019 r.).

Adresaci mieszkania wspomaganego rozpatrywani pod względem „zdrowotnym”

Biorąc pod uwagę kryterium zdrowia (tj. stopień niepełnosprawności intelektualnej i rodzaj schorzeń współistniejących) oraz rodzaj, zakres i cele wsparcia indywidualnego, wyróżniono następujące grupy adresatów:

- 1) osoby będące w stałym procesie rehabilitacji społecznej i/lub zawodowej;
- 2) osoby posiadające sprawność psychomotoryczną umożliwiającą samodzielne poruszanie się zarówno w mieszkaniu, jak i poza nim, wykazujące orientację i umiejętność poruszania się w terenie lub mające możliwość nabycia tych umiejętności;
- 3) osoby samodzielne na tyle, że nie wymagają całodobowej specjalistycznej opieki ze strony innych ludzi;
- 4) osoby mające przynajmniej częściową samoświadomość (m.in. odnośnie własnej osoby, czasu, przestrzeni, miejsca, zadań) w zakresie swojego stanu zdrowia i własnego działania, pozytywnie nastawione do ewentualnego leczenia (w tym farmakologicznego) i procesu rehabilitacji psychospołecznej;
- 5) osoby w stabilnym stanie zdrowia (w przypadku występowania współistniejących zaburzeń psychicznych, padaczki i innych schorzeń mających wpływ na samodzielne funkcjonowanie), współpracujące ze specjalistą w zakresie leczenia;
- 6) osoby ubezwłasnowolnione, o stabilnym stanie zdrowia i funkcjonowaniu społecznym, posiadające możliwość podjęcia odpowiedzialności za siebie i powrotu do pełni samodzielnych praw (zniesienie ubezwłasnowolnienia lub jego zmiana z całkowitego na częściowe);
- 7) osoby posiadające możliwość i motywację do podjęcia prób usamodzielnienia, wypełniania ról społecznych oraz podtrzymywania proponowanego, adekwatnego do

potrzeb, procesu rehabilitacji społecznej i/lub zawodowej (w tym terapii i farmakoterapii).²⁷

Cechy indywidualne osób z niepełnosprawnością, w tym z zespołem Downa stanowiące podstawę wykluczenia z grupy adresatów mieszkań wspomaganych:

- 1) osoby wymagające stałej, całodobowej opieki i niezbędnej obecności osób ją zapewniających;
- 2) osoby uzależnione od alkoholu i innych środków psychoaktywnych;
- 3) osoby z zaburzeniami psychicznymi, spowodowanymi używaniem środków psychoaktywnych;
- 4) osoby z ostrymi zaburzeniami psychotycznymi;
- 5) osoby odmawiające aktywnego udziału w rehabilitacji społecznej i/lub zawodowej, oraz leczenia (farmakologicznego, terapii i konsultacji specjalistycznej, w tym neurologicznej bądź psychiatrycznej);
- 6) osoby wcześniej przebywające w mieszkaniach chronionych lub wspomaganych, których udział w procesie usamodzielnienia, aktywizacji i rehabilitacji psychospołecznej nie przyniósł oczekiwanych rezultatów z przyczyn od nich zależnych;
- 7) osoby o wysokim poziomie agresji lub autoagresji, z osobowością dysocjalną;
- 8) osoby z dużymi zaburzeniami popędu seksualnego;
- 9) osoby z wysokim zagrożeniem tendencjami samobójczymi.

²⁷ Ibidem, s. 7-10.

Adresaci mieszkań wspomaganych rozpatrywani pod względem „środowiskowym”

Ze względu na kryterium miejsca, w którym osoba z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa pozostawała przed przybyciem do mieszkania wspomagane, wyróżnia się następujących adresatów:

- 1) osoby funkcjonujące w środowisku lokalnym potrzebujące wsparcia z powodu trudnej sytuacji w środowisku domowym uniemożliwiającej usamodzielnienie i realizację procesu rehabilitacji, nadopiekuńczości członków rodziny, zagrożenia bezdomnością;
- 2) mieszkańcy/ki domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, których stan zdrowia i poziom funkcjonowania intelektualnego wskazuje na możliwość podjęcia próby samodzielnego funkcjonowania;
- 3) osoby będące pacjentami szpitali psychiatrycznych lub przebywające w zakładach karnych, kierowane do mieszkania wspomagane bezpośrednio po zakończeniu hospitalizacji lub odbyciu kary.

W niniejszym Modelu rekomenduje się pierwszeństwo kwalifikowania osób objętych pomocą w ramach systemu wsparcia środowiskowego lub instytucjonalnego. Pierwszeństwo korzystania z usług mają:

- osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności;
- uczestnicy środowiskowych domów samopomocy;
- uczestnicy warsztatów terapii zajęciowej;
- osoby objęte pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych;
- uczestnicy centrów i klubów integracji społecznej;
- mieszkańcy/ki domów pomocy społecznej;

- osoby zatrudnione w zakładach aktywności zawodowej lub w innych formach zatrudnienia;
- osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym.

W celu właściwej kwalifikacji kandydata do mieszkania wspomaganego niezbędne jest zdiagnozowanie jego kompetencji, poziomu funkcjonowania, stanu potrzeb oraz umiejętności respektowania norm społecznych. W trakcie kwalifikacji kandydat może przedłożyć wyniki badań specjalistycznych (w tym diagnozy lekarskie, psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne).

W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, posiadających jednocześnie sprzężone choroby współistniejące, w tym zaburzenia psychiczne, skierowanie do mieszkania wspomaganego z usługami typu A, B, C powinno być poprzedzone konsultacją specjalistyczną (np. lekarza psychiatry, lekarza neurologa, innego specjalisty, w tym psychologa oraz lekarza właściwego dla występujących schorzeń). Jej celem jest stwierdzenie stabilności w zakresie stanu zdrowia psychicznego i fizycznego oraz funkcjonowania.

Kadrę mieszkań oraz specjalistów diagnozujących, uczestniczących w procedurze kwalifikacji, jak też realizujących działania związane z prowadzeniem mieszkania wspomaganego obowiązuje zachowanie tajemnicy służbowej.²⁸ Powinni oni respektować zasady wypracowane wspólnie z uczestnikami/czkami mieszkań wspomaganych oraz wynikające z kodeksów etyki zawodowej²⁹.

²⁸ M. Z. Stepulak, *Tajemnica zawodowa psychologa*, KUL, Lublin 2001.

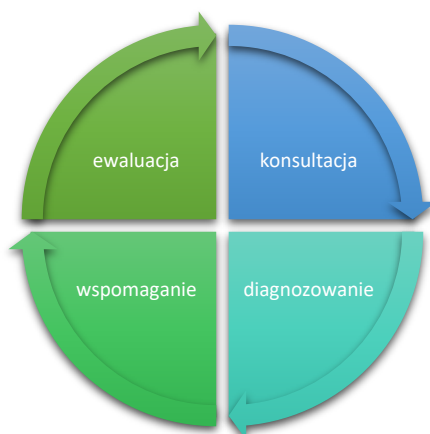
²⁹ Podstawowe zasady do pracy lekarzy psychiatrów oraz psychologów i innych specjalistów przyjmuje się z kilku źródeł, odpowiednio do specjalności, w tym Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, PTP; Polskiego Towarzystwa Psychologicznego PTP.

2.2. Etap konsultacji

W niniejszym Modelu rekomenduje się czteroetapowy proces organizacji mieszkań wspomaganych obejmujący:

- etap konsultacji;
- etap diagnozowania;
- etap wspomagania;
- etap ewaluacji.

Rys. 1. Etapy procesu organizacji mieszkań wspomaganych

Działania przewidziane w każdym wymienionym stadium powinny być planowane i zrealizowane w oparciu o zasadę *empowerment*, oznaczającą aktywny i systematyczny udział osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa.

Pierwszym segmentem procesu mieszkaniowego jest faza konsultacji. Czynności podejmowane na tym etapie służą:

- poznaniu perspektywy kandydata/ki i otoczenia w zakresie zagadnień dotyczących mieszkalnictwa wspomagane;
- poszerzaniu perspektywy kandydata/ki i otoczenia dotyczącej jej/jego przyszłości;
- rozpoczęciu procesu przygotowywania do zmiany (przełamanie lęku przed obcym, nieznanym);
- uzyskaniu informacji o potrzebach i wyobrażeniach potencjalnego mieszkańca/nki.

Zaleca się, aby w tej fazie organizacji mieszkań wspomaganych umożliwić rodzicom osób z niepełnosprawnością, w tym zespołem Downa uczestnictwo w warsztatach dotyczących problematyki uwarunkowań procesu usamodzielniania (barier, trudności, watorów, ułatwień), a także potencjalnych jego konsekwencji w wymiarze jednostkowym, rodzinnym, społecznym.

Rys. 2. Etap konsultacji w procesie organizacji mieszkań wspomaganych

Etap konsultacji należy rozpatrywać w dwóch perspektywach:

- 1) w odniesieniu, do **osób które dopiero zapoznajemy z rozwiązaniem**, jakim jest mieszkanie wspomagane

W tym podejściu etap konsultacji ma głównie charakter edukacyjny, polegający na uświadomieniu osobom z niepełnosprawnością, rozwiązań w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych oraz konsekwencji ich decyzji o ewentualnym usamodzielnieniu.

- 2) w odniesieniu do **osób, które składają akces o przystąpieniu** do programu mieszkaniowego (np. w formie wniosku o przydział mieszkania wspomaganego).

W ramach konsultacji następuje:

- a) weryfikacja wyobrażeń potencjalnego mieszkańca/nki o mieszkaniu wspomaganym;
- b) ocena świadomości skutków wyrażonej decyzji oraz stopnia samodzielności w jej podjęciu. W przypadku stwierdzenia niechęci osoby do uczestnictwa w takiej formie mieszkalnictwa, wniosek należy odrzucić, uzasadniając postępowanie zapisami wynikającymi z art. 19 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnością;
- c) zebranie informacji o funkcjonowaniu osoby, niezbędnych do zorganizowania jej właściwego wsparcia. Jeśli podmiot prowadzący nie jest w stanie go zapewnić, podjęcie decyzji o skierowaniu osoby do programu mieszkaniowego nie jest możliwe.

Proces organizacji etapu konsultacji powinien przebiegać w odpowiednich warunkach, zapewniających uczestnikowi/ uczestniczce możliwość do formułowania pełnej i nieskrępowanej wypowiedzi. W tym celu rekomenduje się:

- przeprowadzenie oddzielnych rozmów z opiekunem i osobą zainteresowaną;
- prowadzenie rozmowy w znanym osobie środowisku (rekomenduje się placówkę w której na co dzień otrzymuje ona wsparcie, np. WTZ, ŚDŚ, OPS, PCPR);
- inicjowanie rozmowy przez osobę, którą zainteresowany osobiście zna (np. instruktora, psychologa, pracownika socjalnego).

Rekomenduje się, aby rozmowę prowadzić w oparciu o „Kwestionariusz ankiety konsultacyjnej” (załącznik nr 2). Wykorzystano w nim i opisano kwalifikatory Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Zalecamy, aby odnosić się do nich na różnych etapach wspierania mieszkańców. Pozwoli to ocenić zakres i kierunek dokonujących się zmian w funkcjonowaniu konkretnej osoby, a także dobór bądź modyfikację odpowiednich form wsparcia.

2.3. Etap diagnozowania

Drugim etapem procesu mieszkaniowego jest stadium diagnozowania. Celem tego etapu jest:

- rekrutacja uczestników/czek z uwzględnieniem indywidualnych predyspozycji charakterologicznych;
- rekrutacja uczestników/czek z uwzględnieniem indywidualnych obszarów wymagających wsparcia;
- zapewnienie uczestnikom/czkom adekwatnego wsparcia do potrzeb.

Rys. 3. Etap diagnozowania w procesie organizacji mieszkań wspomaganych

41

LIDER PROJEKTU

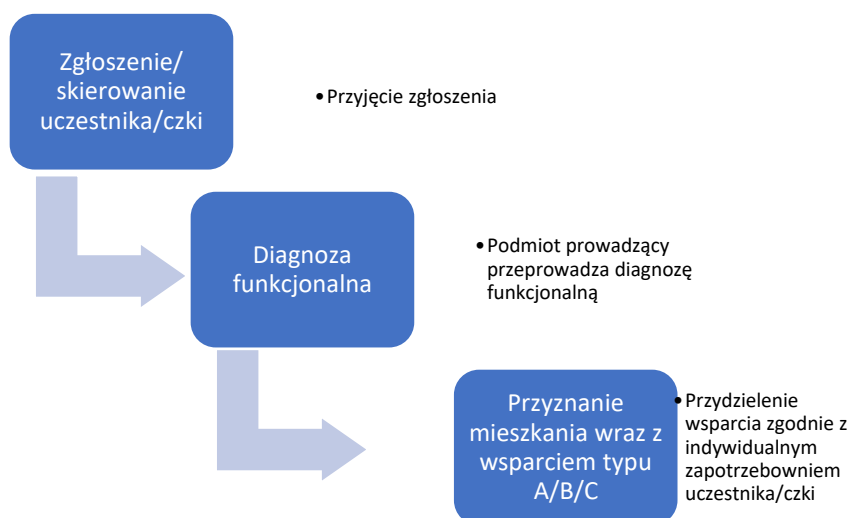
Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Szczegółowe trzy fazy w etapie diagnozowania zostały zawarte na poniższym schemacie.

Rys. 4. Elementy etapu diagnozowania

Pierwszym elementem etapu diagnozowania jest przyjęcie zgłoszenia uczestnika/czki do programu mieszkaniowego. Zawiadomienie wraz z „Kwestionariuszem ankiety konsultacyjnej” (załącznik nr 2) powinno wpłynąć bezpośrednio do podmiotu prowadzącego mieszkanie.

Drugim komponentem omawianego etapu jest diagnoza funkcjonalna oparta na obserwacji samodzielności mieszkańca/nki. Jest ona wykonywana przez podmiot prowadzący mieszkanie, który szczegółowo planuje jej przebieg na podstawie informacji wynikających z dołączonego do zgłoszenia „Kwestionariusza ankiety konsultacyjnej”. Rekomenduje się, aby diagnoza była sporządzana w trakcie trzech pierwszych miesięcy pobytu uczestnika/uczestniczki w mieszkaniu. W tym czasie istnieje także możliwość zorganizowania mieszkańcom turnusu rehabilitacyjnego/diagnostycznego.

W podejmowanej przez kadrę pracy diagnostycznej zaleca się ponowne zastosowanie kwalifikatorów Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Rekomenduje się w tym celu wykorzystanie dołączonego do Modelu

„Kwestionariusza diagnozy funkcjonalnej” (załącznik nr 3). W trakcie badania, uczestnik/uczestniczka powinien wykonać zadania odpowiadające poszczególnym kwalifikatorom. Sprawdzając na przykład umiejętność mycia pojedynczych części ciała (d5100), należy tak zorganizować zajęcia, aby móc ocenić oddzielnie określone czynności np. mycie rąk, twarzy, stóp, włosów i paznokci.

Zadaniem podmiotu prowadzącego, realizowanym na etapie diagnozy, jest ciągłe weryfikowanie wiedzy na temat:

- 1) sposobów radzenia sobie przez osobę z niepełnosprawnością w środowisku;
- 2) zbieżności zakładanych celów i zakresu wsparcia z oczekiwaniami odbiorcy;
- 3) rzeczywistej potrzeby przebywania w mieszkaniu.

Jeżeli wystąpią trudności z realizacją powyższych zadań, należy rozważyć ewentualność powrotu mieszkańca/nki do środowiska, w którym przebywał wcześniej, bądź przereagować dotychczasowe cele i wynikające z nich formy wsparcia w kontekście jego rzeczywistych potrzeb.

Tabela 1. Diagnoza funkcjonalna a przydzielenie odpowiedniego wsparcia

d510 Mycie się. Mycie i suszenie całego ciała lub części ciała z użyciem wody i odpowiednich czyszczących i suszących środków i sposobów jak np. kąpanie się, branie prysznica, mycie rąk i stóp, twarzy i włosów i wycieranie się ręcznikiem. Obejmuje: mycie części ciała, całego ciała i osuszanie się. Nie obejmuje pielęgnowania poszczególnych części ciała (a520), korzystania z toalety (a530)						
	Skala oceny: 0 - brak problemu; 5- znaczny problem					
d5100 Mycie pojedynczych części ciała. Stosowanie wody,	0 Osoba samodzielnie pamięta o kąpieli i dokonuje	1 Osoba samodzielnie się myje, jednak potrzebuje	2 Osoba samodzielnie się myje, jednak potrzebuje	3 Osoba wymaga podczas mycia obecności asystenta,	4 Osoba wymaga obecności asystenta, podczas mycia,	5 Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta w

mydła i innych środków czyszczących na części ciała takie, jak np. ręce, twarz, stopy, włosy lub paznokcie, aby je oczyścić.	mycia całego ciała.	przypomnienia o tym zadaniu.	przypomnienia oraz motywowania do wykonania zadania.	który będzie instruował o następujących po sobie czynnościach. Czynności jak obcinanie paznokci musi wykonać asystent.	który będzie instruował o następujących po sobie czynnościach. Czynności takie, jak odkręcenie wody, nałożenie szamponu, mydła, obcinanie paznokci musi wykonać asystent.	zaplanowaniu kąpieli, odkręcenia wody, nałożeniu szamponu na głowę, umyciu głowy, płukaniu, oczekuje namydlenia ciała i jego płukania.
	Osoba kwalifikuje się do korzystania z usług typu A (wymaga sporadycznego wsparcia asystenta w wykonywaniu czynności dnia codziennego)		Osoba kwalifikuje się do korzystania z usług typu B (wymaga pomocy asystenta w wykonywaniu czynności dnia codziennego)		Osoba kwalifikuje się do korzystania z usług typu C (wymaga stałej opieki asystenta w wykonywaniu czynności dnia codziennego)	

W powyższej tabeli przedstawiono przykład użycia kwalifikatorów do opisu funkcjonowania jednostki, jej możliwości i potrzeb. Na ich podstawie sporządza się indywidualną diagnozę stanowiącą podstawę kwalifikowania do usług typu A, B lub C wraz z propozycją oferty wsparcia. Podmiot prowadzący, dysponując szczegółową wiedzą na temat trudności mieszkańca/nki (np. w myciu ciała), określi wymagana liczbę godzin codziennego

wsparcia asystenckiego w tym zakresie. Analogicznie należy interpretować pozostałe kwalifikatory zawarte w „Kwestionariuszu diagnozy funkcjonalnej”(załącznik nr 3).

W mieszkaniach z usługami typu A osoby, których kwalifikatory w znacznej większości znalazły się w polach 0-1, wymagają sporadycznego wsparcia. Mieszkania z usługami typu B służą osobom, których funkcjonowanie zostało ocenione w polach 2-3. Mieszkania z usługami typu C przeznaczone są dla osób, z którymi należy wykonywać wszelkie codzienne czynności. Ten typ mieszkań przewiduje również w niektórych przypadkach obecność opiekuna w nocy. Kwalifikatory tych kandydatów/ek plasują się w polach 4-5 oceny.

Trzecim - ostatnim elementem - etapu diagnozowania jest podjęcie decyzji o przedłużeniu świadczenia wsparcia w mieszkaniu wspomaganym. Posiadając pełną wiedzę na temat funkcjonowania konkretnej osoby, podmiot prowadzący decyduje o uruchomieniu usług typu A, B lub C. Udzielenie wsparcia jest poprzedzone zawarciem umowy z uczestnikiem/uczestniczką (załącznik nr 6). W zależności od ilości podmiotów zaangażowanych w proces wspomagania, umowa może być dwu- lub trójstronna. Jej integralną częścią jest Indywidualny Plan Wspomagania, zwany dalej IPW (załącznik nr 7).

2.4. Etap wspomagania

Trzeci etap w strukturze organizacji mieszkań dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa stanowi faza wspomagania. Jest to główny, docelowy etap omawianego procesu. Działania podejmowane w tym stadium służą:

- zapewnieniu osobie z niepełnosprawnością dostępu do mieszkania w społeczności lokalnej (art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych);
- zapewnieniu osobie z niepełnosprawnością wsparcia niezbędnego do możliwie samodzielnego życia.

Rys. 5. Etap wspomaganie w procesie organizacji mieszkań wspomaganych

Etap wspomaganie uwzględnia trzy zasadnicze komponenty, mianowicie bieżące udzielanie wsparcia uczestnikowi/uczestniczce, monitoring oraz włączanie społeczne (rys. 6)

Rys. 6. Elementy etapu wspomaganie

Udzielane wsparcie obejmuje wykonywanie wszelkich czynności ujętych w umowie pomiędzy mieszkańcem/nką a podmiotem prowadzącym. Indywidualny Plan Wspomaganie, stanowiący jej integralną część, powinien zatem uwzględniać szczegółowy opis działań wspierających, które osoba otrzyma w mieszkaniu oraz założone cele odnoszące się do konkretnych kategorii ICF. Należy mieć na uwadze fakt, iż w przypadku niektórych osób podstawowym celem może być jedynie podtrzymywanie nabytych umiejętności. Pracujący z mieszkańcami specjaliści oraz asystenci osobiści są zobowiązani do systematycznego dokumentowania zakresu wykonywanych zadań (załącznik nr 4).

Zadaniem **monitoringu** jest bieżące sprawdzanie stanu realizacji założeń wypracowanych podczas etapu diagnozy oraz weryfikowanie celów sformułowanych w okresie pierwszych 3 miesięcy pobytu osoby w mieszkaniu. Rekomenduje się inicjowanie cotygodniowych spotkań konsultacyjnych dla kadry, w trakcie których omawiane byłyby

sytuacje poszczególnych mieszkańców. Przynajmniej raz w miesiącu powinny być prowadzone spotkania podsumowujące pracę z każdym uczestnikiem/uczestniczką. Bieżącemu monitoringowi podlegają również sytuacje nagłe wynikające z choroby, bądź wypadków losowych.

Ostatnim ważnym elementem etapu wspomagania jest proces **włączania społecznego**. Z doświadczeń zebranych w ramach niniejszego projektu (zarówno w różnych regionach Polski, jak i krajach Unii Europejskiej) wynika, że kontakty mieszkańców ze społecznością lokalną warunkują emocjonalne przywiązanie do miejsca zamieszkania, zapewniają poczucie bezpieczeństwa oraz przynależność do wspólnoty. Zaangażowanie w pomoc sąsiedzka oraz wyrażanie wzajemnej troski stanowią podstawę budowania osobowych i rzeczowych więzi społecznych. W celu wzmocnienia relacji społecznych rekomendujemy stosowanie przez kadrę mieszkań metody kręgów wsparcia oraz stałą współpracę z rodzinami mieszkańców.

Krąg wsparcia³⁰ to środowiskowa sieć wspierania i opieki, którą współtworzą osoby i instytucje uczestniczące w codziennym życiu osób z niepełnosprawnością intelektualną, i od których zależy ich sytuacja życiowa i społeczne funkcjonowanie. Trzon kręgów wsparcia powinni tworzyć:

- członkowie rodzin i przyjaciele;
- sąsiedzi, znajomi, lokalni wolontariusze;
- lekarze, pielęgniarki, rehabilitanci, terapeuci;
- prawnicy, w tym notariusze;

³⁰ Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Stowarzyszenie Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących TĘCZA „BEZPIECZNA PRZYSZŁOŚĆ” *Model wsparcia środowiskowego osób z niepełnosprawnością intelektualną w społeczności lokalnej*, źródło: <https://kregiwsparcia.pl/wp-content/uploads/2019/02/Model-BEZPIECZNA-PRZYSZLOSC%20OS%20CC%20CC%20.pdf> (dostęp 26.08.2019 r.)

- lokalni usługodawcy;
- pracownicy socjalni i przedstawiciele innych zawodów pomocowych;
- inne rodziny w podobnej sytuacji;
- grupy religijne.

Członkowie kręgu wsparcia wspólnie pracują nad rozwojem umiejętności, kompetencji i zainteresowań osób z niepełnosprawnością, stwarzają im możliwości aktywnego udziału w życiu lokalnej społeczności, otaczają opieką i tworzą zabezpieczenie (obecnego i przyszłego) możliwie samodzielnego funkcjonowania.

2.5. Etap ewaluacji

Ostatnim etapem w niniejszym Modelu jest etap ewaluacji. Do głównych jego celów należy zaliczyć:

- weryfikację postępów i ewentualnego regresu uczestnika/czki;
- ocenę sytuacji, pracy kadry i możliwości wsparcia;
- przydzielenie odpowiedniego wsparcia uczestnikowi/czce.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Rys. 7. Etap ewaluacji w procesie organizacji mieszkań wspomaganych

Etap ewaluacji powinien być nieodzownym elementem w całym procesie wspomagania. Odnosząc się do specjalistycznej terminologii stosowanej w badaniach ewaluacyjnych, etap konsultacji można umownie określić mianem ewaluacji *ex ante*, element monitoringu – ewaluacją *on going*, natomiast fazę szczegółowo prezentowaną w tym podrozdziale – formą ewaluacji *ex post*.

Ewaluacja *ex post* służy podsumowaniu procesu wspomagania realizowanego w okresie ostatnich 12-miesięcy. Można wykorzystać w tym celu „Kwestionariusz ewaluacji diagnozy funkcjonalnej” (załącznik nr 5). Aby właściwie ocenić postępy bądź stwierdzić ich brak, rekomenduje się porównywanie wyników ze stanem opisanym w uprzedniej diagnozie funkcjonalnej. Każde odstępstwa powinny być poddane wnikliwej analizie, stanowiącej podstawę do ewentualnej korekty IPW. Niezbędne jest również przeprowadzenie indywidualnej rozmowy z mieszkańcem/nką.

Oprócz ewaluacji podejmowanej przez podmiot prowadzący, zaleca się aby równoległe ocenianie wykonywał podmiot finansujący działalność. Czynności te powinny zapewniać

wysoki poziom świadczonych w mieszkaniu usług oraz przeciwdziałać występowaniu ewentualnych trudności.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

3. Modelowe zasady funkcjonowania mieszkań dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa

3.1. Wytyczne w zakresie podstawowego standardu lokalu mieszkalnego

Ważnym celem mieszkań wspomaganych jest integracja osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa ze środowiskiem lokalnym oraz stworzenie im warunków analogicznych, w jakich funkcjonują osoby sprawne. Założeniem Modelu było unikanie konstruowania sztywnych ram uniemożliwiających sprawną realizację działań przez wielorakie podmioty wspomagające, a opracowanie standardów uniwersalnych, które pozwalają na świadczenia dobrej jakości usług.

Mieszkania wspomagane mogą być położone w zabudowie jednorodzinnej, wielorodzinnej, jak i innych lokalach przeznaczonych do celów mieszkalnych. Odległość mieszkań od siebie oraz od siedziby podmiotu prowadzącego powinna ułatwiać wzajemny regularny kontakt oraz efektywne wykorzystanie czasu pracy przez kadrę.

Odnosząc się do podstawowych wymagań, jakie powinien spełniać lokal przeznaczony na mieszkanie wspomagane, rekomendujemy, aby powierzchnia użytkowa pokoju wynosiła minimum 12 m² na jedną osobę. Aby zapewnić mieszkańcom/nkom możliwość swobodnego funkcjonowania, lokal musi być wyposażony w kuchnię, łazienkę i przestrzeń komunikacji wewnętrznej. Powinien on też posiadać bezpośrednie oświetlenie światłem dziennym we wszystkich pomieszczeniach mieszkalnych. Jeżeli potencjalnymi mieszkańcami będą osoby z niepełnosprawnością sprzężoną z niepełnosprawnością ruchową (w tym w szczególności poruszające się na wózku inwalidzkim), mieszkanie oraz budynek, w którym jest ono zlokalizowane, będą dostępne architektonicznie.

Wskazane jest także, aby w lokalu znajdowała się ogólnodostępna tablica informacyjna, na której zostaną umieszczone niezbędne dane kontaktowe, w tym do koordynatora mieszkania. Informacje znajdujące się na tablicy powinny być zrozumiałe dla wszystkich osób wspólnie

zamieszkujących. Rekomenduje się, żeby wszelkie treści miały formę tekstu łatwego do czytania i rozumienia (ETR, Easy to Read) zgodnie z Europejskimi Standardami Tekstu Łatwego do Czytania i Rozumienia. W przypadku lokalu zamieszkanego przez osoby korzystające jedynie z alternatywnych metod komunikacji, wskazane jest użycie obrazkowych komunikatów w formie symboli PCS lub piktogramów.

Mieszkania wspomagane powinny być usytuowane w lokalizacji, która zapewni mieszkańcom/nkom możliwość uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej. Oznacza to, że w okolicy będą znajdować się budynki użyteczności publicznej, takie jak: sklep, kościół, w miarę możliwości ośrodek zdrowia, instytucje kultury czy urząd gminy. Nie jest możliwe tworzenie mieszkań wspomaganych w miejscach, w których utrudniony jest dostęp do komunikacji publicznej, usług oraz organizacji zajęć z zakresu treningu samodzielności.

Proponujemy następujące rozwiązania w zakresie podstawowego standardu lokalu:

- mieszkanie znajduje się w budynku zapewniającym mieszkańcom/nkom spokój i bezpieczeństwo;
- pokoje w mieszkaniu są przeznaczone dla nie więcej niż jednej osoby (chyba, że uczestnicy/uczestniczki wyrażają wolę wspólnego zamieszkania);
- w mieszkaniu znajduje się pokój dzienny oraz przestrzeń komunikacji wewnętrznej;
- w mieszkaniu znajduje się łazienka,
- w mieszkaniu znajduje się kuchnia, aneks kuchenny lub wnęka kuchenna wyposażona w sprzęty niezbędne do przygotowywania i spożywania posiłków;
- w mieszkaniu znajduje się pralka oraz suszarka;
- w mieszkaniu istnieje możliwość korzystania z komputera z dostępem do Internetu, oraz sprzętu RTV;
- w wyposażeniu mieszkania znajduje się telefon;
- mieszkanie jest wyposażone w podnośniki transportowo-kąpielowe;
- w mieszkaniu są zamontowane systemy przywoławcze;

- w urządzeniu łazienek stosuje się nowoczesne rozwiązania, np. w postaci odpływu liniowego w przestrzeni prysznicowej, perlatorów montowanych w kranach, baterii na fotokomórkę, desek sedesowych z powłoką antybakteryjną itp.

Należy ponadto umożliwić mieszkańcom/nkom aranżację przestrzeni zgodnie z ich gustem i preferencjami (w tym np. przeprowadzkę z własnymi meblami, możliwość zmiany wystroju, kolorystyki ścian, wybór dekoracji we własnym pokoju bądź w przestrzeniach wspólnych).

Jeżeli zaistnieje taka potrzeba, możliwe jest wyodrębnienie w mieszkaniu dodatkowego pomieszczenia lub miejsca do prowadzenia rozmów indywidualnych oraz pełnienia dyżurów przez kadrę wspierającą mieszkańców/ki (w tym dyżurów nocnych). Rekomenduje się, aby minimalna ogólna liczba mieszkańców była nie mniejsza niż dwie osoby, natomiast granica górna nie przekraczała pięciu osób. Mieszkania mogą mieć charakter koedukacyjny.

Oprócz skupienia uwagi na powszechnie obowiązujących i prawnie regulowanych standardach mieszkalnictwa, intencją zespołu opracowującego niniejszy Model było poznanie opinii potencjalnych kandydatów na temat wyglądu mieszkań i otoczenia, w którym powinny być one sytuowane. Badani zazwyczaj nie potrafili szczegółowo zwerbalizować swoich oczekiwań dotyczących przestrzeni fizycznej oraz liczby i płci osób wspólnie gospodarujących. Często opisywali mieszkania w kontekście warunków lokalowych, w których aktualnie przebywają oraz wymieniali wyposażenie i sprzęt gospodarstwa domowego, z których obsługą nie mają trudności. Aprobują oni zamieszkiwanie w lokalu z innymi osobami, aczkolwiek wyłącznie w pokojach samodzielnych. Bez zastrzeżeń akceptują natomiast wspólne korzystanie z niektórych pomieszczeń, takich jak: kuchnia, salon wypoczynkowy czy ogród.

Chyba obojętne, ale nie wiem jak się mieszka w bloku. Może lepiej w domu, bo umiem wszystko robić: palić w piecu, rąbać drewno. W domu to sam sprzątam, zmiatam, odkurzam, piorę swoje rzeczy, karmię krowy, wybieram jajka. (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska);

[dop. Mieszkanie] w domu wolnostojącym. (K, lat 39, gmina wiejska);

Najlepiej byłoby w bloku. (M, lat 28, gmina miejska);

Chciałabym mieć odkurzacza. Żeby móc wypełniać obowiązki, które umiem robić sama. I chciałabym, aby przychodził ktoś. (K, lat 39, gmina wiejska);

Chciałaby mieszkać w pokoju sama, bo mam taki pokój teraz (...). (K, lat 24, gmina miejska).

W narracjach badanych pojawiały się także bardziej doprecyzowane uwagi i sugestie dotyczące wspólnego przebywania w mieszkaniach:

Fajnie by było, gdybym miał swój pokój, swoje łóżko, żebym się wykąpał, kiedy zechcę. Ja mogę sprzątać, obierać kartofle i wspólnie gotować. Mogą mieszkać w innych pokojach i dziewczyny. Mi to nie przeszkadza. Albo fajne chłopaki. Może, która by mnie zechciała. (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska);

Chciałabym, żeby w mieszkaniu były same kobiety, w podobnym do mojego wieku. Ustalenie zasad byłoby ważne. (K, lat 39, gmina wiejska);

Chciałbym, żeby mieszkanie było przestronne, kolorowe i wesołe. (...) Najbardziej zależałoby mi na odwiedzinach znajomych, np. z ośrodka. (...) Nie mam wymagań dotyczących osób. Ewentualnie byłoby miło, gdyby mieszkały kobiety. Ustalenie zasad byłoby bardzo konieczne. (M, lat 28, gmina miejska).

Najważniejszą potrzebą, sygnalizowaną przez wszystkie badane osoby, okazała się konieczność właściwego zabezpieczenia w sferze higieniczno-sanitarnej oraz wyposażenia mieszkań w media elektroniczne. Stanowisko takie odzwierciedlają następujące wybrane wypowiedzi:

Nie wiem, ale może mieć swój pokój, łazienkę, żeby wykąpać się w wannie. (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska);

Telewizor do oglądania filmów, nowe meble. Chciałabym, żeby był tam komputer z Internetem. (K, lat 39, gmina wiejska);

Musi być czystość, ład, porządek, żeby ładnie pachniało. Przydałby się telewizor i sprzęt muzyczny, dużo płyt discopolowych. (M, lat 28, gmina miejska).

3.2. Rekomendacje dotyczące lokali mieszkalnych

Gwarancją poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jest zajmowanie lokalu posiadającego uregulowaną sytuację prawną. Zabezpieczenie w tym zakresie (m.in. w postaci prawa własności mieszkania lub domu, umowy najmu, dzierżawy, czy użyczenia) pozostaje w gestii podmiotu prowadzącego mieszkanie.

Lokale, w których zamieszkają osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa powinny składać się z różnych pomieszczeń dostosowanych do ich potrzeb, oraz stwarzać możliwość swobodnego ich funkcjonowania, wartościowego spędzania wolnego czasu, a także spokojnego odpoczynku nocnego.

Pokój mieszkalny

W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, rekomendujemy pokoje jednoosobowe. Zaleca się zapewnienie minimalnej powierzchni pokoju, nie mniejszej niż 12 m².

Ważnym elementem w życiu każdego człowieka jest niezakłócony spokój w miejscu jego codziennej aktywności, poza wykonywaniem pracy bądź uczestnictwem w wielorakich formach edukacyjnych. Takim miejscem jest dom. Lokal i wydzielony w nim pokój, winny spełniać jego najważniejsze kryteria, tj. zapewniać mieszkańcowi poczucie bezpieczeństwa, wyciszenia, komfortu psychicznego. W takich warunkach powinien on mieć możliwość swobodnego decydowania o wyborze czynności, które chciałby aktualnie realizować (m.in. oglądania wybranego programu TV, słuchania audycji radiowych, odpoczynku dziennego i nocnego). Dzieląc lokum z inną osobą, mieszkaniowiec/nka pozbawiony zostanie pełnej swobody działania. Wspólne korzystanie z dostępnych urządzeń w pokoju, przy jednoczesnej rozbieżności potrzeb mieszkańców/nek, może prowadzić do nieprzyjemnych sytuacji, czy warunkować powstawanie konfliktów.

Przy planowaniu liczby pomieszczeń mieszkalnych należy też pamiętać o wyodrębnieniu pokoju przeznaczonego dla kadry, niezbędnego w trakcie pełnionych dyżurów

nocnych. Może być on wykorzystywany także do bieżącej pracy w ciągu dnia, przechowywania dokumentacji, sprzętu biurowego, czy przedmiotów osobistych personelu.

W pokojach mieszkalnych nie zachodzi potrzeba obligatoryjnego dostosowania przestrzeni pod względem architektonicznym. W przypadku budynków nowych, bądź kompleksowo remontowanych, zaleca się instalację drzwi o szerokości ościeżnicy umożliwiającej swobodne poruszanie się osobom korzystającym z wózków, jak też rezygnację z montażu progów.

Pokój wspólny

Z uwagi na realizację w mieszkaniu wielu usług wspierających aktywność poszczególnych użytkowników, niezbędne jest zapewnienie im pokoju wspólnego. Powierzchnia takiego pomieszczenia zależy od ogólnej liczby mieszkańców. Powinna być na tyle wystarczająca, aby zaaranżować przestrzeń do pracy oraz kącik do wypoczynku wszystkim mieszkańcom i dyżurującej kadrze (wyposażony m.in. w stół z krzesłami, sofy, fotele, telewizor, komputer itp.).

Wskazane jest stworzenie powierzchni otwartej, w postaci pokoju połączonego z kuchnią. Z jednej strony zapewni ona większą przestrzeń w mieszkaniu, z drugiej zaś ułatwi kadrze bieżące monitorowanie czynności podejmowanych przez mieszkańców/nki.

Pomieszczenia higieniczno-sanitarne

Rekomendujemy, aby do każdej sypialni przynależała łazienka z prysznicem i toaletą, zaś ogólnodostępna łazienka wspólna była wyposażona w wannę. Wszelkie ograniczenia w tym zakresie mogą uniemożliwić sprawne zaspokajania przez niektórych mieszkańców/nki ich potrzeb fizjologicznych. W przypadku osób z niepełnosprawnością sprzężoną należy także zwrócić uwagę na wydłużony czas przeznaczany na takie codzienne czynności jak: kąpiel, ubieranie się, czy pielęgnacja ciała. Osobista łazienka warunkuje intymność, której osiągnięcie będzie zdecydowanie zaburzone wskutek stałego korzystania z niej przez wielu

mieszkańców/nki. Rekomendujemy, jeżeli to możliwe, organizację łazienek pojedynczych, przeznaczonych do użytkowania indywidualnego. Jeżeli niemożliwe jest spełnienie powyższej zasady, jedno pomieszczenie nie powinno przypadać na więcej niż dwóch mieszkańców. W wyjątkowej sytuacji z jednej łazienki mogą korzystać trzy osoby, z zastrzeżeniem wyodrębnienia oddzielnej toalety.

Łazienka powinna mieć powierzchnię pozwalającą na właściwą organizację przestrzeni (m.in. zapewnienie miejsca do siedzenia podczas przebierania, przechowywania brudnej i czystej odzieży, umieszczenia wieszaków na ręczniki). Warunkiem koniecznym jest także stosowanie w toaletach dolnopróżni z niewrażliwymi na uszkodzenia przyciskami. Nie są zalecane, podatne na zablokowanie, prysznice z odpływem na poziomie podłogi. Wilgoć w kontakcie ze sprzętem elektrycznym (np. suszarką do włosów, depilatorem, czy maszynką do golenia) może stwarzać poważne niebezpieczeństwo, w szczególności mieszkańcom z ograniczoną koordynacją wzrokowo-ruchową. W przypadku montażu prysznica bez kabiny, wskazane jest usytuowanie krzesła przesuwanego w linii poziomej na odpowiednim stelażu. Taka aranżacja przestrzeni zdecydowanie ułatwi asystantom osobistym ewentualne wspieranie osób z niepełnosprawnością w wykonywaniu codziennych czynności higienicznych.

Spełnianie kryteriów dostosowania łazienki do wymogów przewidzianych dla osób z niepełnosprawnością ruchową jest pożądane, ale nie jest bezwzględnie konieczne.

Kuchnia

Kuchnia powinna mieć powierzchnię umożliwiającą odpowiednie rozmieszczenie szafek, sprzętów AGD oraz blatów roboczych pozwalających na jednoczesne wykonywanie pracy przez co najmniej trzy osoby. Jest to warunek nieodzowny, odgrywający istotną rolę w rehabilitacji i integracji mieszkańców.

Przy wyborze wyciągu kuchennego, niezbędnego do wentylacji pomieszczenia, pożądany jest montaż sprzętu generującego niski poziom hałasu. Zapewni to słyszalność innych sprzętów (np. czujnika dymu), czy też odgłosów dochodzących z pozostałych pomieszczeń.

Przedpokój

Warunkiem koniecznym jest wyodrębnienie w mieszkaniu ciągów komunikacyjnych porządkujących jego przestrzeń. Przedpokój lub korytarz stanowią przede wszystkim miejsce na pozostawienie okrycia wierzchniego i obuwia. Ze względów bezpieczeństwa oraz zachowania przez mieszkańców/nki ostrożności, pożądane jest montowanie w drzwiach wejściowych wizjerów lub przeszkleń z materiału antywłamaniowego.

Aranżacja i wyposażenie mieszkań

Materiały

Materiały użyte do budowy i aranżacji mieszkania powinny być trwałe, trudne do uszkodzenia oraz bezpieczne w sytuacji ich ewentualnego naruszenia. Jest to ważne kryterium dotyczące w szczególności osób wykazujących zachowania agresywne, bądź posiadających trudności z delikatną obsługą urządzeń.

Rekomendujemy m.in.:

- zainstalowanie w oknach folii zabezpieczającej szkło przed rozpadem;
- montaż drzwi wewnętrznych pozbawionych szyb i wykonanych z trwałych materiałów;
- wykorzystywanie wytrzymałych i zmywalnych materiałów podłogowych;
- stosowanie zmywalnych farb ściennych;
- zastosowanie trwałej armatury łazienkowej;
- zastosowanie, w miarę możliwości, materiałów wykończeniowych odpornych na zalanie w pomieszczeniach łazienkowych;
- stosowanie zabezpieczeń instalacji elektrycznych.

Wygłuszenie ścian i drzwi

Wygłuszenie ścian i drzwi wejściowych pozwoli na uniknięcie hałasu z zewnątrz, jak też zminimalizuje słyszalności uciążliwych dla sąsiadów dźwięków pochodzących z mieszkań

zajmowanych przez osoby z niepełnosprawnością. Ich często nadmiernie gwarne komunikowanie się może zostać niewłaściwie odebrane przez otoczenie i powodować nieuzasadnione wezwanie interwencyjnych służb mundurowych.

Ważne jest również wygłuszenie ścian i drzwi wewnątrz lokalu, np. do sypialni i pomieszczeń wspólnych. Mieszkańcy/nki mogą przeszkadzać wzajemnie poprzez głośne słuchanie muzyki, korzystanie z odbiorników telewizyjnych i donośne opiniowanie oglądanych treści, gromkie prowadzenie konwersacji. Rekomendowane jest użycie takich materiałów podłogowych, które redukują odgłosy przemieszczania się osób.

Wyposażenie sypialni

Jeżeli jest to możliwe, zaleca się aby każda sypialnia posiadała mini aneks kuchenny (wyposażony w podstawowe meble kuchenne, kuchenkę mikrofalową, czajnik, lodówkę, zlew itp.) oraz łazienkę z prysznicem i krzesłkiem ułatwiającym kąpiel. Wskazane jest zamontowanie uchwyty w pobliżu miski ustępowej.

Wyposażenie sypialni nie odbiega od powszechnie przyjętych standardów. Warunkiem koniecznym jest zaopatrzenie pokoju sypialnego w łóżko tradycyjne lub łóżko z barierkami i funkcją zmieniającą ułożenie ciała (zalecane w szczególności w mieszkaniach z usługami typu C). W pomieszczeniu powinny być takie urządzenia, jak: szafka nocna, stolik lub biurko, krzesła, szafa z drzwiami, szafka, telewizor, radioodtwarzacz, lampka nocna, pościel, koce, ręczniki, zasłony lub rolety, system powiadamiania personelu zainstalowany na wysokości umożliwiającej swobodne korzystanie przez osobę z niepełnosprawnością, regulowane indywidualnie natężenie oświetlenia itp. Zalecane jest umożliwienie mieszkańcom/nkom samodzielnej aranżacji przestrzeni, zgodne z ich potrzebami i upodobaniami.

Wyposażenie wspólnej kuchni

Wyposażenie kuchni powinno zapewniać bezpieczeństwo oraz możliwość sprawnego prowadzenia treningów samodzielności. Rekomendujemy wyposażenie kuchni m.in.

w zlewozmywak, kuchenkę, lodówkę, blaty do przygotowywania posiłków, szafki, zmywarkę. Wskazany jest również montaż baterii na fotokomórkę, przyczyniający się do generowania oszczędności wskutek regulacji temperatury wody oraz nauki mieszkańców/nek racjonalnego gospodarowania zasobami mieszkaniowymi.

Ze względów bezpieczeństwa właściwe jest zamontowanie kuchni elektrycznej (płyty ceramicznej). Rezygnacja z kuchni gazowej wynika z realnego prawdopodobieństwa jej uszkodzenia (np. zamoczenie palników płynami podczas sporządzania posiłków). Ulatniający się wówczas gaz może stanowić poważne zagrożenie zdrowia i życia wszystkich osób przebywających w lokalu.

Bardzo istotną rolę odgrywa system oznakowania sprzętów i szafek w postaci zamieszczonych na frontach, w wersji słownej bądź piktogramów, informacji o ich przeznaczeniu i zawartości. Pomieszczenie kuchenne powinno być ponadto wyposażone m.in. w kuchenkę mikrofalową, toster, komplet garnków, naczyń, stół z możliwością wydłużenia blatu, stabilne krzesła z oparciami, matę antypoślizgową przy zlewie, czajnik elektryczny podświetlany, blender, mikser, kosze do segregacji odpadów itp.

Wyposażenie wspólnych łazienek

W wyposażeniu łazienek, poza sprzętem wymienionym wcześniej, rekomendujemy instalację zabezpieczeń hydraulicznych np. blokad gorącej wody, urządzeń i timerów ograniczających zużycie wody itp.

Łazienka powinna być wyposażona w pralkę, suszarkę elektryczną, suszarkę do włosów, suszarkę do bielizny. Powinno być w niej także miejsce na wieszaki, czystą i brudną odzież, indywidualne przybory higieniczne, uchwyty i poręcze.

Wyposażenie i aranżacja przedpokoju

Standardowe akcesorium przedpokoju obejmuje takie elementy, jak: szafa na garderobę zewnętrzną, szafka na buty, pufa do siedzenia, lustro, oświetlenie, tablica z informacjami dla

kadry i mieszkańców. W widocznym miejscu w lokalu powinny być usytuowane apteczka i gaśnica, których obsługę zaleca się mieszkańcom/nkom systematycznie przypominać.

Mieszkanie należy wyposażać również w żelazko ze strażakiem, deskę do prasowania i inne urządzenia niezbędne do codziennego funkcjonowania.

Media elektroniczne

W mieszkaniu powinien być dostęp do wszystkich powszechnie używanych mediów elektronicznych. Konieczne jest zapewnienie w pokojach gniazdek elektrycznych oraz zabezpieczenie ich w miarę potrzeb zatyczkami lub klapkami. Zaleca się umożliwienie mieszkańcom/nkom indywidualnego korzystania z Internetu (poprzez bezprzewodowe Wi-Fi w każdym pokoju).

Systemy alarmowe

Warunkiem koniecznym jest wyposażenie mieszkania w system alarmu przeciwpożarowego. Rekomendowana jest instalacja systemu przyzywowo-alarmowego. Jeżeli jest ona niemożliwa, zaleca się zakup telefonów i stworzenie systemu powiadamiania telefonicznego. W częściach wspólnych, okolicach drzwi wejściowych oraz tarasach rekomendujemy użycie systemu elektronicznego monitoringu.

3.3. Rozwiązania w obszarze usług wspierających pobyt osoby w mieszkaniu

Nadrzędnym celem mieszkalnictwa wspomaganego jest zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa w jej społeczności lokalnej.

W niniejszym Modelu przyjęto definicję niepełnosprawności w myśl ratyfikowanej przez Polskę w dniu 6 września 2012 r. Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Jak wynika z treści preambuły, niepełnosprawnymi określa się „osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może,

w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami.” Przedstawiony sposób interpretacji pozwala konstatować, że osoba z niepełnosprawnością intelektualną może mieszkać samodzielnie wtedy, gdy wykluczy się wszelkie bariery, które może napotkać podejmując taką decyzję. Przykłady barier mogą stanowić trudności w zakresie orientacji czasowo-przestrzennej, oceny warunków atmosferycznych, organizacji planu dnia czy przygotowania posiłku. Wyzwaniem może być także korzystanie z komunikacji miejskiej, bądź samodzielne dotarcie do instytucji, ośrodka, zakładu pracy. Rodzaje i wielkość ograniczeń poszczególnych osób należy określić we wstępnej fazie ich kwalifikacji tj. etapie konsultacji i diagnozowania. Za wsparcie w wymienionych obszarach odpowiada współcześnie asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, często mylnie utożsamiany z opiekunem. Cechą różnicującą asystenturę od opieki jest przede wszystkim podejście wobec osoby z niepełnosprawnością. Opiekun przejmuje całkowitą odpowiedzialność za podopiecznego, podejmując za niego elementarne decyzje. Profesjonalnie przygotowany asystent pomaga natomiast osobie w zwiększaniu jej samodzielności i rozwijaniu umiejętności dokonywania wyborów, uwzględnia jej podmiotowość i prawo do samostanowienia. Z uwagi na cele wsparcia realizowane w mieszkaniach wspomaganych, rekomendujemy w niniejszym Modelu usługę asystentury osobistej. Analizując zróżnicowane poziomy funkcjonowania osób z niepełnosprawnością oraz ich indywidualne potrzeby przyjmujemy, że asystent osobisty byłby odpowiednim specjalistą odpowiedzialnym za udzielanie wsparcia zgodnego z ich oczekiwaniami.

Podczas organizacji asystenckiego wsparcia osób w mieszkaniach, rekomenduje się wykorzystanie potencjału tkwiącego w społeczności. Rekomendowaną formą pracy w tym obszarze jest metoda kręgów wsparcia polegająca na włączaniu społeczeństwa w proces usamodzielniania osób z niepełnosprawnością. Egzemplifikacją działań może być przygotowanie przez mieszkańca/nkę posiłku wspólnie z krewnymi, zakup produktów w pobliskim sklepie z delikatną pomocą zaprzyjaźnionego sprzedawcy, uczęszczanie do

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

kościół wspólnie z sąsiadami. Korzystanie z takiego naturalnego systemu wsparcia ma nie tylko dodatni wymiar ekonomiczny programu, ale również stanowi wartość dla całej społeczności.

Centralne ogniwo w procesie wspierania mieszkańców stanowi koordynator mieszkania. Osoba na tym stanowisku powinna zadbać, aby mieszkanie wspomagane nie miało cech instytucji, a także stymulować rozwijanie i wykorzystywanie w procesie usamodzielniania mieszkańców powyżej wspomnianą metodę kręgów wsparcia. Do zadań koordynatora należeć będą także takie zadania, jak: dbałość o techniczne aspekty funkcjonowania mieszkania, zawarcie dwustronnej umowy z mieszkańcem/nką, ustalenie grafiku i wymiaru godzin usług wspierających odpowiednich do rozpoznanych indywidualnych potrzeb. Powinien on umieć uwzględnić także przejściowe trudności mieszkańców/nek (np. związane z nauką posługiwania się nowym sprzętem i wyposażeniem, chorobą, przeżywanym kryzysem), które generują nieodzowność odpowiedniego zwiększenia zakładanych godzin wsparcia.

Podsumowując, usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, metoda kręgów wsparcia oraz zaangażowanie koordynatora mieszkania/mieszkań to rekomendowane podstawowe formy wsparcia przyjęte w niniejszym Modelu. Są one uzupełniane usługami wzmacniającymi aktywność mieszkańców/nek, do których zalicza się:

- trening umiejętności praktycznych – ma na celu rozwijanie i wzmacnianie samodzielności w zakresie podstawowych czynności dnia codziennego (np. sprzątanie, wycieranie kurzu, mycie podłóg; pranie – segregowanie, rozwieszanie i suszenie odzieży; gotowanie – korzystanie z urządzeń elektrycznych, zmywanie naczyń);
- trening higieniczny – dotyczy wzmacniania działań w zakresie utrzymania czystości całego ciała (np. mycie głowy i całego ciała, wycieranie się ręcznikiem, mycie zębów, czesanie włosów i dbanie o estetyczny wygląd zewnętrzny);

- trening finansowy - ćwiczenie umiejętności planowania i wydatkowania własnych funduszy (np. związanych z utrzymaniem mieszkania);
- trening kulinarny - dotyczy nabywania, rozwijania i wzmacniania umiejętności niezbędnych do życia (np. przygotowanie posiłku - krojenie, smarowanie pieczywa, mycie półproduktów, gotowanie, pieczenie, umiejętność przechowywania produktów i potraw, dbanie o czystość w miejscu pracy itp.);
- trening i pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.

3.4. Rozwiązania w zakresie wspierania aktywności osoby w mieszkaniu

W mieszkaniu wspomagany należy uwzględnić również dodatkowe formy wsparcia, które są mieszkańcom/nkom w danym momencie niezbędne. Można je rozpatrywać w dwóch ujęciach, tj.:

- wynikające z potrzeb medycznych,
- wynikające z potrzeb społecznych.

Formy wsparcia wynikające z potrzeb medycznych

Obejmują podstawową opiekę medyczną świadczoną mieszkańcom na zasadach ogólnodostępnych. W szczególnych przypadkach powinna istnieć możliwość zorganizowania wizyty domowej, czy konsultacji specjalistycznej. Należy zadbać o dostęp mieszkańców/nek do opieki dentystycznej, ginekologicznej, fizjoterapeutycznej, okulistycznej oraz psychiatrycznej, jeśli wymaga tego ich stan zdrowia. Mogą wystąpić także sytuacje uzasadniające uruchomienie usług medycznych w miejscu zamieszkania (np. okoliczność

choroby, opieki pooperacyjnej, konieczność podawania leków). Finanse dodatkowe na ten cel powinny być ujęte w budżecie mieszkania wspomaganego.

Formy wsparcia wynikające z potrzeb społecznych

Rekomenduje się, aby mieszkaniowiec/ka miał w ciągu dnia zapewnioną aktywność w formie pracy zawodowej lub uczestnictwa w zajęciach w placówkach aktywizujących (m.in. ZAZ, WTZ, ŚDS, KIS, CIS). Wydatki związane z jego pobytem w instytucjach środowiskowych nie stanowią kosztu mieszkania, są bowiem niezależne od programu mieszkaniowego. Zaleca się, aby cele związane z usamodzielnieniem mieszkaniowym były uwzględnione także w indywidualnych programach wspierania rozwoju osób z niepełnosprawnością sporządzanych w placówkach, do których uczęszczają. Ważne jest, aby wszystkie podmioty zaangażowane w proces rehabilitacji i usamodzielniania współpracowały na rzecz mieszkańcy/nki oraz wykorzystywały w tym celu potencjał społeczności lokalnej.

W przypadku braku placówki lub innego lokalnego programu aktywizacji, obowiązek konstruktywnej organizacji planu dnia, terapii zajęciowej bądź treningu pracy spoczywa na podmiocie prowadzącym mieszkanie. W sprawnej realizacji założonych celów może okazać się istotne wsparcie ze strony pracownika socjalnego, psychologa lub innego profesjonalisty. Wspomaganie mieszkańców przez wymienionych specjalistów nie jest wykluczone również w sytuacji, gdy są oni uczestnikami placówek aktywizujących lub pracują zawodowo. Warto podkreślić jednak, iż w obliczu braku konkretnych przesłanek uzasadniających potrzebę uruchomienia dodatkowych form wsparcia, nie należy ich dyrektywnie zapewniać. Mogłyby one powodować ograniczanie samodzielności i samostanowienia mieszkańców oraz stać się dla nich swoistym obciążeniem.

Trudno przewidzieć wszystkie okoliczności wymagające uruchomienia zewnętrznych zindywidualizowanych form wsparcia niezbędnych w procesie usamodzielniania

mieszkańców/nek, niemniej jednak przynajmniej część z nich powinna być w budżecie mieszkania uwzględniona.

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez zespół projektowy, osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie mają najczęściej zbliżone oczekiwania odnośnie ewentualnego wsparcia udzielanego w mieszkaniach. Zakres oczekiwanej pomocy dotyczył najczęściej kwestii bezpieczeństwa, relacji z innymi ludźmi, treningów ekonomicznych, sporadycznie natomiast związany był rozwojem indywidualnych zainteresowań (rys. 8). Wszyscy badani opiekunowie wyrazili aprobujący stosunek do idei mieszkalnictwa jako nowej usługi wspierającej osoby z niepełnosprawnością w środowisku ich zamieszkania. Jak wynika z ich narracji, wsparciem (w szczególności informacyjnym i emocjonalnym), należałoby objąć nie tylko osoby usamodzielniające się, ale też członków rodzin.

To chyba może być dobra forma mieszkania dla takich osób, które nie mają bliskiej rodziny lub opieki w rodzinie. Mogliby tam czuć zrozumienie. Na pewno lepsza niż mieszkanie w domu pomocy społecznej, gdzie jest bardzo dużo osób, a mało pracowników (...). Tam jest taka osoba jedną z wielu osób. Nie ma szans na indywidualne i bliskie relacje. I życie tam jest smutne (opiekun osoby z zespołem Downa, gmina miejska);

Żeby nie była sama. I zawsze w otoczeniu. X lubi, żeby ją przytulać, porozmawiać, wtedy czuje się potrzebna. Czyli ciepła, miłości od rodziny i od ludzi. (opiekun osoby z niepełnosprawnością intelektualną, gmina wiejska);

X ma swoje rytuały. Codziennie rano wstaje i idzie do łazienki. Mieszkając z kimś to może być dla niej problem, bo łazienka w danym momencie może być zajęta. X może się denerwować (...). Chciałabym, żeby nauczyła się obsługi technicznej pralki, kuchenki. Potrzebne jest wsparcie podczas zakupów, wyjścia ze znajomymi, korzystanie z imprez miejskich i wyszukiwanie informacji o nich. (opiekun osoby z niepełnosprawnością intelektualną, duże miasto);

Na pewno jacyś asystenci do wsparcia na co dzień. Psycholog może do rozwiązywania konfliktów, bo takiego na co dzień ma w pracy (...). Ogólnie to jestem za powstawaniem takich mieszkań wspomaganych. Nie wiem jakbym sobie z tym poradziła, jakby córka się wyprowadziła. Chciałabym, ale jednocześnie jestem pełna obaw, jak ona sobie sama poradzi. (opiekun osoby z zespołem Downa, duże miasto);

Uważam, że takie mieszkania to dobry pomysł. Rozmawiałam z osobami, które mieszkają w podobnych mieszkaniach (...). One są bardzo zadowolone. Widać u nich większą

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

samodzielność. Nie chciałabym, aby po mojej śmierci moje dziecko było w DPS, tylko w takim mieszkaniu wspomagany. (opiekun osoby z zespołem Downa, gmina miejska).

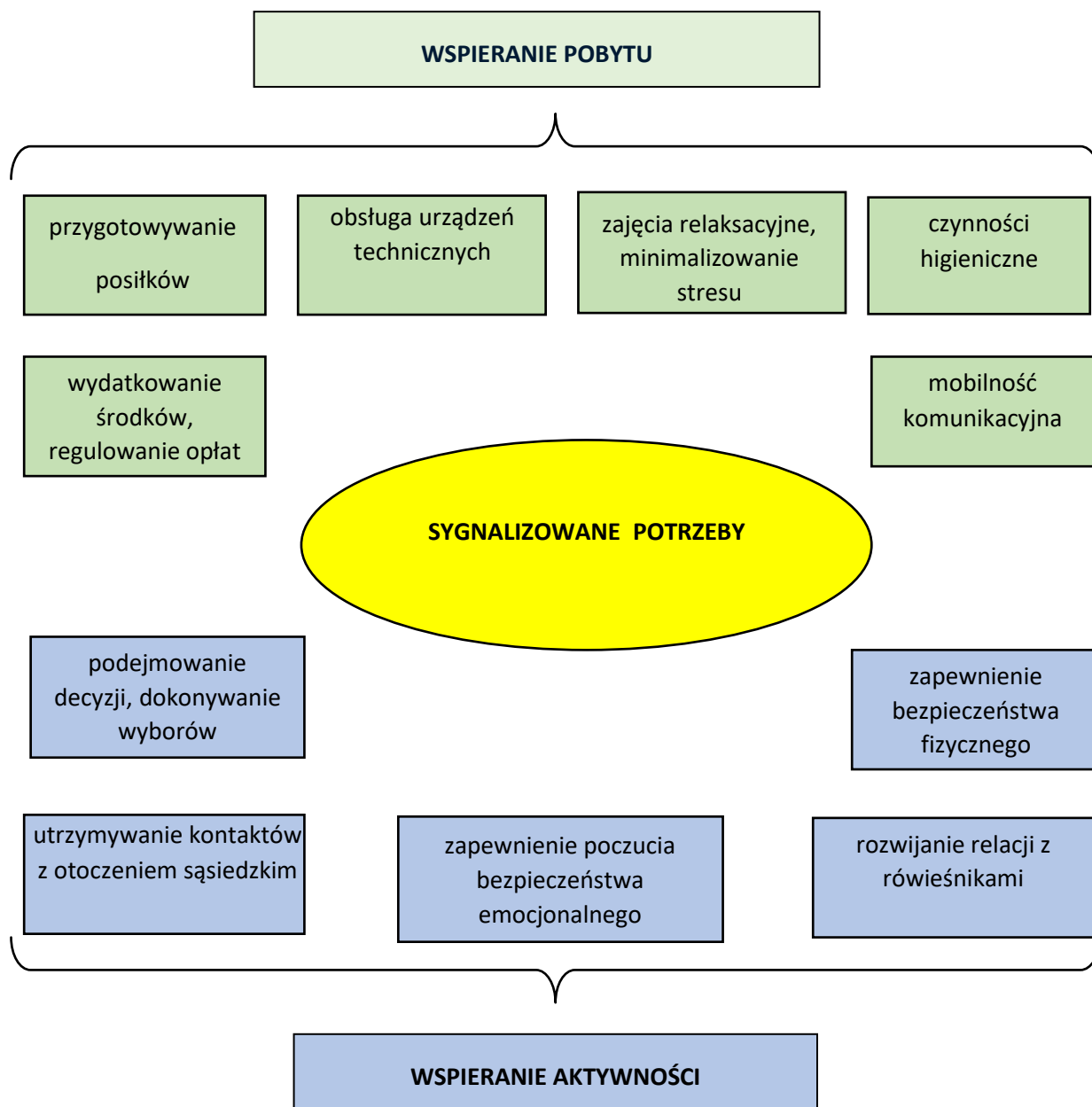
LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

**Rys. 8. Potrzeby badanych osób w zakresie usług wspierających pobyt
i aktywność w mieszkaniu**

3.5. Uprawnienia i obowiązki

Ogólne zasady pobytu osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa w mieszkaniach wspomaganych reguluje umowa. Zawarte są w niej kwestie dotyczące organizacji mieszkania, czasu jego użytkowania, wysokości odpłatności i trybu jej uiszczania, a także rodzaju oferowanego wsparcia.

Wspólne zamieszkiwanie osób niespokrewnionych ze sobą wymaga doprecyzowania obowiązujących zasad i przysługujących praw. Do elementarnych **obowiązków mieszkańców** powinno należeć:

- przestrzeganie norm i zasad współżycia społecznego;
- przestrzeganie zasad BHP, PPOŻ i sanitarnych uprzednio przekazanych do wiadomości w sposób zrozumiały;
- poszanowanie praw i wolności innych osób (współmieszkańców oraz kadry);
- dbałość o higienę osobistą, wygląd zewnętrzny;
- dbałość o czystość, porządek, estetykę i wyposażenie zajmowanego pokoju oraz części wspólnie dzielonych z innymi mieszkańcami;
- informowanie opiekuna i mieszkańców o wizytach rodziny lub osób postronnych oraz planowanych wyjazdach do domu.

Wspólne zamieszkiwanie wymaga także określenia **przywilejów mieszkańców**, w szczególności ich prawa do:

- właściwie zorganizowanych usług wspierających ich pobyt i aktywność w mieszkaniu;
- wyrażania własnych opinii w sposób kulturalny i nienaruszający godności innych osób;
- ochrony i poszanowania dóbr osobistych;
- życzliwego i podmiotowego traktowania opartego na zasadach partnerstwa;

- wyboru zajęć, z których chcą korzystać zgodnie ze swoimi preferencjami;
- realizacji czasu wolnego oraz rozwijania własnych zainteresowań i zdolności;
- spokoju i zapewnienia poczucia bezpieczeństwa.

Wśród podstawowych **obowiązków personelu** należy wymienić takie, jak:

- wykazywanie dbałości o wysoką jakość świadczonych usług, w tym usług wspierających pobyt i aktywność osób w mieszkaniu;
- szanowanie praw i godności mieszkańców;
- kształtowanie relacji z mieszkańcami na zasadach partnerstwa;
- realizacja wsparcia zindywidualizowanego, zgodnie z potrzebami poszczególnych mieszkańców;
- współpraca z rodzinami lub opiekunami mieszkańców;
- respektowanie zasady poufności;
- prowadzenie niezbędnej dokumentacji w zakresie wykonywanej pracy.

Elementem porządkującym organizację codziennych czynności w mieszkaniu oraz wzmacniającym relacje społeczne może być nieformalny kontrakt zawierany pomiędzy wszystkimi mieszkańcami. Nie należy go rozpatrywać w kategorii kontraktu socjalnego służącego wzmacnianiu aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, w myśl zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Zapisy porozumienia powinny być przestrzegane przez wszystkich mieszkańców oraz wspierającą ich stale bądź czasowo kadrę. Kontrakt spełnia określone funkcje w życiu mieszkańców: uczy osoby podejmowania decyzji, planowania, dokonywania wyborów i ponoszenia za nie odpowiedzialności. Wspólne wypracowanie zasad oraz ich późniejsze przestrzeganie pozwala kształtować samodyscyplinę, zapewnia poczucie równości, wzajemnego szacunku, zaufania oraz bezpieczeństwa. Ustalone w ten sposób granice określają

jednocześnie akceptowalne przez wszystkich formy zachowania. Ważny zapis w kontrakcie powinien odnosić się do zakazu spożywania alkoholu oraz używania środków psychoaktywnych. Z uwagi na dbałość o zdrowie mieszkańców oraz zapewnienie dobrej atmosfery w mieszkaniu, nie powinno być zgody na korzystanie z tego typu używek.

Opracowanie dobrego kontraktu wymaga czasu, jest to bowiem proces dynamiczny, zmieniający się w czasie. W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, należy zwrócić uwagę, aby zawarte w nim były konkretne wskazówki dotyczące pożądanych sposobów postępowania łącznie z ich konsekwencjami. Zasady te powinny być przejrzyste i zwięźle sformułowane (zgodnie z Europejskimi Standardami Tekstu Łatwego do Czytania i Rozumienia), a także wyeksponowane w mieszkaniu oraz modyfikowane w miarę pojawiających się sytuacji trudnych i zgłaszanych potrzeb. Technikę kontraktu zawieranego pomiędzy mieszkańcami rekomendujemy w przypadku mieszkań z usługami typu A i B.

Intencja wprowadzenia nieformalnego kontraktu wynikała z naszych doświadczeń w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, stosowanych rozwiązań zaobserwowanych podczas odbytych wizyt studyjnych, ale też analizy treści wypowiedzi potencjalnych kandydatów na mieszkańców. Występowanie pozytywnych elementów i ewentualnych trudności w relacjach interpersonalnych na terenie mieszkania obrazowali oni w sposób następujący:

Nie wiem. Niczego się nie boję, ale może to zależeć kto będzie mieszkać w innych pokojach. Ja ze wszystkimi się dogadam. Lubię kolegów, myślę, że jakoś to będzie. (...) Trzeba być dobrym dla innych, wtedy lepiej się mieszka i żyje (...). (M, lat 38, gmina miejsko-wiejska);

Chciałabym, żeby relacje wyglądały dobrze. Chciałabym, żeby mnie pocieszali, gdy jestem smutna. I żeby potrafili spędzać ze mną czas, ale też żeby szanowali, że chcę go spędzać sama. (K, lat 39, gmina wiejska);

By lubić wszystkich i pomagać. Czas wolny [dop. organizować] w ogrodzie, w pokoju. (K, lat 24, gmina miejska).

Większość badanych potwierdziła umiejętność samodzielnego podpisywania się własnym imieniem oraz zwracania się o pomoc w sytuacji trudnej do innych osób.

(...) Wiem co robić. Trzeba dzwonić na 112 i wtedy pokierują tak, jak trzeba. Tylko wystarczy powiedzieć czego ja chcę i co się dzieje. Dzwoniłam już parę razy. Raz to wzywałam policję (...). Wtedy wszystko im powiedziałam, a oni przyjechali. Mama była bardzo zdziwiona. Poczułam się z tym bardzo dobrze. A najlepiej mama, bo zobaczyła mnie w akcji. (K, lat 33, gmina miejska).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

4. Struktura organizacyjna

4.1. Kwalifikacje i kompetencje kadry

Kwalifikacje kadry są zależne od zajmowanego stanowiska pracy. Rekomendujemy, aby osobą odpowiedzialną za realizację działań we wszystkich mieszkaniach z usługami typu A, B i C był **koordynator mieszkań**.

Koordinator mieszkań

Kwalifikacje: wykształcenie wyższe oraz co najmniej 6-miesięczne doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa. Do stażu pracy, poza zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę, zalicza się wykonywanie usług w oparciu o umowy cywilnoprawne, odbyte staże, praktyki oraz wolontariat. Dodatkowym atutem są ukończone szkolenia np. z zakresu podstaw efektywnej komunikacji, asertywności, negocjacji, mediacji, pierwszej pomocy, bezpieczeństwa i higieny pracy.

Kompetencje: umiejętności zarządcze, zdolności organizacyjne, otwartość, komunikatywność, bezinteresowność, asertywność, poszanowanie godności osób we współpracy, empatia, umiejętność mediacji, odporność psychofizyczna, odporność na stres i działanie pod presją, zdolność do samokontroli, umiejętność współpracy ze specjalistami, instytucjami wspierającymi proces leczenia, rehabilitacji i integracji społecznej mieszkańców, zdolność do przyjmowania i udzielania informacji zwrotnych.

Drugie kluczowe stanowisko pracy w mieszkaniu wspomagany dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa przewidziane jest dla asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej.

Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej

Kwalifikacje: wykształcenie co najmniej średnie. Rekomenduje się przeszkolenie kandydata w zakresie świadczenia wsparcia osobom z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa przez podmiot prowadzący mieszkanie.

Kompetencje: dyspozycyjność, odporność na stres, otwartość w komunikacji, empatia, współczucie, cierpliwość, poszanowanie godności drugiego człowieka, a także zdolność do samokontroli, samokształcenia, krytycznej samooceny sytuacji, przyjmowania i udzielania informacji zwrotnych.

W sytuacjach wynikających z diagnozy funkcjonalnej oraz przyznanych usług typu A, B lub C rekomenduje się zatrudnienie dodatkowej kadry (np. opiekunco – pielęgnacyjnej, psychologa, pracownika socjalnego, pedagoga specjalnego, terapeuty zajęciowego, trenera, logopedy, doradcy zawodowego, psychiatry) w wymiarze godzin wynikającym z diagnozy oraz IPW.

4.2. Zadania kadry

Główną osobą odpowiedzialną i koordynującą realizację działań wynikających z IPW osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, jest koordynator mieszkania.

Do podstawowych **zadań koordynatora mieszkania** należą następujące działania:

- nadzór nad organizacją mieszkania – podejmowanie działań o charakterze administracyjnym związanych z bezpośrednim zarządzaniem mieszkaniami (np. wykonanie remontu, usunięcie drobnych usterek, zgłoszenie większych napraw odpowiednim służbom, doposażenie mieszkania, terminowe regulowanie opłat itp.) oraz sprawowanie opieki nad właściwym ich użytkowaniem przez mieszkańców;

- współpraca z podmiotem prowadzącym oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w proces wspomagania;
- organizacja pracy kadry świadczącej usługi w mieszkaniu;
- monitorowanie poziomu funkcjonowania społecznego mieszkańców;
- wspieranie mieszkańców, monitorowanie realizacji IPW oraz dokonywanie oceny sytuacji warunkującej zakres i rodzaj świadczonego wsparcia;
- współpraca z rodzinami mieszkańców.

Do podstawowych **zadań asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej** należą następujące działania:

- wspieranie mieszkańca w codziennym funkcjonowaniu oraz stymulowanie jego aktywności w sferze społeczno - zawodowej;
- pomoc w sytuacjach dotyczących pogorszenia zdrowia, wykonywanie czynności pielęgnacyjnych i opiekuńczych;
- wizyty w urzędach – tworzenie i wypełnianie dokumentów oraz pism urzędowych, wsparcie w obsłudze konta bankowego;
- organizacja czasu wolnego (np. udział w wydarzeniach kulturalnych, życiu społeczności lokalnej, wyjazdach integracyjnych);
- współpraca z rodziną osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa;
- kształtowanie umiejętności społecznych mieszkańców/mieszkanek;
- asysta w trakcie wizyt lekarskich, zajęć rehabilitacyjnych, terapeutycznych i aktywizujących;
- prowadzenie wymaganej dokumentacji;
- czuwanie nad bezpieczeństwem mieszkańca/ki;
- obserwacja stanu zdrowia użytkownika mieszkania oraz jego codziennego funkcjonowania.

Według potrzeb wynikających z IPW, rekomendujemy zatrudnianie także innych specjalistów, m.in. psychologa, pedagoga specjalnego, terapeutę zajęciowego, pracownika socjalnego, trenera, logopedę, doradcę zawodowego, psychiatrę, w wymiarze godzin uzależnionym od założeń zawartych w IPW.

Wskazane jest, aby kadra pracująca bezpośrednio z mieszkańcami podnosiła kwalifikacje i wzmacniała swoje kompetencje zawodowe (m.in. poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, superwizji).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

5. Podmioty prowadzące mieszkania

Mieszkania wspomagane, zgodnie z założeniami Modelu, mogą być prowadzone przez wszelkie osoby prawne i osoby fizyczne.

Poszerzenie katalogu podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane w stosunku do podmiotów prowadzących mieszkania chronione jest zdecydowanie uzasadnione. W przypadku mieszkań wspomaganych jako formy wsparcia również specjalistycznego, dostosowanego do specyficznych potrzeb osób o szczególnych potrzebach, funkcjonujących na różnych poziomach samodzielności, może wystąpić potrzeba ich prowadzenia na szczeblu ponadgminnym, ponadpowiatowym, a nawet ogólnopolskim.

6. Źródła finansowania mieszkalnictwa wspomaganego

W ramach źródeł finansowania realizacji na dzień dzisiejszy możemy wymienić te, które funkcjonują w obecnym systemie prawnym. Poniżej zostaną opisane aktualnie dostępne sposoby finansowania mieszkań wspomaganych skierowanych do osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa. Wskazujemy także możliwości, jakie należałoby uwzględnić, aby system mieszkalnictwa wspomaganego miał charakter trwały i systemowy. Informacje o rekomendowanych rozwiązaniach zostaną wymienione na końcu niniejszego podrozdziału.

Podstawowe sposoby finansowania mieszkalnictwa wspomaganych osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa jakie możemy obecnie wymienić to: środki krajowe, środki własne samorządów, środki organizacji pozarządowych, środki zewnętrzne (w tym Unii Europejskiej), oraz środki prywatne podopiecznych i ich rodzin. Podmiotem prowadzącym mieszkania chronione na mocy ustawy o pomocy społecznej może być każda jednostka organizacyjna pomocy społecznej (ośrodek pomocy społecznej, powiatowy ośrodek pomocy społecznej) oraz organizacje pożytku publicznego. Natomiast podmiotem prowadzącym mieszkania wspomagane tworzone poza zapisami ustawy o pomocy społecznej może być organizacja pozarządowa, podmiot ekonomii społecznej, kościół i związek wyznaniowy, jednostka samorządu terytorialnego oraz ochotnicze hufce pracy i przedsiębiorcy. Zapewnienie i sposób finansowania będzie więc zależny od tego, jaki podmiot będzie prowadził mieszkanie wspomagane utworzone w ramach opisywanego Modelu.

Zasoby finansowe, które można wykorzystać do zapewnienia trwałości wypracowanych rozwiązań obejmują:

- środki z Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym:
 - projekty finansowane ze środków Regionalnych Programów Operacyjnych (w przypadku obszaru, na którym prowadzonych będzie pilotaż modelu, byłyby

to Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego Poddziałanie 7.2.1 Usługi społeczne);

- projekty finansowane ze środków Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój;
- projekty finansowane z innych programów w ramach funduszu spójności.
- finansowanie ze środków samorządów terytorialnych (w przypadku prowadzenia mieszkań przez organizacje pozarządowe w formie realizacji zadań publicznych zleconych przez jednostkę samorządu terytorialnego);
- finansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach konkursów ofert ogłaszanych dla organizacji pozarządowych oraz konkursów i dotacji skierowanych do organów administracji publicznej;
- finansowanie ze środków rządowych (w tym utworzonego Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych).

Myśląc o stałych źródłach finansowania modelowych rozwiązań należy zauważyć, że mieszkania wspomagane oraz system finansowania ich prowadzenia nie jest obecnie uregulowany w polskim systemie prawnym. Biorąc pod uwagę aktualnie obowiązujące przepisy prawne, mogą być one prowadzone w formule mieszkań chronionych w oparciu o przepisy art. 53 ustawy o pomocy społecznej oraz rozporządzenia w sprawie mieszkań chronionych. Mieszkania wspomagane mogą również funkcjonować w innej formie. Mają one wprowadzić podobne cele i sposoby prowadzenia jak mieszkania chronione, ale posiadają inny zakres wymogów, grupę docelową oraz potencjalne sposoby finansowania. Ten rodzaj mieszkań na chwilę obecną nie został w żaden sposób uregulowany prawnie, w związku z czym będzie określany mianem mieszkania pozaustawowego. Mieszkania wspomagane pozaustawowe mogą być finansowane z wyżej wymienionych różnych źródeł. W przypadku mieszkań finansowanych ze środków unijnych muszą one spełniać wymogi określone

w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*, a w szczególności wymagania zawarte w Załączniku nr 1 „Minimalne wymagania świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej”.³¹

Mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa skierowane do osób bez niepełnosprawności sprzężonych, nie wymagają dostosowań architektonicznych. Niezbędne będą natomiast większe nakłady na realizację usług, a także bieżące koszty działania mieszkań. Zakres dodatkowych usług (typ A, B, lub C) realizowanych w mieszkaniach będzie zależny od poziomu funkcjonowania konkretnych mieszkańców.

W przypadku form wsparcia uwarunkowanych prawnie (w mieszkaniach chronionych) zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie mieszkań chronionych, muszą być zapewnione usługi bytowe w postaci miejsca całodobowego pobytu oraz pracy socjalnej w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej, tj. „działalności zawodowej mającej na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.” W przypadku mieszkań chronionych będzie to bardzo szeroki katalog usług. W sytuacji mieszkań nie funkcjonujących w oparciu o istniejące uwarunkowania prawne, z *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* wynika, że usługi mieszkań wspomaganych mogą obejmować:

- stworzenie miejsca w mieszkaniu wspomagany (np. adaptacja lokalu, wyposażenie);

³¹ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedswiezec-w-obszarze-wlaczzenia-spolecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/> (dostęp 10.07.2019 r.).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

- pokrycie kosztów pobytu w lokalu mieszkalnym;
- zapewnienie usług wspierających pobyt osoby w mieszkaniu;
- zapewnienie usług wspierających aktywność osoby w mieszkaniu;
- pokrycie kosztów eksploatacji lokalu mieszkalnego.

Wyżej wymienione zapisy *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego* pozwalają na dość swobodne kształtowania kategorii kosztów prowadzenia mieszkania.

Na ogólne koszty pobytu mieszkańca w mieszkaniu będą więc składały się między innymi takie kategorie, jak:

- czynsz;
- naprawy bieżące;
- eksploatacja mieszkania;
- świadczone w mieszkaniu usługi;
- inne koszty, takie jak koszty środków do mycia, zmywania, prania;
- koszty osobiste, takie jak pożywienie, odzież, leki, kosmetyki.

W zależności od typu mieszkania, poziomu samodzielności mieszkańców, miejsca oraz decyzji podmiotów prowadzących, poszczególne wydatki mogą znaleźć się w kosztach prowadzenia mieszkania, albo pozostać po stronie mieszkańca. Różne mogą być też formy regulacji pokrywania różnych kosztów. Przykład stanowi czynsz, który może być w mieszkaniu pozostającym w dyspozycji samorządu:

- pokrywany przez samorząd i nie być umieszczany bezpośrednio w puli kosztów przekazywanych na prowadzenie mieszkania;
- pozostawiony poza kosztami funkcjonowania mieszkania i pokrywany przez mieszkańca, z uwzględnieniem zniżek i przysługujących mu zasiłków;

- umieszczany bezpośrednio w kosztach prowadzenia mieszkania i pokrywany ze środków przeznaczonych na bieżące funkcjonowanie jako usługi bytowe w postaci miejsca całodobowego pobytu.

Podobnie koszty związane z wyżywieniem mogą być:

- uwzględniane w kosztach funkcjonowania mieszkania i pokrywane przez mieszkańców na podstawie decyzji o odpłatności za mieszkanie;
- pozostawione poza kosztami funkcjonowania mieszkania i obciążające wyłącznie mieszkańców.

Niezależnie od przyjętych lokalnie rozwiązań, wobec wysokich kosztów bieżącego utrzymania mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, istnieje konieczność łączenia środków pochodzących z różnych źródeł. Będą to źródła, wymienione na początku tego rozdziału, czyli:

- środki własne samorządu przeznaczone bezpośrednio na cele prowadzenia mieszkania chronionego;
- środki własne samorządu przeznaczone na dodatki mieszkaniowe;
- wsparcie samorządu w formie obniżki czynszu;
- środki własne samorządu w formie usług opiekuńczych;
- środki z budżetu państwa przekazywane gminom na realizację zadania zleconego w formie specjalistycznych usług opiekuńczych;
- środki z innych źródeł, np. PFRON w formie realizacji projektów na usługi uzupełniające w mieszkaniach chronionych lub na prowadzenie mieszkań wspomaganych pozaustawowych;
- środki z różnych źródeł na realizację usług asystenckich;
- środki unijne w okresie programowania 2014 – 2020;
- środki uczestnika w formie odpłatności za pobyt lub za niektóre kategorie kosztów.

W związku z tym, że niniejszy Model ma za zadanie określać także rozwiązania, których wprowadzenie byłoby rekomendowane w przyszłości, wskazane jest pozostawienie możliwości korzystania z wymienionych wyżej źródeł. Kluczowe natomiast pozostaje wprowadzenie odmiennego trybu stałego dofinansowania mieszkań ze środków budżetu państwa. Źródła pochodzenia tego finansowania w opinii autorów niniejszego Modelu mogą pochodzić między innymi z dotacji jakie obecnie przekazywane są na podmioty ekonomii społecznej oraz z funduszy przeznaczonych na utworzony Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Prawdopodobnie istnieje także możliwość ustawowego wydzielenia środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dedykowanych bezpośrednio na ten cel. Obserwując rozwiązania funkcjonujące w tym obszarze w innych krajach rekomendujemy także, aby kwota dofinansowania na zamieszkiwanie osoby z niepełnosprawnością intelektualną w mieszkaniu wspomagany podążała za tą osobą w formie dedykowanej subwencji, której źródło powinna określać ustawa. Rekomendujemy także, aby dofinansowanie było przekazywane niezależnie od tego, jaka instytucja będzie podmiotem prowadzącym mieszkanie (czy będzie to jednostka samorządu terytorialnego, czy organizacja pozarządowa). Jest to istotne również z tego względu, że w małych społecznościach często organizacje społeczne są podmiotem, który pracuje bezpośrednio z osobami z niepełnosprawnością intelektualną i jest w stanie do nich bezpośrednio dotrzeć.

W ramach możliwości jakie istnieją obecnie, dodatkowym źródłem finansowania będzie też Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”, z którego będą mogły skorzystać gminy i powiaty. Celem programu jest pomoc dorosłym osobom niepełnosprawnym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności poprzez zapewnienie pobytu, opieki i specjalistycznych usług dostosowanych do ich potrzeb. Wnioski będą mogły składać gminy i powiaty pragnące utworzyć Centra opiekuńczo-mieszkalne lub zlecić ich prowadzenie organizacjom pozarządowym. Program jest realizowany od 1 lipca 2019 roku.

Na podstawie odrębnych przepisów, uczestnicy programu mogą skorzystać z rehabilitacji i usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych. Usługi opiekuńcze świadczone będą przez całą dobę. Osoby niepełnosprawne będą mogły również zamieszkać w nowo utworzonych Centrach. Program będzie realizowany w dwóch modułach. Pierwszy dotyczy utworzenia Centrum. W ramach tego modułu będą finansowane zadania polegające m.in. na: budowie nowego budynku na terenie stanowiącym własność samorządu, a następnie jego wyposażeniu (np. w sprzęt rehabilitacyjny, systemy zabezpieczające przed pożarem, systemy monitoringu); zakupie przez gminę lub powiat budynku, w którym utworzone zostanie Centrum, a także jego wyposażenie; zmianie przeznaczenia całości lub części istniejącego budynku, do którego samorząd posiada tytuł prawny poprzez jego przystosowanie do standardu Centrum i wyposażenie w niezbędne urządzenia.

W drugim module samorządy będą mogły uzyskać dofinansowanie na funkcjonowanie Centrum. W ramach tego modułu będą finansowane zadania polegające na utrzymaniu działalności Centrum, w tym m. in. zabezpieczeniu dostaw podstawowych mediów (energii elektrycznej, ogrzewania, wody, wywozu nieczystości itd.), opłacaniu podatków i opłat lokalnych, ubezpieczeniu budynku, zakupie usług, w tym wyżywienia dla uczestników Centrum, zakupie materiałów do pracy z uczestnikami programu; ponoszeniu niezbędnych wydatków związanych z transportem uczestników Centrum; pokrywaniu kosztów wynagrodzeń pracowników, w tym opiekunów nocnych. Żeby przystąpić do programu, gminy i powiaty będą musiały złożyć wniosek. Samorządy, które będą chciały tworzyć Centra będą mogły prowadzić je samodzielnie lub zlecić ich prowadzenie podmiotom, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Pomimo istniejących sposobów pozyskiwania środków na prowadzenie mieszkań, niezwykle istotne jest wprowadzenie takich rozwiązań prawnych, aby zadaniem zleconym z budżetu państwa było świadczenie usług poszczególnych typów (A, B i C) w mieszkaniu wspomaganym, a nie prowadzenie samego mieszkania. Dałoby to możliwość łączenia różnych dostępnych środków finansowych na potrzeby mieszkania wspomaganego. Jak zostało

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

wspomniane powyżej, wysokość dotacji z budżetu państwa powinna być uzależniona od poziomu samodzielności, a w konsekwencji zakresu niezbędnego wsparcia osoby zamieszkującej w mieszkaniu wspomagany.

Obecnie nie ma regulacji prawnych pozwalających na ustalanie poziomu samodzielności życiowej osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa. Zasadne jest zatem wykorzystanie narzędzi zaprezentowanych w niniejszym Modelu oraz stosowanie typologii usług A, B, C.

Wydaje się, że optymalnym rozwiązaniem, pozwalającym połączyć zasadę ogólności przepisów i indywidualnego dostosowania wsparcia do potrzeb użytkowników mieszkań wspomaganych, byłoby rozwiązanie ustawowe określające trzy poziomy wielkości dofinansowania (powiązane z typami usług A, B, C) oraz dające możliwość organowi prowadzącemu mieszkanie zadecydowania o wielkości i formach koniecznego wsparcia. Obecnie w polskim prawie funkcjonują jedynie mechanizmy uzależnienia wysokości środków na wsparcie od rodzaju niepełnosprawności lub/i stopnia niepełnosprawności. Warto więc wprowadzić rozwiązanie wynikające z niniejszego Modelu, tj. stwarzające możliwość indywidualnego dostosowania oferowanych usług do możliwości i potrzeb osób.

Obecnie obowiązujące akty prawne stwarzają możliwość prowadzenia mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa. Ich utrzymanie jest jednak dla organów prowadzących znaczącym obciążeniem finansowym. Należy więc podkreślić, że bez wprowadzenia nowych rozwiązań ustawowych w zakresie finansowania, realizacja usług zaprezentowanych w Modelu będzie niemożliwa.

Słownik używanych terminów³²

inkluzyja społeczna (społeczne włączenie; integracja społeczna) – proces włączania jednostek, grup czy kategorii społecznych (np. osób z niepełnosprawnością) w funkcjonowanie szerszego społeczeństwa. Jest zjawiskiem odwrotnym do ekskluzji (wykluczenia społecznego, marginalizacji).

integracja społeczna – termin w socjologii i innych naukach społecznych oznaczający w ogólności proces włączania (się) do zasadniczej części społeczeństwa różnorodnych, zwykle mniejszościowych grup społecznych (np. mniejszości narodowe, uchodźcy, emigranci i repatrianci itp.) i w konsekwencji uzyskanie możliwości, praw i usług dotychczas dostępnych tylko dla większości. Jest to jednocześnie zjawisko pełne sprzeczności, wymaga akceptacji obu stron.

lokal mieszkalny – trwale wydzielony fragment nieruchomości - budynku mieszkalnego, służący do zaspokojenia potrzeb bytowych co najmniej jednej osoby (najczęściej rodziny). Składa się przeważnie z kilku pokoi, kuchni, łazienki z ubikacją oraz korytarza.

Według przepisów techniczno-budowlanych mieszkaniem określa się „*zespół pomieszczeń mieszkalnych i pomocniczych, mający odrębne wejście, wydzielony stałymi przegrodami*

³² Słownik sporządzono na podstawie: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 473); R. Szarfenberg, *Standaryzacja usług społecznych*, źródło: <http://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/Ekspertyza%20Ryszard%20Szarfenberg.pdf> (dostęp 15.07.2019 r.); N. Marciniak-Madejska, *Mieszkalnictwo wspomagane dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Niepełnosprawność i Rehabilitacja”* 2014, nr 1, s. 94–116; N. Marciniak-Madejska, R. Stenka, K. Weiner, *Podręcznik dobrych praktyk w zakresie deinstytucjonalizacji. Rozwiązywanie problemu bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego w oparciu o usługi świadczone w lokalnej społeczności*, Poznań 2015; H. Sęk, R. Cieślak, *Wsparcie społeczne – sposoby definiowania, rodzaje i źródła wsparcia, wybrane koncepcje teoretyczne*, (w:) H. Sęk, R. Cieślak (red.), *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004

budowlanymi, umożliwiającymi stały pobyt ludzi i prowadzenie samodzielnego gospodarstwa domowego”.

Polskie prawo przewiduje następujące wymagania dotyczące mieszkań w budynkach wielorodzinnych:

- mieszkanie, oprócz pomieszczeń mieszkalnych, powinno mieć kuchnię lub aneks kuchenny, łazienkę, ustęp wydzielony lub miskę ustępową w łazience, przestrzeń składowania, miejsce umożliwiające zainstalowanie automatycznej pralki domowej oraz przestrzeń komunikacji wewnętrznej;
- w budynku mieszkalnym wielorodzinnym w łazienkach powinno być możliwe zainstalowanie wanny lub kabiny natryskowej, umywalki, miski ustępowej (jeżeli nie ma ustępu wydzielonego);
- pomieszczenie mieszkalne i kuchenne powinno mieć bezpośrednie oświetlenie światłem dziennym;
- mieszkanie powinno mieć powierzchnię użytkową nie mniejszą niż 25 m²;
- w mieszkaniu co najmniej jeden pokój powinien mieć powierzchnię nie mniejszą niż 16 m²;
- pokoje w budynkach mieszkalnych powinny mieć przynajmniej 2,5 m wysokości.

mieszkalnictwo wspomagane (ang. *assisted living*) – forma usług społecznych kierowanych do osób wymagających wsparcia, umożliwiająca prowadzenie niezależnego życia w społeczności lokalnej (w szczególności do osób z niepełnosprawnością intelektualną, seniorów, osób opuszczających zakłady karne, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub osób bezdomnych).

Jest ono realizowane w typowym dla danej społeczności lokalu mieszkalnym. Polega na zapewnieniu osobom usług służących zwiększeniu ich samodzielności, zaradności życiowej, integracji społecznej, a także rozwijaniu i wzmacnianiu kompetencji osobistych i społecznych.

społeczność lokalna – zbiorowość zamieszkująca wyodrębnione, stosunkowo niewielkie terytorium, jak np. parafia, wieś, czy osiedle, w której występują silne więzi wynikające ze wspólnych interesów i potrzeb, a także z poczucia zakorzenienia i przynależności do zamieszkiwanego miejsca.

wsparcie społeczne – pomoc dostępna jednostce w sytuacjach trudnych, oferowana przez osoby znaczące i grupy odniesienia.

W ujęciu strukturalnym, wsparcie społeczne jest określane jako obiektywnie istniejąca i dostępna sieć społeczna, która wyróżnia się od innych tym, że poprzez fakt istnienia więzi, kontaktów społecznych, przynależności, pełni funkcję pomocną wobec osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych.

W ujęciu funkcjonalnym wsparciem społecznym nazywamy taki rodzaj interakcji społecznych, które zostają podjęte przez jednego lub obu uczestników/czek w sytuacji problemowej, trudnej, stresowej czy krytycznej.

podmiot prowadzący - każda osoba prawna i osoba fizyczna prowadząca mieszkania wspomagane, zgodnie z założeniami Modelu. (np. jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, podmioty Ekonomii Społecznej itp.).

kontrakt – zawarte pomiędzy wszystkimi mieszkańcami nieformalne porozumienie, w którym zasygnalizowane będą wypracowane wspólnie zasady obowiązujące w konkretnych mieszkaniach, a także wynikające z nich konsekwencje. Nie powinien on być rozpatrywany w kategorii kontraktu socjalnego służącego wzmocnieniu aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, w myśl zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zapisy kontraktu powinny być przestrzegane przez wszystkich mieszkańców oraz wspierającą ich stale bądź czasowo kadrę.

indywidualny plan wspomagania (IPW) – dokument, stanowiący załącznik do umowy zawieranej pomiędzy podmiotem prowadzącym a mieszkańcem/ką, określający wszelkie

czynności do jakich zobowiązują się obydwie strony. Obejmuje także założone cele wsparcia w odniesieniu do konkretnych kategorii ICF. Dokumentowanie IPW należy do obowiązku kadry mieszkania.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Bibliografia

Pozycje zwarte i czasopisma

1. Firkowska-Mankiewicz A., *Zmiana paradygmatu osoby z niepełnosprawnością intelektualną – z podopiecznego na pełnoprawnego uczestnika życia społecznego*, (w:) B.E. Abramowska (red.), *Z Warsztatów Terapii Zajęciowej do pracy – rozwiązania systemowe. Materiały konferencyjne*, PSOOU, Warszawa 2006.
2. Gałęcki P., Pilecki M., Rymaszewska J., Szulc A., Sidorowicz S., Wciórka J. (red. wyd. polskiego), *Kryteria Diagnostyczne Zaburzeń Psychicznych DSM-5*, Edra Urban & Partner, Wrocław 2018.
3. Gnitecki J., *Zarys metodologii badań w pedagogice empirycznej*, WSP w Zielonej Górze, Zielona Góra 1993.
4. Korzeniowski L. Pużyński S., *Encyklopedyczny słownik psychiatrii*, PWN, Warszawa 1986.
5. Krause A., Żyta A., Nosarzewska S., *Normalizacja środowiska społecznego osób z niepełnosprawnością intelektualną*, Wyd. Edukacyjne Akapit, Toruń 2010.
6. Marciniak-Madejska N., *Mieszkalnictwo wspomagane dla osób z niepełnosprawnością intelektualną*, „Niepełnosprawność i Rehabilitacja” 2014, nr 1.
7. Marciniak-Madejska N., Stenka R., Weiner K., *Podręcznik dobrych praktyk w zakresie deinstytucjonalizacji. Rozwiązywanie problemu bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego w oparciu o usługi świadczone w lokalnej społeczności*, Poznań 2015.
8. Maszke A. W., *Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2004.
9. Modrzejewska-Świgulska M., *Twórczość codzienna w narracjach pedagogów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014.
10. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, *Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych*, Warszawa 2015.
11. Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1995.
12. Sęk H., Cieślak R., *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004
13. Stepulak M.Z., *Tajemnica zawodowa psychologa*, KUL, Lublin 2001.

14. Tomaszewski P., Bargiel-Matusiewicz K., Pisula E. , *Między patologią a kulturą: społeczne uwarunkowania niepełnosprawności – wprowadzenie*, (w:) *Kulturowe i społeczne aspekty niepełnosprawności*, P. Tomaszewski, K. Bargiel-Matusiewicz, E. Pisula (red.), Wydawnictwo UW, Warszawa 2015.

Akty prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
2. Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. ratyfikowana 6 września 2012 roku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169).
3. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1878 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 511 z późn. zm.).
5. Uchwała Sejmu RP z 1 sierpnia 1997 roku *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych* (M.P. z 1997 r., nr 50, poz. 475).
6. Ustawa z dnia 12 kwietnia 2004 r. o pomocy społecznej (t.j Dz. U. z 2019 r., poz. 1507).
7. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U z 2018 r., poz. 822).
8. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r., 189,poz.1598).
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 450 z późn. zm).
10. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t. j. Dz. U. z 2017 r., poz. 180).
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie dodatków mieszkaniowych (Dz. U. z 2001 r., 156 poz. 1817).
12. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2018 r. poz. 1202).
13. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1422).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

14. Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 2192);
15. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 473).
16. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2220).

Strony internetowe

1. GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, źródło <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/ludnosc-i-gospodarstwa-domowe-stand-i-struktura-spoleczno-ekonomiczna-czesc-i-ludnosc-nsp-2011,11,1.html>
2. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedswiezec-w-obszarze-wlaczania-spolcznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/> (dostęp 10.07.2019 r.).
3. <https://www.mp.pl/pacjent/ciaza/lista/70940,czy-kobieta-z-zespolem-downa-moze-zajsc-w-ciaze?autoseealso=1>
4. <https://www..mp.pl/pacjent/pediatra/choroby/genetyka/152284,zespol-downa>
5. Jaworowska A., *Psychometryczna ocena upośledzenia umysłowego*, Pracownia Testów Psychologicznych Polskie Towarzystwo Psychologiczne 2009, źródło: www.practest.com.pl
6. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, *Model mieszkań wspomaganych adresowanych do osób niepełnosprawnych intelektualnie*, źródło: [model_mieszka_wspomaganych_dla_niepelnosprawnych_intelektualnie_31_08_2015.pdf](#)
7. Szarfenberg R., *Standaryzacja usług społecznych*, źródło <http://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/Ekspertyza%20Ryszard%20Szarfenberg.pdf>
8. *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014- 2020*, źródło <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt->

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedsięwzięć-w-obszarze-włączenia-społecznego-i-zwalczania-ubóstwa-z-wykorzystaniem-srodków-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

ZWIĄZEK PRZEDSIĘBIORCÓW
I PRACODAWCÓW

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

Aneks

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

Załącznik nr 1

KWESTIONARIUSZ WYWIADU SWOBODNEGO SKIEROWANEGO DO POTENCJALNEGO KANDYDATA NA MIESZKAŃCA ORAZ JEGO OPIEKUNA

Dyspozycje do wywiadu swobodnego z potencjalnymi adresatami mieszkalnictwa wspomaganego

Lp.	Obszar tematyczny	Zakres szczegółowy
1.	Zamieszkiwanie wspólne z rodziną	występowanie potrzeby wspólnego zamieszkiwania, bariery i walory wspólnego zamieszkiwania
2.	Zamieszkiwanie samodzielne poza środowiskiem rodzinnym	występowanie potrzeby samodzielnego zamieszkiwania, bariery i walory samodzielnego zamieszkiwania, poczucie bezpieczeństwa
3.	Spostrzeżenia dotyczące wyglądu mieszkania	estetyka, kolorystyka, sprzęt AGD i RTV, Internet, umeblowanie, liczba pokoi, występowanie części wspólnych, pomieszczenia higieniczno-sanitarne, balkon, usytuowanie obiektu wolnostojącego, lokalizacja mieszkania w bloku
4.	Spostrzeżenia dotyczące wyglądu otoczenia	klatka schodowa, podwórko, tereny zielone, infrastruktura osiedlowa
5.	Trudności występujące w przestrzeni mieszkalnej	źródła i rodzaje wywołujące niepokój bądź lęk, możliwości ich przezwyciężania
6.	Oczekiwania wobec osób wspólnie zamieszkujących	oczekiwania odnośnie do liczby osób, płci, wieku, wspólnych zasad użytkowania mieszkania
7.	Relacje interpersonalne pomiędzy mieszkańcami	potrzeby i oczekiwania, sposoby reagowania na nowe osoby, wyrażanie uczuć oraz radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych, towarzyskość, wzajemne zaufanie

96

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

8.	Realizacja potrzeb indywidualnych w mieszkaniu	przyzwyczajenia, nawyki, przewidywane trudności w realizacji potrzeb indywidualnych i sposoby ich niwelowania
9.	Źródła wsparcia nieformalnego w sytuacji trudnej	rodzaje sytuacji trudnych, osoby wspierające w sytuacji trudnej, umiejętność wyrażania prośb
10.	Źródła wsparcia instytucjonalnego w sytuacji trudnej	umiejętność korzystania z systemu wsparcia, znajomość numerów alarmowych, umiejętność wezwania pomocy
11.	Umiejętności grafomotoryczne	umiejętność podpisywania się oraz czytania i rozumienia treści
12.	Usługi wspierające pobyt osoby w mieszkaniu	rodzaj, zakres, oczekiwania
13.	Usługi wspierające aktywność osoby w mieszkaniu	Rodzaj, zakres, oczekiwania
14.	Refleksje osobiste rozmówców na temat mieszkania wspomaganego	miejsce rekreacji, zabawy, wypoczynku, regeneracji sił psychofizycznych

Metryczka

- A. Miejsce zamieszkania: ☐ gmina wiejska (poniżej 10.000 mieszkańców), ☐ miejsko-wiejska (poniżej 10.000 mieszkańców), ☐ miejska od 10.000 do 100.000 mieszkańców, ☐ duże miasto (powyżej 100.000 mieszkańców)
- B. Osoba z niepełnosprawnością
Płeć: ☐ mężczyzna, ☐ kobieta
Wiek:
- Wykształcenie: ☐ niepełne podstawowe, ☐ podstawowe, ☐ gimnazjalne, ☐ zawodowe, inne:
- C. Opiekun osoby z niepełnosprawnością
Płeć: ☐ mężczyzna, ☐ kobieta
Wiek:
- Wykształcenie: ☐ podstawowe, ☐ zawodowe, ☐ średnie, ☐ wyższe licencjackie, ☐ wyższe magisterskie

Załącznik nr 2

KWESTIONARIUSZ ANKIETY KONSULTACYJNEJ

Metryczka

Data i miejsce przeprowadzenia wywiadu:	
Wiek: / Rok urodzenia	Płeć:
Dane z orzeczenia o stopniu i rodzaju niepełnosprawności:	
- symbol niepełnosprawności	
- stopień niepełnosprawności	
Nazwa placówki, do której stale uczęszcza kandydat(ka):	

Ocena sposobów radzenia i samodzielności

Kod ICF	Radzę sobie sam/sama	Nie radzę sobie – Kto mi pomaga? W jakim zakresie? Czy wsparcie mógłby świadczyć asystent? Jeżeli nie asystent, to kto?
d460 Poruszanie się w różnych miejscach. Chodzenie i poruszanie się w różnych miejscach i sytuacjach, jak np.: chodzenie pomiędzy pokojami w domu, w obrębie budynku lub po ulicy w mieście. Obejmuje: poruszanie się wewnątrz domu, czołganie się lub wspinywanie w obrębie domu, chodzenie lub poruszanie się wewnątrz budynków innych niż dom oraz na zewnątrz domu i innych budynków.		
d4600 Poruszanie się wewnątrz domu. <i>Chodzenie i poruszanie się we własnym domu, w obrębie pokoju lub pomiędzy pokojami i w obrębie całego mieszkania lub przestrzeni mieszkalnej. Obejmuje: poruszanie się z piętra na piętro, po balkonie, podwórzu, werandzie lub ogrodzie.</i>		
d4601 Poruszanie się wewnątrz innych budynków poza swoim domem. <i>Chodzenie i poruszanie się w obrębie innych budynków poza własnym miejscem zamieszkania,</i>		

98

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>jak np. poruszanie się w domach innych ludzi, innych prywatnych budynkach, budynkach komunalnych i publicznych oraz przyległym otoczeniu. Obejmuje: poruszanie się we wszystkich częściach budynków i przyległym otoczeniu; pomiędzy piętrami, wewnątrz, na zewnątrz i wokół budynków zarówno publicznych jak i prywatnych.,</i>		
d4602 Poruszanie się na zewnątrz swojego domu i innych budynków. <i>Chodzenie i poruszanie się blisko lub daleko od swojego domu i innych budynków, bez używania prywatnych lub publicznych środków transportu, np. pokonywanie pieszo bliższych lub dalszych odległości w mieście lub na wsi. Obejmuje: chodzenie lub poruszanie się po ulicach w sąsiedztwie, po mieście, na wsi, poruszanie się pomiędzy miastami i na większe odległości, poruszanie się bez używania środków transportu.</i>		
d4702 Używanie publicznych, zmotoryzowanych środków transportu. <i>Korzystanie w charakterze pasażera ze zmotoryzowanych pojazdów poruszających się po lądzie, morzu lub w powietrzu, zaprojektowanych dla transportu publicznego, takich jak np. autobus, pociąg, metro lub samolot.</i>		
d510 Mycie się. Mycie i suszenie całego ciała lub części ciała z użyciem wody i odpowiednich czyszczących i suszących środków i sposobów jak: kąpanie się, branie prysznica, mycie rąk i stóp, twarzy i włosów, wycieranie się ręcznikiem. Obejmuje: mycie części ciała, całego ciała i osuszanie się. Nie obejmuje: pielęgnowania poszczególnych części ciała (a520) i korzystania z toalety (a530).		
d5100 Mycie pojedynczych części ciała. <i>Stosowanie wody, mydła i innych środków czyszczących na części ciała, takie jak: ręce, twarz, stopy, włosy lub paznokcie, aby je oczyścić.</i>		
d5101 Mycie całego ciała. <i>Stosowanie wody, mydła i innych środków na całe ciało, żeby się oczyścić, jak np. podczas kąpieli lub pod prysznicem.</i>		
d5102 Osuszanie się.		

<i>Używanie ręcznika lub innych środków, aby osuszyć daną część lub części ciała albo całe ciało tak, jak np. po zakończonym myciu.</i>		
d520 Pielęgnowanie poszczególnych części ciała. Dbanie o części ciała, takie jak: skóra, twarz, zęby, skóra głowy, paznokcie i genitalia, które wymagają więcej troski niż mycie i suszenie. Obejmuje: pielęgnowanie skóry, zębów, włosów, paznokci palców rąk i stóp. Nie obejmuje: mycia się (a510) i korzystania z toalety (a530).		
d5200 Pielęgnowanie skóry. <i>Dbanie o stan powierzchni i nawodnienie własnej skóry, np. przez usuwanie zrogowaceń lub odcisków, używanie nawilżających płynów lub kosmetyków.</i>		
d5201 Pielęgnowanie zębów. <i>Dbanie o higienę zębów, jak np. szczotkowanie zębów, używanie nici dentystycznych i czyszczenie protezy lub aparatu ortodontycznego.</i>		
d5202 Pielęgnowanie włosów. <i>Dbanie o włosy, np. czesanie, układanie fryzury, golenie i strzyżenie.</i>		
d5203 Pielęgnowanie paznokci palców rąk. <i>Czyszczenie, obcinanie lub polerowanie paznokci palców rąk.</i>		
d5204 Pielęgnowanie paznokci palców stóp. <i>Czyszczenie, obcinanie lub polerowanie paznokci palców stóp.</i>		
d530 Korzystanie z toalety. Planowanie wydalania i wydalanie ludzkich odchodów (menstruacja, oddawanie moczu i defekacja) oraz oczyszczanie się po tych czynnościach. Obejmuje: kontrolowanie oddawania moczu, defekację i higienę menstruacji. Nie obejmuje: mycia się (d510); pielęgnowania poszczególnych części ciała (d520).		
d5300 Kontrolowanie oddawania moczu. <i>Koordinowanie i kontrolowanie czynności związanych z oddawaniem moczu, takich jak: sygnalizowanie potrzeby oddania moczu, zajmowanie odpowiedniej pozycji; wybieranie i udawanie się do odpowiedniego miejsca celem oddania moczu; manipulowanie ubraniem przed i po oddaniu moczu i oczyszczanie się po oddaniu moczu.</i>		
d5301 Kontrolowanie defekacji. <i>Koordinowanie i kontrolowanie czynności związanych z defekacją, takich jak: sygnalizowanie potrzeby defekacji, zajmowanie</i>		

<i>odpowiedniej pozycji, wybieranie i udawanie się do odpowiedniego miejsca celem dokonania defekacji; manipulowanie ubraniem przed i po defekacji, oczyszczanie się po defekacji.</i>		
d5302 Higiena miesiączkowania. <i>Koordinowanie i planowanie czynności związanych z zachowaniem higieny podczas miesiączki, takich jak przewidywanie miesiączki i używanie środków higienicznych i podpasek.</i>		
d540 Ubieranie się. Podejmowanie skoordynowanych czynności i zadań związanych z zakładaniem i zdejmowaniem ubrań i obuwia we właściwej kolejności i dostosowanie ubioru do warunków klimatycznych i wymogów środowiska społecznego, np. zakłada, dopasowuje i zdejmuje koszule, spódnice, bluzki, spodnie, bieliznę, rajstopy, kapelusze, rękawiczki, płaszcze, buty, pantofle, obuwie, sandały i kapcie. Obejmuje: zakładanie i zdejmowanie odzieży i obuwia oraz dokonywanie wyboru odpowiedniego ubrania.		
d5400 Zakładanie ubrania. <i>Podejmowanie skoordynowanych czynności związanych z zakładaniem ubrania na różne części ciała, np. podczas zakładania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz na dolną i górną połowę ciała; zakładanie rękawiczek i nakrycia głowy.</i>		
d5401 Zdejmowanie ubrania. <i>Podejmowanie skoordynowanych czynności związanych ze zdejmowaniem ubrania z różnych części ciała, np. podczas ściągania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz z dolnej i górnej połowy ciała; zdejmowania rękawiczek i nakrycia głowy.</i>		
d5402 Zakładanie obuwia. <i>Podejmowanie skoordynowanych czynności związanych z zakładaniem skarpet, rajstop i obuwia.</i>		
d5403 Zdejmowanie obuwia. <i>Podejmowanie skoordynowanych czynności związanych ze zdejmowaniem skarpet, rajstop i obuwia.</i>		
d5404 Wybieranie odpowiedniego ubrania. <i>Przestrzeganie domniemanych lub oficjalnych norm i zwyczajów dotyczących ubioru w danej społeczności lub kulturze i ubieranie się zgodnie z warunkami klimatycznymi.</i>		

d550 Jedzenie. Podejmowanie skoordynowanych zadań i czynności związanych ze spożywaniem podanego pokarmu, podnoszenie go do ust i zjadanie w kulturowo akceptowany sposób, krojenie lub łamanie pożywienia na kawałki, otwieranie butelek i puszek, używanie przyborów do jedzenia, zjadanie posiłków, uczestniczenie w przyjęciu lub zjadanie obiadu. Nie obejmuje: picia (d560).		
d550 Jedzenie		
d560 Picie. Chwytywanie naczynia z płynem, podnoszenie go do ust i wypijanie płynu w kulturowo akceptowany sposób, miksowanie, mieszanie i nalewanie płynów do picia, otwieranie butelek i puszek, picie przez słomkę lub picie bieżącej wody z kranu lub ze źródła; karmienie piersią. Nie obejmuje jedzenia (d550).		
d560 Picie		
d570 Troska o własne zdrowie. Zapewnienie sobie dobrych warunków bytowych, zdrowia oraz fizycznego i psychicznego dobrostanu, poprzez zachowywanie pełnowartościowej diety, utrzymywanie właściwego poziomu aktywności fizycznej, ogrzewanie się lub ochładzanie, unikanie czynników szkodzących zdrowiu, respektowanie zasad bezpiecznego seksu, obejmujących używanie prezerwatyw, poddawanie się szczepieniom i regularnym badaniom okresowym. Obejmuje: zapewnienie sobie dobrych warunków bytowych, zachowywanie diety i sprawności fizycznej; utrzymywanie dobrego zdrowia.		
d5700 Zapewnianie sobie dobrych warunków bytowych. <i>Zapewnienie sobie wygody przez uświadomienie swoich potrzeb fizycznych i upewnienie się, że ciało znajduje się w dogodnej pozycji, że nie odczuwa nadmiernego gorąca lub chłodu i że oświetlenie jest odpowiednie.</i>		
d5701 Zachowywanie diety i sprawności fizycznej. <i>Dbanie o siebie przez uświadomienie sobie własnych potrzeb oraz wybieranie i spożywanie odżywczych pokarmów i utrzymywanie sprawności fizycznej.</i>		
a5702 Utrzymywanie dobrego stanu zdrowia. <i>Dbanie o siebie przez uświadamianie sobie własnych potrzeb zdrowotnych i postępowanie zgodnie z tym, co wymaga zapewnienia sobie zdrowia, zarówno reagowanie na zagrożenia zdrowotne jak i zapobieganie chorobom poprzez poszukiwanie fachowej pomocy; stosowanie się do porad medycznych i innych porad zdrowotnych; unikanie zagrożeń zdrowia, takich jak:</i>		

<i>urazy fizyczne, choroby zakaźne, narkotyki i choroby przenoszone drogą płciową.</i>		
d610 Nabywanie miejsca zamieszkania. Kupowanie, wynajmowanie, meblowanie i urządzenie domu, mieszkania lub innej siedziby. Obejmuje: kupowanie lub wynajmowanie miejsca zamieszkania, aranżowanie umeblowania miejsca zamieszkania. Nie obejmuje: nabywania dóbr i usług (d620); dbania o sprzęty gospodarstwa domowego (650).		
d6101 Wynajmowanie miejsca zamieszkania. <i>Nabywanie prawa użytkowania domu, mieszkania lub innej siedziby należących do innych za odpłatnością.</i>		
d6102 Meblowanie miejsca zamieszkania. <i>Urządzanie i wyposażanie miejsca zamieszkania w meble, instalacje i inne sprzęty oraz malowanie pomieszczeń</i>		
d620 Nabywanie dóbr i usług. Wybieranie, nabywanie i przewożenie wszystkich dóbr i towarów potrzebnych w codziennym życiu, np.: wybieranie, nabywanie, przewożenie i przechowywanie żywności, napojów, odzieży, środków czyszczących, opału, artykułów gospodarstwa domowego, sprzętów, przyborów kuchennych, naczyń kuchennych, urządzeń domowych i narzędzi, pozyskiwanie usług gospodarczych i domowych. Obejmuje: dokonywanie zakupów i gromadzenie artykułów pierwszej potrzeby. Nie obejmuje: nabywanie miejsca zamieszkania (d610).		
d6200 Dokonywanie zakupów. <i>Uzyskiwanie, w zamian za pieniądze, dóbr i usług potrzebnych w codziennym życiu (włączając wydawanie poleceń i nadzorowanie kogoś pośredniczącego w dokonywaniu zakupów), jak np. wybieranie żywności, napojów, środków czyszczących, sprzętów domowych i odzieży w sklepie lub na rynku, porównywanie jakości i ceny potrzebnych rzeczy, targowanie się i płacenie za wybrane dobra lub usługi i przewożenie dóbr.</i>		
d6201 Gromadzenie artykułów pierwszej potrzeby. <i>Uzyskiwanie bez pieniędzy dóbr i usług potrzebnych w codziennym życiu (w tym wydawanie poleceń i nadzorowanie osoby pośredniczącej w gromadzeniu artykułów potrzebnych w życiu codziennym), jak np. zbieranie warzyw i owoców i zdobywanie wody i opału.</i>		
d630 Przygotowywanie posiłków. Planowanie, organizowanie, gotowanie i podawanie prostych i złożonych posiłków dla siebie i innych; ustalanie menu, wybieranie produktów i napojów zdalnych do spożycia, łączenie		

składników podczas sporządzania posiłków, gotowanie i przyrządzanie zimnych potraw i napojów oraz podawanie potraw do spożycia. Obejmuje: przygotowywanie posiłków prostych i złożonych. Nie obejmuje: jedzenia (d550), picia (d560), nabywania dóbr i usług (d620), wykonywania prac domowych (d640), dbania o sprzęty gospodarstwa domowego (d650), pomagania innym osobom (d660).		
d6300 Przygotowywanie prostych posiłków. <i>Organizowanie, gotowanie i podawanie do spożycia posiłków o małej liczbie składników, łatwych w przygotowaniu i łatwych do serwowania, np. przygotowanie kanapki lub małego posiłku i przetwarzanie składników za pomocą krojenia, mieszania, gotowania i podgrzewania potraw, takich jak ryż lub ziemniaki.</i>		
d6301 Przygotowywanie złożonych posiłków. <i>Planowanie, organizowanie, gotowanie i podawanie do spożycia posiłków o dużej liczbie składników, wymagających skomplikowanych metod przygotowania i serwowania, jak np. gdy planuje się posiłek złożony z wielu dań i przetwarza się składniki żywnościowe za pomocą wielu czynności, jak obieranie, cięcie, miksowanie, zagniatanie, mieszanie oraz eksponuje się i podaje potrawy w sposób odpowiedni do okoliczności i zwyczajów kulturowych. Nie obejmuje: używania sprzętu gospodarstwa domowego (d6403)</i>		
d640 Wykonywanie prac domowych. Prowadzenie gospodarstwa domowego obejmujące: sprzątanie domu, pranie odzieży, używanie sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywanie żywności i usuwanie śmieci, np. zmiatanie, zmywanie, mycie blatów, ścian i innych powierzchni, zbieranie i usuwanie śmieci domowych, porządkowanie pokoi, szaf, szuflad, odkurzanie; zbieranie, pranie, suszenie, składanie i prasowanie odzieży; czyszczenie obuwia; używanie szczotek i odkurzaczy; pralek, suszarek i żelazek. Obejmuje: pranie i suszenie odzieży i garderoby, czyszczenie powierzchni i sprzętu kuchennego; sprzątanie powierzchni mieszkalnej; używanie sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywanie przedmiotów codziennego użytku i pozbywanie się śmieci. Nie obejmuje: nabywania miejsca zamieszkania (d610), nabywania dóbr i usług (d620), przygotowywania posiłków (d630), dbania o sprzęty gospodarstwa domowego (d650), pomagania innym osobom (d660).		
d6400 Pranie i suszenie odzieży i garderoby. <i>Pranie ręczne odzieży i garderoby i wieszanie na zewnątrz, aby wysuszyć na powietrzu.</i>		

d6401 Sprzątanie pomieszczeń i sprzętu kuchennego. <i>Sprzątanie po gotowaniu, np. zmywanie naczyń, patelni, garnków i sprzętu kuchennego, czyszczenie stołów i podłóg, w miejscach przygotowywania i spożywania posiłków.</i>		
d6402 Sprzątanie powierzchni mieszkalnej. <i>Sprzątanie powierzchni mieszkalnej w domu, np. porządkowanie, odkurzanie; zmiatanie, wycieranie, zmywanie podłóg; czyszczenie okien i ścian, czyszczenie łazienek i toalet; czyszczenie wyposażenia domowego.</i>		
d6403 Używanie sprzętu gospodarstwa domowego. <i>Używanie wszystkich rodzajów urządzeń gospodarstwa domowego, np. pralki, suszarki, żelazka, odkurzacza i zmywarki do naczyń.</i>		
d6404 Przechowywanie artykułów pierwszej potrzeby. <i>Przechowywanie żywności, napojów, odzieży i innych dóbr gospodarstwa domowego potrzebnych w życiu codziennym, przygotowanie żywności do przechowania poprzez wekowanie, solenie lub zamrażanie; przechowywanie świeżej żywności i utrzymywanie żywności poza zasięgiem zwierząt.</i>		
d6405 Usuwanie śmieci. <i>Pozbywanie się śmieci domowych, np. poprzez zbieranie w obrębie domu odpadków i resztek, przygotowywanie śmieci do wyrzucenia, używanie młynków zlewozmywakowych do rozdrabniania odpadków.</i>		
d650 Dbanie o sprzęt gospodarstwa domowego. Konserwowanie i naprawianie przedmiotów gospodarstwa domowego i rzeczy osobistych, w tym domu i wyposażenia, odzieży, pojazdów i urządzeń wspomagających, oraz opiekowanie się roślinami i zwierzętami, jak np. malowanie lub tapetowanie ścian w pokojach, przytwierdzanie mebli, naprawa instalacji wodnokanalizacyjnej, utrzymanie właściwego stanu pojazdów, podlewanie roślin, oporządzanie i karmienie zwierząt domowych i inwentarza. Obejmuje: szycie i naprawianie odzieży, konserwowanie lokalu mieszkalnego, umeblowania i sprzętu gospodarstwa domowego, serwis pojazdów, serwis urządzeń wspomagających; doglądanie roślin (domowych i ogrodowych) i opiekę nad zwierzętami. Nie obejmuje: nabywania miejsca zamieszkania (d610), nabywania dóbr i usług (d620), wykonywania prac domowych (d640), pomagania innym osobom (660), zatrudnienia za wynagrodzeniem (d850).		

d6500 Szycie i naprawianie odzieży. Wytwarzanie i naprawianie odzieży, np. szycie, naprawa ubrań, przyszywanie guzików i zatrzasków, prasowanie, pastowanie i polerowanie obuwia. Nie obejmuje: używania sprzętu gospodarstwa domowego (d6403).		
d6501 Konserwowanie mieszkania i wyposażenia. Naprawianie i dbanie o mieszkanie, wygląd zewnętrzny, wnętrze oraz wyposażenie, np. malowanie mieszkania; naprawianie instalacji domowych i mebli, używanie niezbędnych narzędzi do prac naprawczych.		
d6502 Konserwowanie sprzętu domowego. Naprawianie i dbanie o wszystkie urządzenia domowe służące do gotowania, sprzątania i remontowania jak np. przez oliwienie i naprawę narzędzi a także konserwację pralki.		
d6505 Dogłądanie roślin domowych i ogrodowych. Zajmowanie się roślinami wewnątrz i na zewnątrz domu np. sadzenie, podlewanie i nawożenie; uprawianie ogrodu i produkowanie żywności do własnego użytku.		
d6506 Opiekowanie się zwierzętami. Zajmowanie się inwentarzem i zwierzętami domowymi, np. żywienie, czyszczenie, oporządzanie i szkolenie zwierząt domowych, czuwanie nad zdrowiem inwentarza i zwierząt domowych, planowanie opieki nad inwentarzem lub zwierzętami domowymi w razie nieobecności właściciela.		
d660 Pomaganie innym osobom. Służenie pomocą domownikom i innym osobom w czynnościach związanych z nauką, porozumiewaniem się, higieną osobistą, poruszaniem się wewnątrz i poza domem; troska o dobre samopoczucie domowników i innych osób. Obejmuje: pomaganie innym osobom w utrzymaniu higieny osobistej, poruszaniu się, porozumiewaniu się, kontaktach interpersonalnych, odżywianiu i zachowaniu dobrego stanu zdrowia. Nie obejmuje: zatrudnienia za wynagrodzeniem (d850).		
d660 Pomaganie innym osobom		
d710 Podstawowe kontakty międzyludzkie. Nawiązywanie kontaktów z ludźmi w sposób odpowiedni do sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. okazywanie stosownych względów i poważania lub reagowanie na uczucia innych.		

Obejmuje: okazywanie szacunku, serdeczności, uznania i tolerancji w kontaktach; reagowanie na krytykę i sygnały społeczne we wzajemnych kontaktach; zachowanie odpowiedniego kontaktu fizycznego we wzajemnych relacjach.		
d7100 Okazywanie szacunku i serdeczności we wzajemnych kontaktach. <i>Okazywanie względów i poważania oraz odpowiadanie na okazywany szacunek w sposób stosowny do sytuacji i akceptowany społecznie.</i>		
d7101 Okazywanie uznania we wzajemnych kontaktach. <i>Okazywanie zadowolenia i wdzięczności oraz odpowiadanie na okazywane uznanie w sposób stosowny do sytuacji i akceptowany społecznie.</i>		
d7102 Okazywanie tolerancji we wzajemnych kontaktach. <i>Okazywanie zrozumienia i akceptacji czyjegoś zachowania oraz odpowiadanie na okazywaną tolerancję w sposób stosowny do sytuacji i akceptowany społecznie.</i>		
d7103 Krytyka we wzajemnych kontaktach. <i>Wyrażanie skrycie lub jawnie odmiennych opinii lub braku akceptacji i odpowiadanie na wyrażaną krytykę w sposób stosowny do sytuacji i akceptowany społecznie.</i>		
d7104 Sygnały społeczne we wzajemnych kontaktach. <i>Wyrażanie sugestii i wskazówek i stosowne reagowanie na sugestie i wskazówki pojawiające się w relacjach społecznych.</i>		
d7105 Kontakt fizyczny we wzajemnych relacjach. <i>Nawiązywanie kontaktu fizycznego i reagowanie na kontakt fizyczny z innymi osobami w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie.</i>		
d720 Złożone kontakty międzyludzkie. Utrzymywanie i kontrolowanie wzajemnych kontaktów z innymi ludźmi w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. kontrolowanie emocji i odruchów, kontrolowanie werbalnej i fizycznej agresji, działanie niezależne od relacji społecznych, działanie zgodnie z zasadami i zwyczajami społecznymi. Obejmuje: tworzenie i kończenie wzajemnych kontaktów; kontrolowanie zachowań w ramach wzajemnych kontaktów, nawiązywanie wzajemnych kontaktów stosownie do pełnionych ról społecznych i zachowywanie dystansu w relacjach społecznych.		

d7200 Nawiązywanie kontaktów. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z innymi ludźmi przez krótki lub długi czas w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie, tak jak np. przedstawianie się, nawiązywanie i ustanawianie przyjaźni i kontaktów profesjonalnych, zapoczątkowanie związków, które mogą stać się trwałe, uczuciowe lub intymne.</i>		
d7201 Kończenie kontaktów. <i>Doprowadzanie do zakończenia wzajemnych kontaktów w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie, np. zakończenie tymczasowej znajomości na zakończenie wizyty, kończenie długotrwałych znajomości z przyjaciółmi wskutek przeprowadzki do innego miasta lub kończenie znajomości z kolegami w miejscu pracy, kolegami po fachu, usługodawcami, oraz kończenie znajomości uczuciowych i intymnych.</i>		
d7202 Kontrolowanie zachowań we wzajemnych kontaktach. <i>Kontrolowanie emocji i odruchów, agresji werbalnej i fizycznej we wzajemnych kontaktach z innymi osobami w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie.</i>		
d7203 Nawiązywanie kontaktów stosownie do pełnionych ról społecznych. <i>Działanie samodzielne w relacjach społecznych oraz przestrzeganie zwyczajów społecznych związanych z pełnioną przez kogoś rolą społeczną, zajmowanym stanowiskiem lub statusem społecznym we wzajemnych kontaktach z innymi.</i>		
d7204 Zachowywanie dystansu społecznego. <i>Uświadamianie sobie i zachowywanie dystansu pomiędzy sobą a innymi osobami w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie i kulturowo.</i>		
d730 Nawiązywanie kontaktów z nieznanymi. <i>Zaangażowanie w tymczasowe kontakty i związki z nieznanymi dla określonych celów, jak np. prośba o informacje, pytanie o drogę lub dokonywanie zakupów.</i>		
d740 Kontakty oficjalne. <i>Tworzenie i utrzymywanie określonych kontaktów w oficjalnych sytuacjach, jak np. z pracodawcami,</i>		

<i>profesjonalistami lub usługodawcami. Obejmuje: nawiązywanie wzajemnych kontaktów ze zwierzchnikami, podwładnymi, osobami o tym samym statusie.</i>		
d750 Nieoficjalne kontakty towarzyskie. Wchodzenie we wzajemne kontakty z innymi osobami, np. celowe kontakty z ludźmi żyjącymi w tej samej społeczności lub mieszkającymi w tym samym domu lub z współpracownikami, studentami, towarzyszami zabaw lub ludźmi o tym samym pochodzeniu lub zawodzie. Obejmuje: nieoficjalne wzajemne kontakty z przyjaciółmi, sąsiadami, znajomymi, współmieszkańcami i rówieśnikami.		
d7500 Nieoficjalne kontakty z przyjaciółmi. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie przyjacielskich kontaktów, które charakteryzują się obopólnym szacunkiem i wspólnymi zainteresowaniami.</i>		
d7501 Nieoficjalne kontakty z sąsiadami. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie nieoficjalnych kontaktów z ludźmi, którzy żyją w pobliskich domach lub miejscach zamieszkania.</i>		
d7502 Nieoficjalne kontakty ze znajomymi. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie nieoficjalnych kontaktów z ludźmi, których się zna, ale którzy nie są bliskimi przyjaciółmi.</i>		
d7503 Nieoficjalne kontakty z współmieszkańcami. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie w dowolnym celu nieoficjalnych kontaktów z ludźmi, którzy są współmieszkańcami domu lub innego miejsca zamieszkania, prywatnego lub publicznego.</i>		
d7504 Nieoficjalne kontakty z rówieśnikami. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie nieoficjalnych kontaktów z ludźmi w tym samym wieku, o tych samych zainteresowaniach lub posiadających inne wspólne cechy.</i>		
d760 Związki rodzinne. Tworzenie i utrzymywanie kontaktów opartych na więzi pokrewieństwa, np. z członkami najbliższej rodziny, dalszą rodziną, przybraną i adoptowaną rodziną, przyrodnią rodziną, oraz opartych na bardziej odległych związkach, jak np. z dalszymi kuzynami lub prawnymi opiekunami. Obejmuje: wzajemne związki pomiędzy rodzicami a dzieckiem i pomiędzy dzieckiem a rodzicami, wzajemne związki pomiędzy rodzeństwem i wzajemne związki pomiędzy dalszą rodziną		
d760 Związki rodzinne		

d770 Związki intymne. Tworzenie i utrzymywanie bliskich lub platonicznych związków pomiędzy osobami, jak np. mężem i żoną, zakochanymi lub partnerami seksualnymi. Obejmuje: Związki uczuciowe, małżeńskie i seksualne.		
d770 Związki intymne		
d860 Podstawowe transakcje finansowe. Zaangażowanie w każdą formę prostych transakcji finansowych, jak np. używanie pieniędzy do kupowania żywności lub prowadzenie handlu wymiennego, wymiana dóbr i usług, oszczędzanie pieniędzy.		
d860 Podstawowe transakcje finansowe		
d920 Rekreacja i organizacja czasu wolnego. Udział w każdej formie zabawy, działalności związanej z rekreacją i spędzaniem czasu wolnego, np. nieformalne lub zorganizowane zabawy i imprezy sportowe, programy podnoszenia sprawności fizycznej, relaks, zabawa i rozrywka, odwiedzanie galerii sztuki, muzeów, kin lub teatrów, zajmowanie się rękodziełem lub hobby, czytanie dla przyjemności, gra na instrumentach muzycznych, zwiedzanie, turystyka i podróżowanie dla przyjemności. Obejmuje: zabawę, sporty, sztuki piękne i kulturę, rękodzieło, hobby i kontakty towarzyskie. Nie obejmuje: dosiadania zwierząt jako środka transportu (d480), zatrudnienia za wynagrodzeniem i pracy bez wynagrodzenia (d850) i (d855), religii i duchowej sfery życia (d930), życia politycznego i pełnienia ról obywatelskich (d950).		
d920 Rekreacja i organizacja czasu wolnego		
d930 Religia i duchowa sfera życia. Udział w życiu religijnym i duchowym, organizacjach i praktykach służących samorealizacji, odnajdywanie sensu życia, religijnych lub duchowych wartości i ustalanie związków z mocą nadprzyrodzoną, jak np. chodzenie do kościoła, świątyni, meczetu lub synagogi, odmawianie modlitw lub udział w śpiewach religijnych i rozważaniach duchowych. Obejmuje: zorganizowaną formę religii i duchowej sfery życia.		
d930 Religia i duchowa sfera życia		
d950 Życie polityczne i pełnienie ról obywatelskich. Zaangażowanie obywatela w działalność społeczną, polityczną i państwową, posiadanie statusu pełnoprawnego obywatela i korzystanie z praw, ochrony i przywilejów oraz wypełnianie obowiązków wynikających z tych ról, jak np. posiadanie prawa do głosowania, kandydowanie na urząd, powoływanie stowarzyszeń politycznych, posiadanie praw i przywilejów wynikających z obywatelstwa (np. prawo do wolności słowa, zgromadzeń, wyznania, ochrony przed nieuzasadnioną rewizją i konfiskatą, prawo do obrony, sądów i innych usług prawnych i ochrony przed dyskryminacją); posiadanie prawnego statusu obywatela. Nie obejmuje: praw człowieka (d940).		
d950 Życie polityczne i pełnienie ról obywatelskich		
Opinia i wsparcie otoczenia		

Kto / co	Będzie wsparciem w usamodzielnianiu	Będzie przeszkodą w usamodzielnianiu
e125 Produkty i technologie służące do porozumiewania się. Wyposażenie, produkty i technologie wykorzystywane przez ludzi do wysyłania i odbierania informacji, z włączeniem tych, które zostały specjalnie zaadaptowane lub zaprojektowane, umiejscowione wewnątrz, na ciele lub w pobliżu używającej je osoby. Obejmuje: Ogólne i wspomagające produkty i technologie używane do porozumiewania się.		
e125 Produkty i technologie służące do porozumiewania się		
e165 Mienie (majątek). Produkty lub obiekty podlegające wymianie ekonomicznej, takie jak: pieniądze, towary, własność niematerialna i inne rzeczy wartościowe, które dana osoba posiada lub ma prawo do ich użytkowania. Obejmuje: produkty i dobra materialne i niematerialne, środki finansowe.		
e165 Mienie (majątek)		
e310 Najbliższa rodzina. <i>Osoby spokrewnione przez urodzenie, małżeństwo lub inne związki uznawane zgodnie z normami kulturowymi za najbliższą rodzinę jak: małżonkowie, partnerzy, rodzice, rodzeństwo, dzieci, rodzina zastępcza, rodzice adopcyjni i dziadkowie.</i> <i>Nie obejmuje dalszej rodziny (e315); opiekunów asystentów osobistych (e340).</i>		
e315 Dalsza rodzina. <i>Osoby spokrewnione przez rodzinę lub małżeństwo lub inne związki uznawane zgodnie z normami kulturowymi za dalszą rodzinę: ciotki, wujkowie, siostrzeńcy, bratankowie, bratanice.</i> <i>Nie obejmuje najbliższej rodziny (e310).</i>		
e320 Przyjaciele. <i>Osoby, które pozostają w bliskich i aktualnie istniejących relacjach charakteryzujących się zaufaniem i wzajemnym wsparciem.</i>		
e325 Znajomi, rówieśnicy, koledzy, sąsiedzi i członkowie lokalnej społeczności. <i>Osoby wzajemnie znające się jako rówieśnicy, koledzy, sąsiedzi i członkowie lokalnej społeczności, w sytuacjach takich, jak: praca, szkoła, rekreacja lub inne aspekty życia, oraz posiadające wspólne cechy demograficzne, takie jak: wiek, płeć, wyznanie religijne,</i>		

<i>pochodzenie etniczne; realizujące wspólne zainteresowania. Nie obejmuje: stowarzyszeń i usług związanych ze zrzeszaniem się (e5550).</i>		
e330 Ludzie posiadający władzę (zwierzchnicy). <i>Osoby, które ponoszą odpowiedzialność za podejmowanie decyzji na rzecz innych i mają społecznie uznany wpływ lub władzę wynikającą z ich społecznej, ekonomicznej, kulturowej lub religijnej roli w społeczeństwie, jak np.: nauczyciele, pracodawcy, osoby sprawujące nadzór, przywódcy religijni, decydenci, kuratorzy, powiernicy.</i>		

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

KWESTIONARIUSZ DIAGNOZY FUNKCJONALNEJ

Skala oceny: 0 – brak problemu; 5 – znaczy problem						
Kod ICF	0	1	2	3	4	5
d460 Poruszanie się w różnych miejscach. Chodzenie i poruszanie się w różnych miejscach i sytuacjach, jak np., chodzenie pomiędzy pokojami w domu, w obrębie budynku lub po ulicy w mieście. Obejmuje: poruszanie się wewnątrz domu, czołganie się lub wspinanie w obrębie domu, chodzenie lub poruszanie się wewnątrz budynków innych niż dom oraz na zewnątrz domu i innych budynków.						
d4600 Poruszanie się wewnątrz domu. <i>Chodzenie i poruszanie się we własnym domu, w obrębie pokoju lub pomiędzy pokojami i w obrębie całego mieszkania lub przestrzeni mieszkalnej.</i>	Osoba samodzielnie porusza się w obrębie mieszkania/balkonu/między piętrami.	Osoba samodzielnie porusza się w obrębie przestrzeni mieszkalnej. Robi to jednak powoli.	Sporadycznie zdarza się, że osoba zapomina, gdzie są poszczególne pomieszczenia. Nie potrzebuje pomocy asystenta.	Osoba ma trudności w poruszaniu się w przestrzeni mieszkalnej, błądzi. Potrzebuje nadzoru asystenta.	Osoba wymaga motywacji z zewnątrz, aby przemieszczać się w przestrzeni mieszkalnej/lub wsparcia asystenta.	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta. Osoba często nie jest w stanie poruszać się samodzielnie.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>Obejmuje: poruszanie się z piętra na piętro, po balkonie, podwórzu, werandzie lub ogrodzie.</i>						
d4601 Poruszanie się wewnątrz innych budynków poza swoim domem. <i>Chodzenie i poruszanie się w obrębie innych budynków poza własnym miejscem zamieszkania, jak np. poruszanie się w domach innych ludzi, innych prywatnych budynkach, budynkach komunalnych i</i>	Osoba nie ma trudności w poruszaniu się w urzędach/szkole/ miejscu pracy/ u lekarza/ w sklepie/ w klubie/ w domach innych ludzi.	Osoba stresuje się wychodzeniem w miejsca spoza własnej przestrzeni mieszkalnej.	Osoba wymaga motywacji asystenta w poruszaniu się we własnym miejscu zamieszkania.	Osoba wymaga pomocy asystenta podczas wyjść w miejsca dla siebie obce bądź nieznane np. urząd, nowy sklep, lekarz itd. Nie potrzebuje wsparcia podczas wyjść do kolegi, gdzie czuje się swobodnie i bezpiecznie.	Osoba wymaga obecności asystenta podczas poruszania się w nowych miejscach i sporadycznie w miejscach dla siebie znanych.	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta przy jakimkolwiek wyjściu z przestrzeni mieszkalnej.

114

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>publicznych oraz przyległym otoczeniu. Obejmuje: poruszanie się we wszystkich częściach budynków i przyległym otoczeniu; pomiędzy piętrami, wewnątrz, na zewnątrz i wokół budynków zarówno publicznych jak i prywatnych.,</i>						
d4602 Poruszanie się na zewnątrz swojego domu i innych budynków. Chodzenie i poruszanie się blisko lub daleko od swojego domu i innych budynków bez	Osoba samodzielnie chodzi do sklepu, parku, znajomych.	Osoba samodzielnie porusza się na zewnątrz swojego domu i innych budynków, bez problemu pokonuje bliższe i dalsze odległości. Może jednak sporadycznie	Osoba samodzielnie porusza się na zewnątrz swojego miejsca zamieszkania, do pokonania dalszych odległości potrzebuje motywacji.	Osoba wymaga instruktażu asystenta w pokonywaniu bliższych i dalszych odległości, wyboru trasy,	Osoba wymaga instrukcji i wsparcia asystenta na każdym etapie wyjścia z domu, od wyjścia aż do powrotu do domu.	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta. Wychodzi z domu, jedynie z osobą sobie znaną.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>używania prywatnych lub publicznych środków transportu, np. pokonywanie pieszo bliższych lub dalszych odległości w mieście lub na wsi. Obejmuje: chodzenie lub poruszanie się po ulicach w sąsiedztwie, po mieście, na wsi, poruszanie się pomiędzy miastami i na większe odległości, poruszanie się bez używania środków transportu.</i>		potrzebować pomocy w wyszukiwaniu trasy.		powrotu do domu.		
d4702 Używanie publicznych,	Osoba samodzielnie	Osoba potrzebuje pomocy w	Osoba ma trudności z kilkoma elementami	Osoba wymaga obecności	Osoba potrzebuje stałej	Całkowicie nie jest w stanie zaplanować

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

zmotoryzowanych środków transportu. <i>Korzystanie w charakterze pasażera ze zmotoryzowanych pojazdów poruszających się po lądzie, morzu lub w powietrzu, zaprojektowanych dla transportu publicznego, takich jak np. autobus, pociąg, metro lub samolot.</i>	korzysta z wybranych środków komunikacji miejskiej i podmiejskiej, pociągu.	planowaniu niektórych elementów realizacji podróży (określenie czasu przejazdu/zakup biletu/przesiadka).	planowania i realizacji podróży (określenie czasu przejazdu/zakup biletu/przesiadka itp.).	asystenta podczas planowania podróży/zakupu biletów/wyjścia na dworzec/znalezienia miejsca w środkach lokomocji itd.	obecności podczas całej podróży, sporadycznie instruktazu.	podróży, samodzielnie się w nią wybrać i na każdym jej etapie potrzebuje wsparcia.
d510 Mycie się. Mycie i suszenie całego ciała lub części ciała z użyciem wody i odpowiednich czyszczących i suszących środków i sposobów jak: kąpanie się, branie prysznica, mycie rąk i stóp, twarzy i włosów, wycieranie się ręcznikiem. Obejmuje: mycie części ciała, całego ciała i osuszanie się. Nie obejmuje: pielęgnowania poszczególnych części ciała (a520) i korzystania z toalety (a530).						
d5100 Mycie pojedynczych części ciała. <i>Stosowanie</i>	Samodzielnie pamięta o pielęgnacji	Osoba samodzielnie pielęgnuje poszczególne części	Osoba wymaga motywacji do pielęgnacji	Osoba wymaga obecności asystenta i	Osoba wymaga obecności asystenta,	Osoba wymaga całkowitego

117

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

wody, mydła i innych środków czyszczących na części ciała takie jak: ręce, twarz, stopy, włosy lub paznokcie, aby je oczyścić.	poszczególnych części ciała i je wykonuje.	ciała, ale wymaga przypomnienia.	poszczególnych części ciała.	instrukcji podczas pielęgnacji.	instrukcji o następujących po sobie czynnościach, Niektóre czynności wykonuje asystent.	wsparcia asystenta w czynnościach mycia.
d5101 Mycie całego ciała. Stosowanie wody, mydła i innych środków na całe ciało, żeby się oczyścić, jak np. podczas kąpieli lub pod prysznicem.	Osoba samodzielnie korzysta ze środków czystości zgodnie z przeznaczeniem, wie do czego służą i ich systematycznie używa. Nie wymaga przypomnienia ani motywacji.	Osoba samodzielnie korzysta ze środków czystości, wie do czego służą i stosuje zgodnie z przeznaczeniem. Zdarza się jednak jej zapomnieć o pojedynczych częściach ciała/lub wykonuje czynności nie dość dokładnie.	Osoba samodzielnie korzysta ze środków czystości, wie do czego służą i ich używa. Do systematycznego dbania o higienę potrzebuje jednak przypomnienia i motywacji z zewnątrz.	Osoba wymaga obecności asystenta, przypomnienia/instrukcji wykonywanych po sobie czynności.	Osoba wymaga obecności asystenta podczas kąpieli, używania środków czystości, potrzebuje instruktażu. Przy wykonaniu niektórych czynności potrzebuje pomocy	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta w myciu całego ciała.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

					asystenta, np. odkręcenie szamponu itd.	
d5102 Osuszanie się. <i>Używanie ręcznika lub innych środków, aby osuszyć daną część lub części ciała albo całe ciało tak, jak np. po zakończonym myciu.</i>	Osoba samodzielnie osusza się, bez instrukcji i przypominania.	Osoba wykonuje osuszanie samodzielnie, lecz potrzebuje przypomnienia lub zapomina o wysuszeniu pojedynczych części ciała.	Osoba samodzielnie wykonuje osuszanie lecz robi to niedokładnie/ niechętnie, pomija różne części ciała.	Osoba wymaga instruowania o następujących po sobie czynnościach. Z instrukcją samodzielnie się osusza.	Osoba wymaga obecności asystenta podczas osuszania, oraz pomocy przy poszczególnych partiach ciała.	Osoba wymaga całkowitej pomocy asystenta, nie osusza się samodzielnie.
d520 Pielęgnowanie poszczególnych części ciała. Dbanie o części ciała takie jak: skóra, twarz, zęby, skóra głowy, paznokcie i genitalia, które wymagają więcej troski niż mycie i suszenie. Obejmuje: pielęgnowanie skóry, zębów, włosów, paznokci palców rąk i stóp. Nie obejmuje: mycia się (a510) i korzystania z toalety (a530).						
d5200 Pielęgnowanie skóry. <i>Dbanie o stan powierzchni i nawodnienie własnej skóry, np. przez usuwanie</i>	Osoba samodzielnie pielęgnuje skórę, używa kosmetyków nawilżających, nawadnia ją,	Osoba samodzielnie pielęgnuje skórę, używa kosmetyków nawilżających, nawadnia ją, usuwa zrogowacenia i odciski. Robi to	Osoba samodzielnie pielęgnuje skórę, używa kosmetyków nawilżających, nawadnia ją, usuwa zrogowacenia i odciski. Robi to jednak	Osoba potrzebuje instrukcji następujących po sobie czynności, bądź demonstracji	Osoba wymaga obecności asystenta, instrukcji wykonywanych czynności. Niektóre	Osoba wymaga stałej obecności i pomocy asystenta. Nie jest w stanie zadbać o nawilżenie skóry, nie usuwa samodzielnie odcisków/

<i>zrogowaceń lub odcisków, używanie nawilżających płynów lub kosmetyków.</i>	usuwa zrogowacenia i odciski.	jednak niesystematycznie.	niestarannie, bądź niechętnie.	tych czynności.	czynności musi wykonywać asystent, np. obcinanie paznokci, lub użycie kremu/ balsamu, używanie pumeksu/ szczoteczki.	zrogowaceń, nie obcina paznokci, nie używa szczoteczki/ pumeksu.
d5201 Pielęgnowanie zębów. <i>Dbanie o higienę zębów, jak np. szczotkowanie zębów, używanie nici dentystycznych i czyszczenie protezy lub aparatu ortodontycznego.</i>	Osoba samodzielnie, systematycznie dba o higienę zębów, używa szczoteczki, nici dentystycznych, czyści protezę, aparat ortodontyczny.	Osoba samodzielnie dba o higienę zębów, używa szczoteczki, nici dentystycznych, czyści protezę, aparat ortodontyczny. Robi to jednak niesystematycznie/ potrzebuje przypomnienia.	Osoba samodzielnie dba o higienę zębów, używa szczoteczki, nici dentystycznych, czyści protezę, aparat ortodontyczny. Robi to jednak niestarannie, bądź niechętnie, potrzebuje motywacji/ przypomnienia.	Osoba potrzebuje instrukcji następujących po sobie czynności, obecności asystenta, bądź kontrolowania poprawności wykonywanych czynności.	Osoba potrzebuje stałej obecności asystenta i kontroli wykonywanych czynności, tj. nałożenie pasty/ czas mycia zębów, wypłukanie jamy	Osoba samodzielnie nie jest w stanie zadbać o higienę jamy ustnej, asystent wykonuje ww. czynności.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

					ustnej/dbanie o protezę, nałożenie pasty do protez.	
d5202 Pielęgnowanie włosów. <i>Dbanie o włosy, np. czesanie, układanie fryzury, golenie i strzyżenie.</i>	Osoba samodzielnie pielęgnuje włosy, myje, czesze, goli się, bądź strzyże. Regularnie chodzi do fryzjera.	Osoba samodzielnie pielęgnuje włosy, myje, czesze, goli się, bądź strzyże. Potrzebuje jednak przypomnienia.	Osoba samodzielnie pielęgnuje włosy, myje, czesze, goli się, bądź strzyże. Potrzebuje jednak zewnętrznej motywacji, nie robi tego regularnie.	Osoba potrzebuje instrukcji jak właściwie pielęgnować włosy, jak je umyć, wysuszyć, uczesać/ ogolić się.	Osoba wymaga obecności asystenta i pomocy w wykonywaniu takich czynności jak: mycie włosów, czesanie, golenie się, strzyżenie.	Wszystkie czynności związane z pielęgnacją włosów wykonuje asystent.
d5203 Pielęgnowanie paznokci palców rąk. <i>Czyszczenie, obcinanie lub polerowanie</i>	Osoba samodzielnie dba o paznokcie palców rąk, czyści, obcina, poleruje	Osoba samodzielnie dba o paznokcie palców rąk, czyści, obcina, poleruje, robi to jednak niesystematycznie.	Osoba samodzielnie dba o paznokcie palców rąk, czyści, obcina, poleruje. Potrzebuje jednak przypomnienia	Osoba wymaga obecności asystenta, który będzie informował o następujących po sobie	Osoba wymaga stałej obecności i pomocy asystenta przy pielęgnacji paznokci palców rąk.	Osoba samodzielnie nie pielęgnuje paznokci palców rąk. Wszystkie czynności musi wykonać asystent.

<i>paznokci palców ręk.</i>	systematycznie.		i zewnętrznej motywacji.	czynnościach tj. obcinanie, polerowanie, użycie pilniczka, zmycie lakieru. Osoba wymaga kontroli podczas wykonywania ww. czynności.	Niektóre czynności musi wykonać za nią asystent	
d5204 Pielęgnowanie paznokci palców stóp. <i>Czyszczenie, obcinanie lub polerowanie paznokci palców stóp.</i>	Osoba samodzielnie dba o paznokcie palców stóp, czyści, obcina, poleruje systematycznie.	Osoba samodzielnie dba o paznokcie palców stóp, czyści, obcina, poleruje. Robi to jednak niesystematycznie.	Osoba samodzielnie dba o paznokcie palców stóp, czyści, obcina, poleruje. Potrzebuje jednak przypomnienia i zewnętrznej motywacji.	Osoba wymaga obecności asystenta, który będzie informował o następujących po sobie czynnościach tj. obcinanie, polerowanie, użycie	Osoba wymaga stałej obecności i pomocy asystenta przy pielęgnacji paznokci palców stóp. Niektóre czynności musi wykonać za nią asystent.	Osoba samodzielnie nie pielęgnuje paznokci palców stóp. Wszystkie czynności musi wykonać asystent.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

				pilniczka, zmycie lakieru. Osoba wymaga kontroli podczas wykonywania ww. czynności.		
d530 Korzystanie z toalety. Planowanie wydalania i wydalanie ludzkich odchodów (menstruacja, oddawanie moczu i defekacja) oraz oczyszczanie się po tych czynnościach. Obejmuje: kontrolowanie oddawania moczu, defekacji i higienę menstruacji. Nie obejmuje: mycia się (d510), pielęgnowania poszczególnych części ciała (d520).						
d5300 Kontrolowanie oddawania moczu. <i>Koordinowanie i kontrolowanie czynności związanych z oddawaniem moczu, takich jak: sygnalizowanie potrzeby oddania moczu, zajmowanie odpowiedniej</i>	Osoba kontroluje czynności związane z oddawaniem moczu: sygnalizuje, wybiera odpowiednie miejsce, pozycję,	Osoba kontroluje czynności związane z oddawaniem moczu: sygnalizuje, wybiera odpowiednie miejsce, pozycję, manipuluje odpowiednio ubraniem, oczyszcza się. Zdarza się jednak, że zapomina zapiąć rozpiorek, umyć ręce.	Osoba kontroluje czynności związane z oddawaniem moczu: sygnalizuje, wybiera odpowiednie miejsce, pozycję, manipuluje odpowiednio ubraniem. Nie myje jednak rąk/nie spuszcza wody w toalecie, nie zostawia po sobie porządku.	Osoba kontroluje czynności związane z oddawaniem moczu: sygnalizuje, wybiera odpowiednie miejsce, pozycję,	Osoba sporadycznie nie kontroluje potrzeb związanych z oddawaniem moczu. Nie dba o zachowanie odpowiedniej higieny, tj. mycie bielizny,	Osoba nie kontroluje potrzeby związanej z oddawaniem moczu. Wymaga wsparcia asystenta w zakładaniu pampersów/ pieluch. Nie dba samodzielnie o higienę.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>pozycji; wybieranie i udawanie się do odpowiedniego miejsca celem oddania moczu; manipulowanie ubraniem przed i po oddaniu moczu i oczyszczanie się po oddaniu moczu.</i>	manipuluje odpowiednio ubraniem, oczyszcza się, myje ręce.			manipuluje odpowiednio ubraniem. Wymaga jednak przypomnienia przed wyjściem o konieczności skorzystania z toalety, przypomnienia o zachowaniu czystości po skorzystaniu z toalety. Czasami potrzebuje pomocy przy wyborze wkładek higienicznych, bielizny itp.	użycie wkładek, mycie rąk, zachowanie porządku po skorzystaniu z toalety. Wymaga asysty.	

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

d5301 Kontrolowanie defekacji. <i>Koordynowanie i kontrolowanie czynności związanych z defekacją, takich jak sygnalizowanie potrzeby defekacji, zajmowanie odpowiedniej pozycji, wybieranie i udawanie się do odpowiedniego miejsca celem dokonania defekacji; manipulowanie ubraniami przed i po defekacji, oczyszczanie się po defekacji.</i>	Osoba kontroluje defekację: sygnalizuje, wybiera odpowiednie miejsce, pozycję, manipuluje odpowiednio ubraniami, oczyszcza się, myje ręce.	Osoba kontroluje czynności związane z defekacją: wybiera odpowiednie miejsce, pozycję, manipuluje odpowiednio ubraniami, oczyszcza się. Zdarza się jednak, że zapomina zapiąć spodnie, umyć ręce, pozostawić po sobie porządku w toalecie.	Osoba kontroluje czynności związane z defekacją: wybiera odpowiednie miejsce, pozycję, manipuluje odpowiednio ubraniami. Nie myje jednak rąk, bądź nie zostawia po sobie porządku w toalecie.	Osoba kontroluje czynności związane z defekacją: wybiera odpowiednie miejsce, pozycję, manipuluje odpowiednio ubraniami. Wymaga jednak instrukcji, bądź pomocy w wyborze środków higienicznych np. papieru.	Osoba sporadycznie nie kontroluje potrzeb związanych z defekacją. Nie potrafi odpowiednio zadbać o higienę własną oraz o porządek w toalecie. Asystent motywuje do zadbania o higienę i pozostawiania po sobie porządku	Osoba nie kontroluje potrzeb związanych z defekacją. Wymaga wsparcia asystenta w zmianie pieluchy, umyciu się, pielęgnacji.
d5302 Higiena miesiączkowania.	Osoba dba o higienę podczas	Osoba dba o higienę podczas miesiączki,	Osoba nie zawsze odpowiednio dba o	Osoba potrzebuje	Osoba czasami dba o higienę	Osoba nie dba o higienę podczas

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>Koordynowanie i planowanie czynności związanych z zachowaniem higieny podczas miesiączki, takich jak przewidywanie miesiączki i używanie środków higienicznych i podpasek.</i>	miesiączki, potrafi ją przewidzieć. Samodzielnie dokonuje zakupu środków higienicznych.	samodzielnie dokonuje zakupu środków higienicznych. Nie zawsze potrafi ją jednak przewidzieć. Potrzebuje przypomnienia.	higienę podczas menstruacji. Czasami robi to niestarannie, bądź niesystematycznie.	instrukcji dotyczącej pielęgnacji podczas miesiączki oraz instrukcji stosowania środków higienicznych.	podczas menstruacji. Robi to jednak niestarannie. Zdarza się, że się nie myje, bądź nie jest przygotowana na miesiączkę (zakup środków higienicznych). Potrzebuje instrukcji asystenta, oraz jego pomocy podczas pielęgnacji (częstotliwość wymiany wkładek, mycia się, stosowania środków	menstruacji, nie potrafi jej przewidzieć, nie potrafi samodzielnie korzystać ze środków higienicznych do tego przeznaczonych. Czynności wykonuje asystent.

126

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

					rozkurczowych)	
d540 Ubieranie się. Podjęmowanie skoordynowanych czynności i zadań związanych z zakładaniem i zdejmowaniem ubrań i obuwia we właściwej kolejności i dostosowanie ubioru do warunków klimatycznych i wymogów środowiska społecznego, np. zakłada, dopasowuje i zdejmuje koszule, spódnice, bluzki, spodnie, bieliznę, rajstopy, kapelusze, rękawiczki, płaszcze, buty, pantofle, obuwie, sandały i kapcie. Obejmuje: zakładanie i zdejmowanie odzieży i obuwia oraz dokonywanie wyboru odpowiedniego ubrania.						
d5400 Zakładanie ubrania. <i>Podjęmowanie skoordynowanych czynności związanych z zakładaniem ubrania na różne części ciała, np. podczas zakładania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz na dolną i górną połowę ciała; zakładanie</i>	Osoba samodzielnie zakłada ubrania na różne części ciała.	Osoba samodzielnie zakłada ubranie, ale potrzebuje przypomnienia o np. dopięciu guzika, zapięciu rozporka itp.	Osoba samodzielnie się ubiera, ale zdarza jej się założyć ubranie na lewą stronę, nie zawiązać butów, niedokładnie zapiąć guziki. Potrzebuje zwrócenia uwagi lub obecności asystenta.	Osoba wymaga obecności asystenta podczas ubierania się, instruktazu zakładania poszczególnych części garderoby, zapięcia guzików, zamków itp.	Wymaga obecności i wsparcia asystenta podczas zakładania niektórych części garderoby, np. zakładanie ubrania przez głowę, dopięcie zamków. Wymaga instrukcji	Wymaga całkowitego wsparcia asystenta podczas zakładania ubrania. Nie ubiera się samodzielnie.

127

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>rękawiczek i nakrycia głowy.</i>					kolejności nakładanych po sobie ubrań.	
d5401 Zdejmowanie ubrania. <i>Podjęmowanie skoordynowanych czynności związanych ze zdejmowaniem ubrania z różnych części ciała, np. podczas ściągania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz z dolnej i górnej połowy ciała; zdejmowania rękawiczek i nakrycia głowy.</i>	Osoba samodzielnie zdejmuje ubrania na różne części ciała.	Osoba samodzielnie zdejmuje ubranie, ale potrzebuje przypomnienia o np. rozpięciu guzika, rozpięciu rozporka itp.	Osoba samodzielnie się rozbiera, jednak pozostawia ubrania wywrócone na lewą stronę. Potrzebuje zwrócenia uwagi lub obecności asystenta.	Osoba wymaga obecności asystenta i jego instruktażu podczas zdejmowania poszczególnych części garderoby, rozpięcia guzików, zamków itp.	Wymaga obecności i wsparcia asystenta podczas zdejmowania niektórych części garderoby, np. zdejmowanie ubrania przez głowę, nierozpięcie zamków. Wymaga instrukcji kolejności nakładanych po sobie ubrań.	Wymaga całkowitego wsparcia asystenta podczas zdejmowania ubrania. Nie rozbiera się samodzielnie.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

d5402 Zakładanie obuwia. <i>Podjęmowanie skoordynowanych czynności związanych z zakładaniem skarpet, rajstop i obuwia.</i>	Osoba samodzielnie zakłada obuwie, np. sznurowuje, zakłada skarpety lub rajstopy.	Osoba samodzielnie zapomina je zawiązać, bądź zapiąć. Potrzebuje przypomnienia.	Osoba samodzielnie zakłada buty, skarpety, rajstopy, ale czasami potrzebuje pomocy przy ich zapięciu lub zawiązaniu sznurowadeł.	Osoba samodzielnie zakłada buty, skarpety, pończochy, ale potrzebuje pomocy przy ich zapięciu lub zawiązaniu sznurowadeł. Wymaga przypomnienia o założeniu skarpet.	Wymaga wsparcia asystenta podczas zakładania obuwia, skarpet oraz instrukcji następujących po sobie czynności.	Wymaga całkowitego wsparcia asystenta w zakładaniu obuwia, skarpet.
d5403 Zdejmowanie obuwia. <i>Podjęmowanie skoordynowanych czynności związanych ze zdejmowaniem skarpet, rajstop i obuwia.</i>	Osoba samodzielnie zdejmuje obuwie, np. rozwiązuje obuwie, zdejmuje	Osoba samodzielnie zdejmuje obuwie ale zapomina je rozwiązać, bądź odpiąć. Potrzebuje przypomnienia.	Osoba samodzielnie zdejmuje buty, skarpety, rajstopy ale czasami potrzebuje pomocy przy ich zdjęciu lub rozwiązaniu sznurowadeł.	Osoba samodzielnie zdejmuje buty, skarpety, rajstopy ale potrzebuje pomocy przy ich rozpięciu	Wymaga wsparcia asystenta podczas zdejmowania obuwia, skarpet oraz instrukcji następujących	Wymaga całkowitego wsparcia asystenta w zdejmowaniu obuwia, skarpet.

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

	skarpety lub rajstopy.			lub rozwiązaniu sznurowadeł. Wymaga przypomnienia o zdjęciu skarpet.	po sobie czynności.	
d5404 Wybieranie odpowiedniego ubrania. <i>Przestrzeganie domniemanych lub oficjalnych norm i zwyczajów dotyczących ubioru w danej społeczności lub kulturze i ubieranie się zgodnie z warunkami klimatycznymi.</i>	Osoba samodzielnie ubiera się stosownie do warunków atmosferycznych, norm społecznych.	Osoba samodzielnie ubiera się, dostosowuje swoje ubrania do pogody. Sporadycznie nie wie jak dobrać strój do danej sytuacji.	Osoba samodzielnie ubiera się, ale potrzebuje przypomnienia o panujących warunkach atmosferycznych i nie zawsze potrafi dostosować swój ubiór do panujących norm społecznych. Wymaga edukacji w tym zakresie.	Osoba wymaga wsparcia asystenta już na poziomie wyboru ubioru dostosowanego do sytuacji i pogody.	Osoba wymaga wsparcia asystenta i pomocy przy wyborze ubrań i asystowaniu przy ubieraniu się. Wymaga instruktażu w zakresie stosowanego ubrania.	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta przy wyborze ubrania.
d550 Jedzenie.						

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Podejmowanie skoordynowanych zadań i czynności związanych ze spożywaniem podanego pokarmu, podnoszenie go do ust i zjadanie w kulturowo akceptowany sposób, krojenie lub łamanie pożywienia na kawałki, otwieranie butelek i puszek, używanie przyborów do jedzenia, zjadanie posiłków, uczestniczenie w przyjęciu lub zjadanie obiadu. Nie obejmuje: picia (d560).

d550 Jedzenie	Osoba samodzielnie podejmuje skoordynowane działania związane z samodzielnym spożywaniem pokarmu.	Osoba samodzielnie je, ale nie zawsze wie jakie sztuczce do czego służą. Wymaga przypomnienia bądź instruktażu.	Osoba samodzielnie je, ale nieumiejętnie korzysta z naczyń albo zastawy stołowej. Zdarza się, że zachowuje się niestosownie przy posiłku. Wymaga zwrócenia uwagi, motywacji do kulturalnego spożywania posiłku.	Osoba samodzielnie je, ale nie kroi samodzielnie, nie potrafi otworzyć butelki/puszki, nalać zupy itp. Niektóre pokarmy spożywa rękoma. Wymaga instrukcji lub pomocy asystenta w niektórych czynnościach, np. nalanie zupy	Osoba wymaga wsparcia asystenta przy nalewaniu, krojeniu, przenoszeniu talerzy, posługiwaniu się sztućcami. Czasami wymaga zmiksowania pokarmu przez asystenta.	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta przy karmieniu (często posiłków zmiksowanych).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

				do talerza, otwarcie puszki.		
d560 Picie. Chwytnie naczynia z płynem, podnoszenie go do ust i wypijanie płynu w kulturowo akceptowany sposób, miksowanie, mieszanie i nalewanie płynów do picia, otwieranie butelek i puszek, picie przez słomkę lub picie bieżącej wody z kranu lub ze źródła; karmienie piersią. Nie obejmuje: jedzenia (d550).						
d560 Picie	Osoba samodzielnie pije i nie wymaga pomocy.	Osoba samodzielnie pije, ale sporadycznie rozlewa bądź ma problem z otwarciem puszki/butelki.	Osoba samodzielnie pije, ale robi to w niekulturalny sposób, np. siorbie. Potrzebuje zwrócenia uwagi. Może sprawiać jej trudność otwarcie butelki/puszki.	Osoba samodzielnie pije, ale wymaga wsparcia asystenta przy otwarciu butelki/puszki, zmiksowaniu owoców, mieszaniu i nalewaniu płynów.	Osoba wymaga wsparcia asystenta przy otwarciu butelki/puszki, zmiksowaniu owoców, mieszaniu i nalewaniu płynów, przy podaniu płynów. Osoba samodzielnie spożywa.	Osoba wymaga wsparcia asystenta przy otwarciu butelki/puszki, zmiksowaniu owoców, mieszaniu i nalewaniu płynów, przy podaniu płynów. Asystent podaje i odstawia naczynie.
d570 Troska o własne zdrowie.						

Zapewnienie sobie dobrych warunków bytowych, zdrowia oraz fizycznego i psychicznego dobrostanu, poprzez zachowywanie pełnowartościowej diety, utrzymywanie właściwego poziomu aktywności fizycznej, ogrzewanie się lub ochładzanie, unikanie czynników szkodzących zdrowiu, respektowanie zasad bezpiecznego seksu, obejmujących m.in. używanie prezerwatyw, poddawanie się szczepieniom i regularnym badaniom okresowym. Obejmuje: zapewnienie sobie dobrych warunków bytowych, zachowywanie diety i sprawności fizycznej; utrzymywanie dobrego zdrowia.

d5700 Zapewnianie sobie dobrych warunków bytowych. <i>Zapewnienie sobie wygody przez uświadomienie sobie swoich potrzeb fizycznych i upewnienie się, że ciało znajduje się w dogodnej pozycji, że nie odczuwa nadmiernego gorąca lub chłodu i że oświetlenie jest odpowiednie.</i>	Osoba samodzielnie potrafi zapewnić sobie dobre warunki bytowe, np. wietrzenie pomieszczeń, zmiana oświetlenia, wygodna pozycja ciała, świadomość odczuwania ciepła i zimna oraz swoich potrzeb.	Osoba samodzielnie dba o swoje warunki bytowe, ale nie zawsze ma motywację by to zmienić, np. zmienić pozycję, otworzyć okno, zasłonić rolety. Potrzebuje wskazania innych możliwości i motywacji.	Osoba samodzielnie dba o swoje warunki bytowe, jedynie w niektórych zakresach funkcjonowania. Potrzebuje motywacji i wskazówek.	Osoba samodzielnie dba o swoje warunki bytowe, jedynie w niektórych zakresach funkcjonowania potrzebuje instrukcji lub pomocy asystenta.	Osoba wymaga wsparcia i uświadomienia przez asystenta jak dbać o swoje warunki bytowe. Potrzebuje pomocy, np. do otwarcia okna, zmiany oświetlenia, regulacji mebla/fotela, zmiany pozycji.	Osoba wymaga całkowitego wsparcia asystenta aby zapewnić sobie odpowiednie warunki bytowe.

d5701 Zachowywanie diety i sprawności fizycznej. <i>Dbanie o siebie przez uświadomienie sobie własnych potrzeb oraz wybieranie i spożywanie odżywczych pokarmów i utrzymywanie sprawności fizycznej.</i>	Osoba samodzielnie zachowuje pełnowartościową dietę, utrzymuje sprawność fizyczną i jest świadoma własnych potrzeb.	Osoba samodzielnie zachowuje pełnowartościową dietę, utrzymuje sprawność fizyczną i jest świadoma własnych potrzeb. Czasem nie jest wystarczająco zmotywowana i potrzebuje wsparcia w tym zakresie.	Osoba nie zawsze zachowuje pełnowartościową dietę. Preferuje niezdrowe produkty. Rzadko podejmuje sprawność fizyczną. Często jest nieświadoma własnych potrzeb. Wymaga motywacji, wskazówek i edukacji dietetycznej.	Osoba wymaga czynnego wsparcia asystenta przy aktywności fizycznej, planowaniu diety, wspólnym robieniu zakupów zdrowych produktów.	Wymaga wsparcia asystenta podczas przygotowywania zdrowych posiłków, robienia zakupów artykułów spożywczych, systematycznego dbania o sprawność fizyczną, wyjścia na spacer, do siłowni i na basen.	Wymaga całkowitego pokierowania przez asystenta w doborze diety i jej zachowania oraz wsparcia w utrzymaniu aktywności fizycznej i zorganizowaniu zajęć rehabilitacyjnych.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

a5702 Utrzymywanie dobrego stanu zdrowia. <i>Dbanie o siebie przez uświadamianie sobie własnych potrzeb zdrowotnych i postępowanie zgodnie z tym, co wymaga zapewnienia sobie zdrowia, zarówno reagowanie na zagrożenia zdrowotne jak i zapobieganie chorobom poprzez poszukiwanie fachow ej pomocy; stosowanie się do porad medycznych i innych porad zdrowotnych;</i>	Osoba samodzielnie dba o zdrowie i jest świadoma swoich potrzeb i zagrożeń.	Osoba samodzielnie dba o zdrowie i jest świadoma swoich potrzeb i zagrożeń, ale czasami potrzebuje przypomnienia o wizycie u lekarza, wzięciu leku.	Osoba samodzielnie dba o zdrowie i jest świadoma swoich potrzeb i zagrożeń, ale potrzebuje motywacji z zewnątrz. Zdarza się jej nie stosować do porad medycznych. Zdarzają się ryzykowane zachowania, np. alkohol, przypadkowy seks.	Osoba zazwyczaj dba o własne zdrowie, może nieregularnie przyjmować leki, nie stosować się do porad medycznych. Wymaga wsparcia asystenta i kontroli, np. wizyt lekarskich, unikania zagrożeń zdrowia, przyjmowania leków.	Osoba wymaga obecności asystenta przy wizytach lekarskich, kontroli regularnego przyjmowania leków itp.	Osoba całkowicie wymaga wsparcia asystenta (organizacji wizyt u lekarza, przyjmowaniu leków itp.).

135

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

<i>unikanie zagrożeń zdrowia, takich jak: urazy fizyczne, choroby zakaźne, narkotyki i choroby przenoszone drogą płciową.</i>						
d610 Nabywanie miejsca zamieszkania. Kupowanie, wynajmowanie, meblowanie i urządzenie domu, mieszkania lub innej siedziby. Obejmuje: kupowanie lub wynajmowanie miejsca zamieszkania, aranżowanie umeblowania miejsca zamieszkania. Nie obejmuje: nabywania dóbr i usług (d620); dbania o sprzęty gospodarstwa domowego (650).						
d6102 Meblowanie miejsca zamieszkania. <i>Urządzanie i wyposażanie miejsca zamieszkania w meble, instalacje i inne sprzęty oraz malowanie pomieszczeń.</i>	Osoba zdolna jest do meblowania mieszkania oraz urządzania, wyposażania, malowania pomieszczeń.	Osoba zdolna jest do meblowania mieszkania oraz jego urządzania, wyposażania. Nie lubi jednak tego robić, bądź nigdy nie musiała ze względu na pomoc w tym obszarze innych osób.	Osoba zdolna jest do meblowania mieszkania oraz jego urządzania. Trudność jej jednak sprawiają niektóre zadania: instalacje i inne sprzęty, malowanie pomieszczeń. Potrzebuje instruktażu i	Osoba wymaga obecności asystenta podczas meblowania i urządzania mieszkania, który będzie instruował o następujących	Osoba wymaga obecności i pomocy asystenta podczas meblowania i urządzania mieszkania. Niektóre czynności zdolna jest	Osoba nie jest zdolna samodzielnie meblować i urządzać miejsce zamieszkania. Czynności te musi wykonać asystent.

			wskazania kolejności wykonywanych czynności.	po sobie czynnościach.	wykonać tylko przy pomocy i we współpracy z asystentem, np. malowanie pomieszczeń, wyposażanie i urządzanie.	
d620 Nabywanie dóbr i usług. Wybieranie, nabywanie i przewożenie wszystkich dóbr i towarów potrzebnych w codziennym życiu, np. wybieranie, nabywanie, przewożenie i przechowywanie żywności, napojów, odzieży, środków czyszczących, opału, artykułów gospodarstwa domowego, sprzętów, przyborów kuchennych, naczyń kuchennych, urządzeń domowych i narzędzi, pozyskiwanie usług gospodarczych i domowych. Obejmuje: dokonywanie zakupów i gromadzenie artykułów pierwszej potrzeby. Nie obejmuje: nabywanie miejsca zamieszkania (d610).						
d6200 Dokonywanie zakupów. <i>Uzyskiwanie, w zamian za pieniądze, dóbr i usług potrzebnych w codziennym życiu (włączając wydawanie poleceń i</i>	Osoba samodzielnie wykonuje zakupy, wybiera produkty potrzebne, porównuje ceny i jakość.	Osoba samodzielna w wymienionych czynnościach, ale potrzebuje sporadycznie przypomnienia, bądź sporządzenia listy zakupów. Zdarza się, że nie pamięta o	Osoba samodzielna w ww. czynnościach. Czynności tych nie wykonuje odpowiedzialnie. Osoba nie rozplanowuje swojego budżetu, a wydatki są	Osoba potrzebuje wsparcia asystenta w wyborze produktów potrzebnych, przy porównaniu cen	Osoba potrzebuje całkowitego wsparcia i instrukcji asystenta w wyborze produktów potrzebnych, w	Osoba nie wykonuje samodzielnie zakupów. Zakupy i czynności z nimi związane wykonuje asystent.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>nadzorowanie kogoś pośredniczącego w dokonywaniu zakupów), jak np. wybieranie żywności, napojów, środków czyszczących, sprzętów domowych i odzieży w sklepie lub na rynku, porównywanie jakości i ceny potrzebnych rzeczy, targowanie się i płacenie za wybrane dobra lub usługi i przewożenie dóbr.</i>	Samodzielnie płaci i transportuje zakupy.	kupnie potrzebnych produktów, które się jej kończą.	czasem spontaniczne. Potrzebuje pomocy asystenta w zaplanowaniu budżetu, zrobieniu listy zakupów odpowiednich do potrzeb.	/ jakości, przy płatności lub transporcie. Pojedyncze rzeczy kupuje samodzielnie.	zakupie, przy porównaniu cen/ jakości, przy płatności lub transporcie.	

d630 Przygotowywanie posiłków.
Planowanie, organizowanie, gotowanie i podawanie prostych i złożonych posiłków dla siebie i innych; ustalanie menu, wybieranie produktów i napojów zdalnych do spożycia, łączenie składników podczas sporządzania posiłków, gotowanie i przyrządzanie zimnych potraw i napojów oraz podawanie potraw do spożycia. Obejmuje: przygotowywaniem posiłków prostych i złożonych Nie obejmuje: jedzenia (d550), picia (d560),

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

nabywania dóbr i usług (d620), wykonywania prac domowych (d640), dbania o sprzęty gospodarstwa domowego (d650), pomagania innym osobom (d660).

d6300 Przygotowywanie prostych posiłków. <i>Organizowanie, gotowanie i podawanie do spożycia posiłków o małej liczbie składników, łatwych w przygotowaniu i łatwych do serwowania, np. przygotowanie kanapki lub małego posiłku i przetwarzanie składników za pomocą krojenia, mieszania, gotowania i podgrzewania</i>	Osoba samodzielnie przygotowuje proste posiłki. Gotuje ryż, ziemniaki, robi kanapki itp., kroci, obiera, podgrzewa.	Osoba samodzielnie przygotowuje proste posiłki. Gotuje ryż, ziemniaki, robi kanapki itp., kroci, obiera, podgrzewa. Robi to jednak niechętnie lub niedokładnie.	Osoba samodzielnie przygotowuje proste posiłki, tj. kanapki. Ma trudności z pojedynczymi czynnościami, tj. obranie, odcedzenie, włączenie płytki kuchennej itp. Potrzebuje w niektórych czynnościach instrukcji asystenta.	Osoba samodzielnie przygotowuje proste posiłki, tj. kanapki. Ma trudności z niektórymi czynnościami, tj. obranie, odcedzenie, włączenie płytki kuchennej itp. Potrzebuje w niektórych czynnościach instrukcji i demonstracji zadania przez asystenta.	Osoba ma znaczne trudności z krojeniem, obieraniem, gotowaniem, zrobieniem kanapki. Większość zadań musi zrobić za nią asystent. Pojedyncze czynności wykonuje po instrukcji lub demonstracji, np. krojenie, obranie, posmarowanie	Osoba nie przygotowuje prostych posiłków, nie gotuje, nie obiera, nie kroci itp. Czynności te wykonuje asystent.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>potraw takich jak ryż lub ziemniaki.</i>					pieczywa masłem itp.	
d6301 Przygotowywanie złożonych posiłków. <i>Planowanie, organizowanie, gotowanie i podawanie do spożycia posiłków o dużej liczbie składników, wymagających skomplikowanych metod przygotowania i serwowania, jak np. gdy planuje się posiłek złożony z wielu dań i przetwarza się składniki żywnościowe za</i>	Osoba przygotowuje złożone posiłki, planuje, organizuje, gotuje, podaje w sposób odpowiedni. Obsługuje sprzęty AGD.	Osoba przygotowuje złożone posiłki, planuje, organizuje, gotuje, podaje w sposób odpowiedni. Obsługuje sprzęty AGD. Robi to jednak niechętnie lub niedokładnie.	Osoba przygotowuje złożone posiłki, planuje, organizuje, gotuje, podaje w sposób odpowiedni. Ma trudności jednak z pojedynczymi czynnościami, tj. obsługa niektórych urządzeń AGD, stosowanie nieodpowiednich proporcji składników. Z daniami o dużej liczbie składników nie radzi sobie dobrze. Potrzebuje wskazówek/instrukcji asystenta	Osoba potrzebuje instrukcji i demonstracji niektórych czynności. Jest jednak zdolna przygotowywać złożone dania z pomocą asystenta.	Osoba przejawia znaczne trudności przy przygotowaniu złożonych posiłków. Potrzebuje instrukcji i demonstracji większości czynności związanych z przygotowaniem złożonego posiłku.	Osoba nie przygotowuje samodzielnie posiłków. Wszelkie czynności z tym związane wykonuje za nią asystent.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>pomocą wielu czynności, jak obieranie, cięcie, miksowanie, zagniatanie, mieszanie oraz eksponuje się i podaje potrawy w sposób odpowiedni do okoliczności i zwyczajów kulturowych. Nie obejmuje: używania sprzętu gospodarstwa domowego (d6403)</i>						
d640 Wykonywanie prac domowych. Prowadzenie gospodarstwa domowego obejmujące sprzątanie domu, pranie odzieży, używanie sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywanie żywności i usuwanie śmieci, np. zmiatanie, zmywanie, mycie blatów, ścian i innych powierzchni, zbieranie i usuwanie śmieci domowych, porządkowanie pokoi, szaf, szuflad, odkurzanie; zbieranie, pranie, suszenie, składanie i prasowanie odzieży; czyszczenie obuwia; używanie szczotek i odkurzaczy; pralek, suszarek i żelazek. Obejmuje: pranie i suszenie odzieży i garderoby, czyszczenie powierzchni i sprzętu kuchennego; sprzątanie powierzchni mieszkalnej; używanie sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywanie przedmiotów						

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

codziennego użytku i pozbywanie się śmieci. Nie obejmuje: nabywania miejsca zamieszkania (d610), nabywania dóbr i usług (d620), przygotowywania posiłków (d630), dbania o sprzęty gospodarstwa domowego (d650), pomagania innym osobom (d660).						
d6400 Pranie i suszenie odzieży i garderoby. <i>Pranie ręczne odzieży i garderoby i wieszanie na zewnątrz, aby wysuszyć na powietrzu.</i>	Osoba samodzielnie pierze, suszy, wiesza odzież.	Osoba samodzielnie pierze, suszy, wiesza odzież. Robi to jednak niestarannie, bądź niechętnie.	Osoba ma pojedyncze trudności z praniem, suszeniem, wieszaniem. W poszczególnych czynnościach potrzebuje wskazówek, bądź instrukcji asystenta, np. dozowanie płynu do prania/ uruchomienie pralki/rozłożenie suszarki. Czynności jest w stanie wykonać jednak samodzielnie.	Osoba potrzebuje instrukcji i demonstracji niektórych czynności, np. dozowanie płynu do prania/ uruchomienie pralki/rozłożenie suszarki.	Osoba potrzebuje pomocy asystenta w zaplanowaniu prania, podzieleniu na kolory, demonstracji przy praniu ręcznym, rozwieszaniu. Niektóre czynności wykonuje za nią asystent, np. uruchomienie pralki, rozłożenie suszarki,	Osoba nie wykonuje samodzielnie prania, wieszania i suszenia odzieży. Czynności te musi wykonać asystent.

142

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

					dozowanie środków chemicznych.	
d6401 Sprzątanie pomieszczeń i sprzętu kuchennego. <i>Sprzątanie po gotowaniu, np. zmywanie naczyń, patelni, garnków i sprzętu kuchennego, czyszczenie stołów i podłóg, w miejscach przygotowywania i spożywania posiłków.</i>	Osoba samodzielnie sprząta po gotowaniu, czyści pomieszczenie, zmywa.	Osoba samodzielnie sprząta po gotowaniu, czyści pomieszczenie, zmywa. Robi to jednak niestarannie, bądź niechętnie.	Osoba ma pojedyncze trudności z utrzymaniem czystości w miejscu przygotowania posiłku. W pojedynczych czynnościach potrzebuje wskazówek, bądź instrukcji asystenta, np. kolejność wykonywania czynności, dokładność zmywania/ lub potrzebuje motywacji zewnętrznej, aby utrzymać czystość.	Osoba potrzebuje instrukcji i demonstracji niektórych czynności, np. zmywanie naczyń, wytarcie podłogi/ stołu/ blatu.	Osoba potrzebuje pomocy asystenta w utrzymaniu porządku po przygotowanym posiłku. Pojedyncze czynności wykonuje samodzielnie, większość wykonuje asystent.	Osoba nie utrzymuje porządku po przygotowanym posiłku i nie jest w stanie tego zrobić. Wszelkie czynności z tym związane wykonuje za nią asystent.
d6402 Sprzątanie powierzchni mieszkalnej.	Osoba samodzielnie sprząta	Osoba samodzielnie sprząta powierzchnię mieszkalną. Robi to	Osoba potrzebuje sprzątać powierzchnię mieszkalną/ lub	Osoba potrzebuje instrukcji i	Osoba potrzebuje demonstracji i	Osoba nie sprząta powierzchni mieszkalnej i nie jest

143

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo Podlaskie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>Sprzątanie powierzchni mieszkalnej w domu, np. porządkowanie i odkurzanie, zmiatanie, wycieranie, zmywanie podłóg; czyszczenie okien i ścian, czyszczenie łazienek i toalet; czyszczenie wyposażenia domowego.</i>	powierzchnię mieszkalną.	jednak niestaranie, bądź niechętnie.	potrzebuje wskazówek/instrukcji wykonywanych zadań, np. dozowanie środków czystości/ dokładność sprzątania.	demonstracji niektórych czynności, np. zmywanie okien.	instrukcji, aby sprzątać powierzchnię mieszkalną. Niektóre czynności musi wykonać asystent.	do tego zdolna. Wszelkie czynności z tym związane wykonuje za nią asystent.
d6403 Używanie sprzętu gospodarstwa domowego. <i>Używanie wszystkich rodzajów urządzeń gospodarstwa domowego, np. pralki, suszarki,</i>	Osoba prawidłowo użytkuje wszelkie sprzęty gospodarstwa domowego.	Osoba prawidłowo użytkuje wszelkie sprzęty gospodarstwa domowego, które są jej znane. Może mieć trudności z uruchomieniem nowych sprzętów.	Osoba prawidłowo użytkuje sprzęty gospodarstwa domowego. Zdarza się jednak, że potrzebuje przypomnienia, wskazówki, tj. dostosowania	Osoba wymaga instrukcji następujących po sobie czynności przy użytkowaniu sprzętu gospodarstwa	Osoba wymaga instrukcji i demonstracji asystenta przy użytkowaniu sprzętu gospodarstwa domowego.	Osoba nie korzysta ze sprzętu gospodarstwa domowego. Wszelkie czynności przy sprzącie tego rodzaju musi

144

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

żelazka, odkurzacza i zmywarki do naczyń.			temperatury żelazka do prasowanych ubrań, zmiana szczotki/ worka w odkurzaczu, dobranie odpowiedniego programu w zmywarce/pralce.	domowego. Czasami potrzebuje demonstracji, jak daną czynność, np. odkurzanie, prasowanie należy wykonać.	Wymaga również kontroli podczas użytkowania. Samodzielnie nie powinna prasować, ze względu na możliwość oparzenia. Nie pamięta o odłączeniu urządzeń elektrycznych od gniazdka elektrycznego.	wykonywać asystent.
d6404 Przechowywanie artykułów pierwszej potrzeby. <i>Przechowywanie</i>	Osoba samodzielnie przechowuje artykuły pierwszej	Osoba samodzielnie przechowuje artykuły pierwszej potrzeby, żywność, ubrania w sposób prawidłowy.	Osoba potrzebuje wskazówek, gdzie powinna przechowywać artykuły pierwszej potrzeby (w	Osoba ma trudności z przechowywaniem różnych	Osoba potrzebuje instrukcji, gdzie przechowywać produkty	Osoba nie przechowuje artykułów pierwszej pomocy w miejscu

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>żywności, napojów, odzieży i innych dóbr gospodarstwa domowego potrzebnych w życiu codziennym, przygotowanie żywności do przechowania poprzez wekowanie, solenie lub zamrażanie; przechowywanie świeżej żywności i utrzymywanie żywności poza zasięgiem zwierząt.</i>	potrzeby, żywność, ubrania w sposób prawidłowy.	Zdarza się jednak, że potrzebuje przypomnienia, np. aby umieścić produkt w lodówce, złożyć ubranie do szafy itp.	lodówce, zamrażarce) itp.	artykułów, tj. ponowne zamrażanie produktów raz rozmrożonych, zbyt długie pozostawianie artykułów spożywczych bez chłodzenia, nie sprawdzanie dat ważności produktów, nie umieszczanie ubrań w miejscu do tego przeznaczonym. Potrzebuje zewnętrznej motywacji, instrukcji.	spożywcze, artykuły higieniczne. Czasami potrzebuje demonstracji asystenta.	do tego przeznaczonym.

146

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

d6405 Usuwanie śmieci. <i>Pozbywanie się śmieci domowych, np. poprzez zbieranie w obrębie domu odpadków i resztek, przygotowywanie śmieci do wyrzucenia, używanie młynków zlewozmywakowych do rozdrabniania odpadków.</i>	Osoba samodzielnie usuwa śmieci domowe. Segreguje je, wyrzuca worki ze śmieciami, gdy jest taka potrzeba, nie zaśmieca otoczenia.	Osoba samodzielnie usuwa śmieci domowe. Segreguje je, wyrzuca worki ze śmieciami. Nie zaśmieca otoczenia. Robi to jednak nieregularnie, bądź niestaranie segreguje śmieci.	Osoba samodzielnie usuwa śmieci domowe. Potrzebuje jednak wskazówek dotyczących prawidłowej segregacji śmieci, bądź przypomnienia o konieczności wyrzucenia śmieci.	Osoba potrzebuje instrukcji dotyczącej segregacji śmieci, bądź motywacji zewnętrznej, aby wyrzucać śmieci zgodnie z potrzebą, segregować, dbać o czystość otoczenia domowego.	Osoba potrzebuje asysty podczas wszelkich czynności związanych z wyrzucaniem śmieci. Zdarza się jej nieprawidłowe umieszczanie worków ze śmieciami, nieprawidłowa segregacja odpadów, bądź brak chęci do utrzymywania czystości otoczenia domowego.	Osoba nie usuwa śmieci domowych, nie segreguje, nie opróżnia worków, nie dba o czystość otoczenia domowego. Wszelkie czynności związane z usuwaniem śmieci wykonuje asystent.
d650 Dbanie o sprzęt gospodarstwa domowego.						

Konserwowanie i naprawianie przedmiotów gospodarstwa domowego i rzeczy osobistych, w tym domu i wyposażenia, odzieży, pojazdów i urządzeń wspomagających, oraz opiekowanie się roślinami i zwierzętami, jak np. malowanie lub tapetowanie ścian w pokojach, przytwierdzanie mebli, naprawa instalacji wodnokanalizacyjnej, utrzymanie właściwego stanu pojazdów, podlewanie roślin, oporządzanie i karmienie zwierząt domowych i inwentarza. Obejmuje: szycie i naprawianie odzieży, konserwowanie lokalu mieszkalnego, umeblowania i sprzętu gospodarstwa domowego, serwis pojazdów, serwis urządzeń wspomagających; dogłębienie roślin (domowych i ogrodowych) i opiekę nad zwierzętami. Nie obejmuje: nabywania miejsca zamieszkania (d610), nabywania dóbr i usług (d620), wykonywania prac domowych (d640), pomagania innym osobom (660), zatrudnienia za wynagrodzeniem (d850).

d6500 Szycie i naprawianie odzieży. <i>Wytwarzanie i naprawianie odzieży, np. szycie, produkowanie lub naprawa ubrań, przyszywanie guzików i zatrzasków, prasowanie, pastowanie i polerowanie obuwia. Nie obejmuje: używania sprzętu</i>	Osoba samodzielnie naprawia odzież, np. przyszywa guziki, zaszywa. Samodzielnie prasuje i robi to w sposób prawidłowy. Dbą o stan obuwia, czyści, pastuje.	Osoba samodzielnie naprawia odzież, np. przyszywa guziki, zaszywa. Samodzielnie prasuje i robi to w sposób prawidłowy. Dbą o stan obuwia, czyści, pastuje. Robi to jednak niestaranie.	Osoba samodzielnie naprawia odzież, potrzebuje jednak motywacji zewnętrznej, bądź wskazówek jak np. prasować odzież w sposób prawidłowy, czyścić buty, przyszyć guzik itp.	Osoba potrzebuje instrukcji następujących po sobie czynności związanych z naprawą odzieży, prasowaniem, pastowaniem obuwia itp.	Osoba potrzebuje asysty, instrukcji wykonywanych czynności, również demonstracji. Niektóre czynności musi wykonać asystent, np. przyszyć guzika, zaszyć dziury.	Osoba nie naprawia odzieży, nie prasuje, nie dba o stan obuwia. Wszelkie czynności związane z naprawą odzieży i dbaniem o jej stan wykonuje asystent.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>gospodarstwa domowego (d6403).</i>						
d6502 Konserwowanie sprzętu domowego. <i>Naprawianie i dbanie o wszystkie urządzenia domowe służące do gotowania, sprzątania i remontowania, jak np. przez oliwienie i naprawę narzędzi a także konserwację pralki.</i>	Osoba samodzielnie konserwuje sprzęt domowy, naprawia, dba o stan techniczny urządzeń do gotowania, sprzątania, remontowania.	Osoba samodzielnie konserwuje sprzęt domowy, naprawia, dba o stan techniczny urządzeń do gotowania, sprzątania, remontowania. Potrzebuje jednak przypomnienia o takiej konieczności.	Osoba jest w stanie samodzielnie konserwować sprzęt domowy, potrzebuje jednak zewnętrznej motywacji, bądź uświadomienia potrzeby konserwacji ze względu na to, że nigdy nie wykonywała takich czynności.	Osoba potrzebuje instrukcji następujących po sobie czynności związanych z konserwowaniem sprzętu, naprawianiem, dbaniem o stan techniczny.	Osoba potrzebuje instrukcji następujących po sobie czynności związanych z konserwowaniem sprzętu, naprawianiem, dbaniem o stan techniczny. Zdarza się, że potrzebuje demonstracji, aby wykonać czynność. Niektóre czynności musi	Wszelkie czynności związane z konserwacją sprzętu i jego naprawą, dbaniem o stan techniczny urządzeń wykonuje asystent.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

					wykonać asystent.	
d660 Pomaganie innym osobom. Służenie pomocą domownikom i innym osobom w czynnościach związanych z nauką, porozumiewaniem się, higieną osobistą, poruszaniem się wewnątrz i poza domem; troska o dobre samopoczucie domowników i innych osób. Obejmuje: pomaganie innym osobom w utrzymaniu higieny osobistej, poruszaniu się, porozumiewaniu się, kontaktach interpersonalnych, odżywianiu i zachowaniu dobrego stanu zdrowia. Nie obejmuje: zatrudnienia za wynagrodzeniem (d850).						
d660 Pomaganie innym osobom.	Osoba chętnie pomaga innym, nawiązuje prawidłowe kontakty z domownikami, dzieli obowiązki.	Osoba chętnie pomaga innym, gdy jest o to poproszona. Nawiązuje prawidłowe kontakty z domownikami, dzieli obowiązki, choć może to robić niechętnie.	Osoba pomaga innym, gdy jest poproszona, dzieli obowiązki. Potrzebuje jednak zewnętrznej motywacji. Narzuca swoją pomoc, nawet gdy inni jej nie potrzebują. Może mieć problemy z nawiązaniem prawidłowych relacji z domownikami.	Osoba pomaga innym, potrzebuje jednak instrukcji do wykonywanych po sobie czynności. Ma trudności w nawiązywaniu prawidłowych relacji z domownikami.	Osoba potrzebuje asysty, demonstracji wykonywanych czynności, aby udzielić pomocy. Nie nawiązuje prawidłowych relacji z domownikami i innymi osobami.	Osoba nie pomaga innym. Nie nawiązuje relacji z domownikami i innymi osobami.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

d710 Podstawowe kontakty międzyludzkie.

Nawiązywanie kontaktów z ludźmi w sposób odpowiedni do sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. okazywanie stosownych względów i poważania lub reagowanie na uczucia innych.

Obejmuje: okazywanie szacunku, serdeczności, uznania i tolerancji w kontaktach; reagowanie na krytykę i sygnały społeczne we wzajemnych kontaktach; zachowanie odpowiedniego kontaktu fizycznego we wzajemnych relacjach.

d7100 Okazywanie szacunku i serdeczności we wzajemnych kontaktach. <i>Okazywanie względów i poważania oraz odpowiadanie na okazywany szacunek w sposób stosowny do sytuacji i akceptowany społecznie.</i>	Osoba okazuje szacunek i serdeczność w kontaktach społecznych, okazuje względy i poważanie w sposób odpowiedni, adekwatny do sytuacji.	Osoba okazuje szacunek i serdeczność w kontaktach społecznych, okazuje względy i poważanie w sposób odpowiedni, adekwatny do sytuacji. Zdarza się jednak, że potrzebuje przypomnienia.	Osoba czasami potrzebuje uświadomienia dotyczącego sytuacji społecznych, w których należy okazać szacunek, poważanie. Okazuje szacunek i względy zależnie od swojego nastawienia do drugiej osoby.	Osoba potrzebuje instrukcji dotyczącej sytuacji w jakich należy okazać szacunek, poważanie. Czasami nie dostosowuje okazywanych względów do sytuacji społecznych, np. nadmiernie okazuje	Osoba potrzebuje asysty, jej względy są okazywane niestosownie do sytuacji społecznych w większości sytuacji.	Osoba zachowuje się niestosownie przez agresję, brak akceptacji, ignorancję.

				szacunek wybranej osobie/nie okazuje szacunku osobie nie lubianej.		
d7103 Krytyka we wzajemnych kontaktach. <i>Wyrażanie skrycie lub jawnie odmiennych opinii lub braku akceptacji i odpowiadanie na wyrażaną krytykę w sposób stosowny do sytuacji i akceptowany społecznie.</i>	Osoba jest tolerancyjna, akceptuje odmienność. Wyraża krytykę stosownie do sytuacji i w sposób akceptowany społecznie.	Osoba ma trudności z wyrażeniem swoich opinii, które są inne od otoczenia.	Osoba nie zawsze przyjmuje krytykę w sposób akceptowany społecznie, potrafi się obrazić/ przyjmuje ją po głębszej refleksji	Osoba nie zawsze przyjmuje krytykę w sposób akceptowany społecznie, potrafi się obrazić/ przyjmuje ją po głębszej refleksji. Potrzebuje wsparcia asystenta w zrozumieniu	Osoba w sposób jawny nie akceptuje krytyki. Może być agresywna słownie lub fizycznie. Wymaga wsparcia asystenta, motywowania w odpowiednim przyjmowaniu krytyki.	Osoba nie przyjmuje krytyki, nie jest tolerancyjna, nie przyjmuje tłumaczenia „ma zawsze rację”.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

				zaistniałej krytyki.		
d7105 Kontakt fizyczny we wzajemnych relacjach. <i>Nawiązywanie kontaktu fizycznego i reagowanie na kontakt fizyczny z innymi osobami w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie.</i>	Osoba nawiązuje kontakt fizyczny i reaguje odpowiednio do sytuacji, w sposób akceptowany społecznie.	Osobie zdarza się sporadycznie przekraczać strefę komfortu innych, np. dotykać, klepać.	Osobie zdarza się przekraczać strefę komfortu innych w stosunku do osób sobie znanych. Potrzebuje uświadomienia w tym zakresie.	Osobie zdarza się przekraczać strefę komfortu innych w stosunku do osób znanych sobie i nie. Może się zdarzać agresja fizyczna w stosunku do innych. Potrzebuje uświadomienia, instruktażu i pracy nad relacjami.	Osoba większości przypadków nawiązuje kontakt fizyczny w sposób nieprawidłowy, nieadekwatny do sytuacji, nieakceptowany społecznie, np. obściskuje, dotyka, klepie, całuje, uderza, popycha itp. Osoba potrzebuje motywacji,	Osoba nawiązuje kontakt fizyczny w sposób nieprawidłowy, nieadekwatny do sytuacji, nieakceptowany społecznie, np. obściskuje, dotyka, klepie, całuje, uderza, popycha itp. Osoba potrzebuje ingerencji.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

					instruktażu, ingerencji.	
d720 Złożone kontakty międzyludzkie. Utrzymywanie i kontrolowanie wzajemnych kontaktów z innymi ludźmi w sposób odpowiedni do danej sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. kontrolowanie emocji i odruchów, kontrolowanie werbalnej i fizycznej agresji, działanie niezależne od relacji społecznych, działanie zgodnie z zasadami i zwyczajami społecznymi. Obejmuje: tworzenie i kończenie wzajemnych kontaktów; kontrolowanie zachowań w ramach wzajemnych kontaktów, nawiązywanie wzajemnych kontaktów stosownie do pełnionych ról społecznych i zachowywanie dystansu w relacjach społecznych.						
d7202 Kontrolowanie zachowań we wzajemnych kontaktach. <i>Kontrolowanie emocji i odruchów, agresji werbalnej i fizycznej we wzajemnych kontaktach z innymi osobami w sposób odpowiedni do danej sytuacji i</i>	Osoba kontroluje zachowania i emocje we wzajemnych kontaktach.	Osoba kontroluje zachowania i emocje we wzajemnych kontaktach. Sporadycznie zachowuje się spontanicznie, emocje są bardziej nasilone.	Osoba ma problem z kontrolowaniem zachowania i emocji, np. podnosi głos, rzuca przedmiotami, płacze itp. Osoba potrzebuje uświadomienia potrzeby kontrolowania zachowań we wzajemnych kontaktach.	Osoba nie radzi sobie z kontrolą zachowania i emocji. W kontaktach z innymi osobami potrafi być agresywna fizycznie lub werbalnie. Zachowuje się w sposób nieodpowiedni	Osoba jest agresywna, nie kontroluje emocji i swojego zachowania. Jej reakcje są bardzo nasilone i trudne do opanowania. Potrzebuje asysty w kontaktach z	Osoba jest agresywna, niechętna do współpracy, nie podporządkowuje się normom społecznym, nie współpracuje z asystentem i psychologiem.

<i>akceptowany społecznie.</i>				do sytuacji i nieakceptowalnej. Potrzebuje wsparcia asystenta jak i psychologa.	innymi ludźmi, wsparcia psychologa i pracy nad wyrażaniem emocji czy uczuć.	
d7203 Nawiązywanie kontaktów stosownie do pełnionych ról społecznych. <i>Działanie samodzielne w relacjach społecznych oraz przestrzeganie zwyczajów społecznych związanych z pełnioną przez kogoś rolą społeczną, zajmowanym</i>	Osoba nawiązuje prawidłowe kontakty stosownie do pełnionych ról społecznych, przestrzega zwyczajów społecznych.	Osoba nawiązuje prawidłowe kontakty stosownie do pełnionych ról społecznych, przestrzega zwyczajów społecznych. Sporadycznie zachowuje się w inny sposób.	Osoba ma sporadyczne problemy w nawiązywaniu kontaktów stosownie do pełnionych ról społecznych, np. nie zachowuje odpowiedniego dystansu społecznego, samowolnie skraca dystans między położonym a sobą, odnosi się niestosownie do osób starszych od siebie itp.	Osoba potrzebuje uświadomienia dotyczącego stosownego zachowania względem pełnionych ról społecznych oraz wskazówek w jaki sposób przestrzegać zwyczajów społecznych	Osoba ma znaczne trudności w nawiązywaniu stosownych do pełnionych ról kontaktów. Potrzebuje instrukcji, często asystentury i motywacji. Zachowania są często niestosowne,	Osoba potrzebuje całkowitego wsparcia, uświadamiania w kontaktach z innymi. Sama nie nawiązuje takich kontaktów, bądź nie wie jak należy je nawiązać w sposób adekwatny do pełnionych ról społecznych/w jaki sposób przestrzegać zwyczajów społecznych.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

<i>stanowiskiem lub statusem społecznym we wzajemnych kontaktach z innymi.</i>				związane z pełnioną rolą, statusem społecznym.	obraźliwe, nad wyraz bliskie	
d730 Nawiązywanie kontaktów z nieznajomymi. <i>Zaangażowanie w tymczasowe kontakty i związki z nieznajomymi dla określonych celów, jak np. prośba o informacje, pytanie o drogę lub dokonywanie zakupów.</i>	Osoba nawiązuje kontakty z osobami nieznajomymi w sposób prawidłowy. Bez problemu prosi o informacje, dokonuje zakupów, pyta o drogę.	Osoba nawiązuje kontakty z osobami nieznajomymi w sposób prawidłowy, np. prosi o informacje, dokonuje zakupów, pyta o drogę. Czasem czuje się jednak skrępowana i wymaga to od niej przełamania lęku, aby uzyskać pożądane informacje.	Osoba nad wyraz czuje się zakłopotana w kontaktach z osobami nieznajomymi. Często wstydi się, boi i przez to nie angażuje w tymczasowe kontakty, np. nie poprosi o informacje, nie zapyta o drogę. Potrzebuje czasami wsparcia i motywacji asystenta.	Osoba potrzebuje instrukcji w jaki sposób nawiązać kontakt z nieznajomym, zapytać o drogę, zdobyć odpowiednie informacje, dokonać zakupów w nieznanym dla siebie miejscu, sporadycznie potrzebuje pomocy	Osoba sama nie nawiązuje kontaktu z osobami nieznajomymi, samodzielnie nie zapyta o interesujące ją informacje, zrobi to dopiero przy wsparciu asystenta.	Osoba nie jest zainteresowana nawiązywaniem kontaktów z nieznajomymi, nie robi też nic, by uzyskać informacje. Uzależniona jest od informacji zdobytych np. przez asystenta.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

				asystenta w przełamaniu lęku.		
d740 Kontakty oficjalne. <i>Tworzenie i utrzymywanie określonych kontaktów w oficjalnych sytuacjach, jak np. z pracodawcami, profesjonalistami lub usługodawcami. Obejmuje: nawiązywanie wzajemnych kontaktów ze zwierzchnikami, podwładnymi, osobami o tym samym statusie.</i>	Osoba nawiązuje kontakty oficjalne z pracodawcami, profesjonalistami i, usługodawcami w sposób prawidłowy.	Osoba nawiązuje kontakty oficjalne z pracodawcami, profesjonalistami, usługodawcami w sposób prawidłowy. Zdarza się jej jednak być wycofaną, zawstydzoną, lub mało asertywną.	Osoba nawiązuje kontakty oficjalne z pracodawcami, profesjonalistami, usługodawcami. Jest jednak skrupowana, zawstydzona, nie jest asertywna, bądź nawiązuje takie kontakty w sposób zbyt bezpośredni.	Osoba potrzebuje wskazówek i uświadomienia dotyczącego tworzenia i utrzymania określonych kontaktów w oficjalnych sytuacjach, np. w jaki sposób się zachować, jak przyjąć krytykę, jak pochwałę, jak zachować dystans, być	Osoba ma trudności w nawiązaniu i utrzymaniu oficjalnych kontaktów, np. z pracodawcą. Często zachowuje się w sposób nieadekwatny, może być wycofana, bądź agresywna, sama skraca dystans. Potrzebuje wsparcia asystenta w	Osoba nie nawiązuje kontaktów oficjalnych, bądź robi to w nieakceptowany społecznie sposób. Wymaga całkowitego wsparcia asystenta.

				asertywnym itp.	zachowaniu poprawnych relacji.	
d750 Nieoficjalne kontakty towarzyskie. Wchodzenie we wzajemne kontakty z innymi osobami, np. kontakty z ludźmi żyjącymi w tej samej społeczności lub mieszkającymi w tym samym domu lub z współpracownikami, studentami, towarzyszami zabaw lub ludźmi o tym samym pochodzeniu lub zawodzie. Obejmuje: nieoficjalne wzajemne kontakty z przyjaciółmi, sąsiadami, znajomymi, współmieszkańcami i rówieśnikami .						
d7500 Nieoficjalne kontakty z przyjaciółmi. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie przyjacielskich kontaktów, które charakteryzują się obopólnym szacunkiem i wspólnymi zainteresowaniami.</i>	Osoba ma przyjaciół, nawiązuje bliskie relacje, które charakteryzują się obopólnym szacunkiem i wspólnymi zainteresowaniami.	Osoba ma przyjaciół, nawiązuje bliskie relacje, które charakteryzują się obopólnym szacunkiem i wspólnymi zainteresowaniami. C zasami nie ma jednak motywacji lub chęci do wspólnych spotkań.	Osoba ma przyjaciół, nawiązuje bliskie relacje, które charakteryzują się obopólnym szacunkiem i wspólnymi zainteresowaniami. Ogranicza jednak grupę bliskich osób do 1-2 osób. Ma trudności z otwarciem się na nowe znajomości. Potrzebuje motywacji.	Osoba tworzy dość płytkie znajomości. Ma trudności, aby wejść w bliską relację, otworzyć się, zaprzyjaźnić. Potrzebuje wsparcia asystenta w utrzymaniu relacji interpersonalnych.	Osoba z trudnościami wchodzi w bliską relację, ma trudności z utrzymaniem znajomości, często tego nie potrafi. Potrzebuje instrukcji, motywowania.	Osoba nie nawiązuje relacji z innymi osobami, tym bardziej przyjacielskiej. Potrzebuje wsparcia asystenta i psychologa.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

d7501 Nieoficjalne kontakty z sąsiadami. <i>Nawiązywanie i utrzymywanie nieoficjalnych kontaktów z ludźmi, którzy żyją w pobliskich domach lub miejscach zamieszkania.</i>	Osoba nawiązuje kontakty z sąsiadami w sposób prawidłowy.	Osoba nawiązuje kontakty z sąsiadami w sposób prawidłowy, jest kulturalna i pomocna w stosunku do nich, ale zdarza się, że nie chce wchodzić z nimi w interakcję.	Osoba nawiązuje kontakty z sąsiadami, ale sama ich nie inicjuje. Wycofuje się. Potrzebuje motywowania ze strony asystenta.	Osoba nawiązuje kontakty z sąsiadami, lecz ich nie utrzymuje/bądź żyje z nimi w konflikcie. Są dla niej obojętni. Potrzebuje wsparcia asystenta w utrzymaniu poprawnych i miłych kontaktów sąsiadami.	Osoba wchodzi w kontakty z sąsiadami w sposób nieadekwatny (unika/jest nachalna/niemiła, nie wita się). Potrzebuje instrukcji w jaki sposób nawiązać i utrzymać relacje.	Osoba nie wchodzi w kontakty z sąsiadami. Nie nawiązuje kontaktu z ludźmi, którzy żyją w pobliżu jej miejsca zamieszkania. Potrzebuje wsparcia asystenta w nawiązaniu nieoficjalnych kontaktów.
d7503 Nieoficjalne kontakty ze współmieszkańcami.	Osoba nawiązuje kontakty ze współmieszkańcami	Osoba nawiązuje kontakty ze współmieszkańcami w sposób prawidłowy,	Osoba nawiązuje kontakty ze współmieszkańcami, ale sama ich nie	Osoba nawiązuje kontaktów ze współmieszkańcami	Osoba wchodzi w kontakty ze współmieszkańcami w sposób	Osoba nie wchodzi w kontakty ze współmieszkańcami. Potrzebuje wsparcia

159

LIDER PROJEKTU

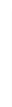
Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

<i>Nawiązywanie i utrzymywanie w dowolnym celu nieoficjalnych kontaktów z ludźmi, którzy są współmieszkańcami domu lub innego miejsca zamieszkania, prywatnego lub publicznego.</i>	ami w sposób prawidłowy.	jest kulturalna i pomocna w stosunku do nich, ale zdarza się, że nie chce wchodzić z nimi w interakcję.	inicjuje. Wycofuje się. Potrzebuje motywowania ze strony asystenta.	ami, lecz ich nie utrzymuje/bądź żyje z nimi w konflikcie. Są dla niej obojętni. Potrzebuje wsparcia asystenta w utrzymaniu poprawnych kontaktów z nimi.	nieadekwatny (unika/jest nachalna/niemiła/nie wita się). Potrzebuje instrukcji w jaki sposób nawiązać i utrzymać relacje.	asystenta w nawiązaniu takich kontaktów.
d760 Związki rodzinne. Tworzenie i utrzymywanie kontaktów opartych na więzi pokrewieństwa, np. z członkami najbliższej rodziny, dalszą rodziną, przybraną i adoptowaną rodziną, przyrodnią rodziną oraz opartych na bardziej odległych związkach, jak np. z dalszymi kuzynami lub prawnymi opiekunami. Obejmuje: wzajemne związki pomiędzy rodzicami a dzieckiem i pomiędzy dzieckiem a rodzicami, wzajemne związki pomiędzy rodzeństwem i wzajemne związki pomiędzy dalszą rodziną						
d760 Związki rodzinne	Osoba utrzymuje poprawne, systematyczne	Osoba utrzymuje poprawne relacje z najbliższą rodziną (rodzicami,	Osoba utrzymuje poprawne relacje z najbliższą rodziną. Czasami potrzebuje	Kontakty z najbliższą rodziną są ograniczone,	Osoba niechętnie kontaktuje się z rodziną. Jest w	Osoba nie utrzymuje kontaktów z najbliższą rodziną z różnych względów

160

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

	relacje z najbliższą rodziną (rodzicami, rodzeństwem itd.).	rodzeństwem itd.). Czasami są one niesystematyczne.	jednak motywacji do podtrzymywania kontaktów.	wybiórcze, często konfliktowe. Potrzebne jest wsparcie asystenta/psychologa dla prawidłowych relacji z rodziną.	stosunku do niej pełna żalu, złości, obrażona. Wymaga wsparcia psychologa i asystenta w zachowaniu poprawnych relacji.	(nie chce, nie ma takiej potrzeby, jest skonfliktowana, nie posiada rodziny...).
d860 Podstawowe transakcje finansowe. Zaangażowanie w każdą formę prostych transakcji finansowych, jak np. używanie pieniędzy do kupowania żywności lub prowadzenie handlu wymiennego, wymiana dóbr i usług lub oszczędzanie pieniędzy.						
d860 Podstawowe transakcje finansowe.	Osoba bez problemu dysponuje pieniędzmi, prowadzi transakcje finansowe, oszczędza.	Osoba bez problemu dysponuje pieniędzmi, prowadzi transakcje finansowe, oszczędza. Zdarza się jej dokonywać impulsywnych zakupów lub źle	Osoba samodzielnie dokonuje zakupów. Często jednak źle gospodaruje budżetem domowym, przez co brakuje jej pieniędzy. Potrzebuje motywacji i	Osoba samodzielnie dokonuje zakupów, jednak nie zawsze są one przemyślane. Może	Osoba dokonuje zakupów przy wsparciu asystenta. Planuje z nim wydatki oraz inne transakcje finansowe.	Osoba samodzielnie nie jest w stanie dokonać transakcji finansowych. Nie jest zaangażowana w żadną formę prostych transakcji, tj. kupowanie

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

		ułożyć oszczędności.	treningu ekonomicznego.	doświadczyć niekorzystnych dla niej sytuacji, np. zaciągnąć kredyt itp. Wymaga wsparcia asystenta na etapie planowania i wydatkowania pieniędzy.		żywności, usług oraz oszczędzania.
d920 Rekreacja i organizacja czasu wolnego. Udział w każdej formie zabawy, działalności związanej z rekreacją i spędzaniem czasu wolnego, np. nieformalne lub zorganizowane zabawy i imprezy sportowe, programy podnoszenia sprawności fizycznej, relaks, zabawa i rozrywka, odwiedzanie galerii sztuki, muzeów, kin lub teatrów, zajmowanie się rękodziełem lub hobby, czytanie dla przyjemności, gra na instrumentach muzycznych, zwiedzanie, turystyka i podróżowanie dla przyjemności. Obejmuje: zabawa, sporty, sztuki piękne i kultura, rękodzieło, hobby i kontakty towarzyskie. Nie obejmuje: dosiadania zwierząt jako środka transportu (d480), zatrudnienia za wynagrodzeniem i pracy bez wynagrodzenia (d850) i (d855), religii i duchowej sfery życia (d930), życia politycznego i pełnienia ról obywatelskich (d950).						

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

d920 Rekreacja i organizacja czasu wolnego.	Osoba posiada i realizuje swoje zainteresowania, podnosi swoją aktywność fizyczną, uczestniczy w imprezach kulturalnych i sportowych.	Osoba posiada i realizuje swoje zainteresowania, podnosi swoją aktywność fizyczną, uczestniczy w imprezach kulturalnych i sportowych. Czasami nie jest wystarczająco zmotywowana.	Osoba potrzebuje motywacji zewnętrznej i wsparcia do zrealizowania działalności związanej z rekreacją i spędzaniem czasu wolnego.	Osoba rzadko udziela się w działalności związanej z rekreacją i organizacją czasu wolnego, uważa, że nie ma na to czasu i siły. Potrzebuje silnej motywacji i wsparcia do zrealizowania własnej aktywności kulturalnej i sportowej.	Osoba ma bardzo wąski zakres zainteresowań, sama nie angażuje się w zajęcia kulturalno-sportowe. Nie spotyka się z przyjaciółmi. Nie jest zainteresowana szukaniem i rozwijaniem pasji. Potrzebuje wsparcia asystenta i pomocy w organizacji	Osoba nie chce uczestniczyć w żadnych zajęciach związanych z rekreacją i spędzaniem czasu wolnego, imprezach sportowych - nie przejawia zainteresowań. Potrzebuje wsparcia asystenta w najprostszych aktywnościach np. spacer.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

					czasu wolnego.	
e125 Produkty i technologie służące do porozumiewania się. Wyposażenie, produkty i technologie wykorzystywane przez ludzi do wysyłania i odbierania informacji, z włączeniem tych, które zostały specjalnie zaadaptowane lub zaprojektowane, umiejscowione wewnątrz, na ciele lub w pobliżu używającej je osoby. Obejmuje: Ogólne i wspomagające produkty i technologie używane do porozumiewania się.						
e125 Produkty i technologie służące do porozumiewania się.	Osoba samodzielnie używa produktów i technologii do porozumiewania się, np. telefonu, komputera itp.	Osoba samodzielnie używa produktów i technologii do porozumiewania się np. telefonu, komputera itp. Czasami ma trudności techniczne.	Osoba samodzielnie używa produktów i technologii do porozumiewania się, które są jej znane. Ma trudności z nowymi modelami i wymaga wskazówek jak z nich korzystać.	Osoba samodzielnie korzysta tylko z niektórych środków np. z telefonu, a z niektórych nie, np. komputera. Wymaga wsparcia, nauki i motywacji.	Osoba ma trudności z używaniem produktów i nowych technologii służących do porozumiewania się. Wymaga instrukcji, nauki, demonstracji, powtarzania czynności.	Osoba nie korzysta z produktów i technologii służących do porozumiewania się. Do tego celu potrzebne jest wsparcie osób trzecich np. asystenta.

Załącznik nr 4

KWESTIONARIUSZ UDZIELANEGO WSPARCIA

1. Za okres

2. Imię i Nazwisko

3. Stanowisko

Data	Dzień tygodnia	Godzina rozpoczęcia	Godzina zakończenia	Łączna liczba godzin pracy	Opis wykonanych zadań	Podpis
1	śr			0:00		
2	czw			0:00		
3	pt			0:00		
4	sob			0:00		
5	n			0:00		
6	pon			0:00		
7	wt			0:00		
8	śr			0:00		
9	czw			0:00		
10	pt			0:00		
11	sob			0:00		
12	n			0:00		
13	pon			0:00		
14	wt			0:00		
15	śr			0:00		
16	czw			0:00		
17	pt			0:00		

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

18	sob			0:00		
19	n			0:00		
20	pon			0:00		
21	wt			0:00		
22	śr			0:00		
23	czw			0:00		
24	pt			0:00		
25	sob			0:00		
26	n			0:00		
27	pon			0:00		
28	wt			0:00		
29	śr			0:00		
30	czw			0:00		
31	pt			0:00		
Łączny czas pracy ogółem w projekcie				0:00		

.....
/podpis pracownika/

**Zatwierdzam wykonanie
wyżej wymienionych zadań**

.....
/podpis koordynatora/

166

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Załącznik nr 5

KWESTIONARIUSZ EWALUACJI DIAGNOZY FUNKCJONALNEJ

PROFIL KATEGORIALNY																	
Nazwisko i Imię:																	
PESEL:																	
Cele programu																	
Cel 1:																	
Cel 2:																	
Ocena wstępna: data Ewaluacja: data																	
Kategorie ICF		Kwalifikator															
		problem						problem									
		0	1	2	3	4	5		0	1	2	3	4	5			
d510	Mycie się																
	Należy uwzględnić wszystkie kategorie, które były oceniane w momencie sporządzania ostatniej diagnozy (załącznik nr 3).																

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Załącznik nr 6

UMOWA NA POBYT W MIESZKANIU WSPOMAGANYM

zawarta w w dniu

pomiędzy:

.....

z siedzibą w, kod, ul.

REGON....., NIP.....,

reprezentowaną przez (stanowisko),

wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego,

zwanym/ą w dalszej części Umowy „**Podmiotem prowadzącym**”,

a

Panem/Panią

zamieszkałym/ą w, kod, ul.

urodzonym w dn..... PESEL:,

legitymującym/ą się dowodem osobistym seria numer,

wydanym przez

zwanym/ą dalej „**Mieszkańcem**”

(albo*)

Panem/Panią

zamieszkałym/ą w, kod, ul.

urodzonym w dn..... PESEL:,

legitymującym/ą się dowodem osobistym seria numer,

wydanym przez

występującym(ą) jako przedstawiciel ustawowy Pana/Pani

168

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

urodzonego w dn..... PESEL:,
zwanym/ą dalej „**Przedstawicielem Mieszkańca**”

§ 1

Podmiot prowadzący mieszkanie wspomagane oświadcza, że jest dysponentem lokalu mieszkalnego przeznaczonego na mieszkanie wspomagane o pow.mkw., składającego się zpokoi, (wymienić pomieszczenia), położonego w przy ul.

§ 2

Podmiot prowadzący przyjmuje Mieszkańca na pobyt w mieszkaniu wspomagany wymienionym w § 1.

§ 3

W ramach pobytu w mieszkaniu wspomagany Mieszkaniec ma prawo do wyłącznego/wspólnego* użytkowania mieszkania/pokoju* o powierzchni (oraz do użytku wspólnego z pozostałymi mieszkańcami mieszkania wspomagane, w tym przedpokoju, pomieszczenia kuchennego, łazienki i innych wyznaczonych pomieszczeń)* wraz z wyposażeniem. Wykaz wyposażenia zostaje załączony do niniejszej Umowy w formie załącznika nr 1.

§ 4

Umowa zostaje zawarta na okres od dnia do dnia

§ 5

Mieszkaniec zobowiązuje się do wykorzystywania lokalu wyłącznie na cele związane z realizacją Indywidualnego Planu Wspomagania zawartego w dniu..... oraz ewentualnych aktualizacji tego Planu.

§ 6

Mieszkańcowi nie przysługuje prawo dalszego użyczenia, podnajmu, ani innej formy przekazania odpłatnego i nieodpłatnego mieszkania wspomaganego, którego dotyczy Umowa.

§ 7

Mieszkaniec zobowiązuje się do przestrzegania zapisów IPW zawartego w dniu oraz regulaminu obowiązującego w mieszkaniu wspomaganym, stanowiącym załącznik nr do niniejszej umowy.**

§ 8

Mieszkaniec zobowiązuje się do ponoszenia opłaty/opłat za pobyt w mieszkaniu wspomaganym, w wysokości ustalonej przez Podmiot prowadzący.***

§ 9

Podmiot prowadzący może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem natychmiastowym w przypadku stwierdzenia niewywiązywania się przez Mieszkańca z obowiązków wynikających z niniejszej umowy lub ze zobowiązań wynikających z IPW lub jego aktualizacji, w szczególności w przypadku: naruszenia przez Mieszkańca zakazu określonego w § 5 lub w § 6 umowy, naruszenia postanowienia uzgodnionego w IPW lub wprowadzonego w regulaminie, o którym mowa w § 7, nie uiszczania opłaty w kwotach i w terminach wskazanych w § 8 umowy. Uczestnik zobowiązany jest do opuszczenia mieszkania wspomaganego w terminie wskazanym w wypowiedzeniu.

§ 10

Mieszkaniec ma prawo zrezygnować z pobytu w mieszkaniu wspomaganym bez podania przyczyny z zachowaniem okresu wypowiedzenia. Wypowiedzenie wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 11

Umowę na pobyt w mieszkaniu sporządza się na piśmie w
egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

§ 12

Zmiany w postanowieniach niniejszej Umowy, w tym dotyczące zmiany wysokości opłat za pobyt w mieszkaniu wspomagany wymagają zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 13

Do spraw nieuregulowanych w niniejszej Umowie, a dotyczących funkcjonowania mieszkań wspomaganych stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu Cywilnego oraz inne obowiązujące przepisy.

.....

(podpis Mieszkańca/Przedstawiciela Mieszkańca)

.....

(podpis przedstawiciela podmiotu prowadzącego)

*do umowy należy wybrać odpowiedni zapis

** jeżeli w mieszkaniu obowiązuje regulamin

*** do umowy należy wybrać zapis odpowiedni dla podmiotu prowadzącego

Załącznik nr 7

INDYWIDUALNY PLAN WSPOMAGANIA

z dnia

I. Strony Planu:

1. Dane uczestnika/uczestniczki (osoby/rodziny):

Nazwisko	
Imię	
Nr telefonu	

2. Dane przedstawiciela podmiotu prowadzącego mieszkanie wspomagane:

Nazwisko	
Imię	
Nr telefonu	

II. Cele Indywidualnego Planu Wspomagania:

- 1) zapewnienie uczestnikowi/czce możliwości pobytu w mieszkaniu wspomagany;
- 2) zapewnienie uczestnikowi/czce wsparcia wzmacniającego jego kompetencje społeczne;
- 3) podniesienie umiejętności i odpowiedzialności uczestnika/czki za zabezpieczanie swoich potrzeb mieszkaniowych, rodzinnych i zawodowych umożliwiających samodzielne życie w społeczeństwie.

172

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

III. Przewidywane efekty:

.....
.....
.....

IV. Dla osiągnięcia celów, o których mowa w pkt II IPW strony umowy zobowiązują się do:

1) Zobowiązania i terminy realizacji dla podmiotu prowadzącego mieszkanie wspomagane

.....
.....
.....
.....

2) Zobowiązania i terminy realizacji działań podejmowanych przez Mieszkańca (w tym zobowiązanie do ponoszenia opłat za pobyt w mieszkaniu wspomagany, przestrzeganie zapisów umowy na pobyt w mieszkaniu wspomagany)

.....
.....
.....

V. Realizacja IPW oraz ocena postępów Mieszkańca jest dokumentowana w formie pisemnej zgodnie ze wzorem Kwestionariusza Ewaluacji Diagnozy Funkcjonalnej. Ocena realizacji działań ustalonych w IPW jest przeprowadzana co najmniej raz w roku.

VI. IPW został sporządzony w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

.....

(data, podpis Mieszkańca/Przedstawiciela Mieszkańca) (data, podpis przedstawiciela podmiotu prowadzącego)

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku
ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt konkursowy „W poszukiwaniu modelowych rozwiązań”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

LIDER PROJEKTU

Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

ul. Kombatantów 7, 15-110 Białystok, tel. 85 744 72 72, fax. 85 744 71 37, e-mail: rops@rops-bialystok.pl, www.rops-bialystok.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podlaskie

